SABAHATTİN ENGİN

HACI BEKTAŞ-I VELİ

can yayınları
62

SABAHATTİN ENGİN

❑

HACI BEKTAŞ-İ VELİ

BU ESERİMİ
OĞLUM
BİLGİ ENGİN'E
SUNUYORUM

CAN YAYINLARI - 62

SABAHATTİN ENGİN

HACI BEKTAŞ-I VELİ

(Oyun: 2 Bölüm)

can
yayınları
62

can
yayınları

Adil Ali Atalay Vaktidolu
Yanıkkapı Sok. No. 21 Ortaklar İşhanı
Kat : 1 No: 12 Karaköy - İst.
Tel.: (0212) 237 62 54 - 235 25 86
Fax: (0.212) 235 83 48

●

Birinci Basım : Kasım 1996

●

ISBN 975 - 7812 - 54 - 4

●

Basım:

ANADOLU MATBAA

Tel.: (0.212) 629 36 75 - 629 26 43

●

Cilt:

YALÇIN MÜCELLİTHANESİ

Tel: (0.212) 544 50 73

●

KİŞİLER

Lokman Perende
Hacı Bektaş-i Velî
Kadıncık Ana
Baba
Can
1. Muhip
2. Muhip
Çocuk
Kadın
1. Kadın
2. Kadın
3. Kadın
4. Kadın
1. Görevli
2. Görevli
Yolcu
1. Genç
2. Genç
3. Genç
1. Delikanlı
2. Delikanlı
3. Delikanlı
Hacim Sultan
Sarı İsmail
Resul Baba
Birap Sultan
Sarı Kadı
Mes'ut Baba
Kara Ahmet Sultan
Güvenç Abdal
Samut Baba
Sarı Saltuk
Rehber
Talip
Bakkal
Marangoz
Bahçivan
Nalbant
Demirci
1. Sanık
2. Sanık
3. Sanık
4. Sanık
Muzdarip İhtiyar
1. Anne
2. Anne
Uslu Çocuk
Hırçın Çocuk
Çerağcı
Gözcü
Sazender
Farraş
Saka
Sofracı
İznikçi
Bekçi
1. Molla
2. Molla

ÖNSÖZ

Hacı Bektaş-ı Veli'yi bundan 25-30 yıl önce yazmayı düşünmüştüm. Kitapçılarda bulunan, Bektaşilik'ten söz eden bütün eserleri tek tek inceleyerek yoğun bir araştırmanın içine girdim. Çıkarılan vilayetnameler üzerinde uzun uzadıya durdum. Bunların kimini doyurucu, kimini yüzeysel buldum.

Sayın A. Cemalettin Ulusoy da aynı şekilde ilgili konuya değinerek yazdığı "Hünkâr Hacı Bektaş Veli" kitabının 15. sayfasında şu görüşlere yer vermektedir:

"Menkıbeler, pozitif bilimin sınırlarını aşan bir görüşü yansıtırlar. Çağımız insanına inandırıcılıktan ve bilimsel değerden yoksun bir imaj verirler. Gerçekten de menkıbelerde metafizik güç, her olaya insan mantığını zorlayacak ölçüde girmiştir. Bu menkıbelerin doğduğu çağlarda, toplumun üstün düzeyde sevgi ve saygısını kazanmış ulu kişiler, genellikle, fizik üstü kudretleri içinde anlatılmıştır. Onları, sıradan insanlar gibi, normal ölçüler içinde görmek kamu vicdanını doyurmamıştır. Bu itibarla gerçek olaylar, mucizeler ve mitolojik olaylarla sembolize edilerek, halkın ilgiyle dinlediği menkıbelerle anlatılmıştır. Menkıbelerde Ahmet Yesevi, yanmakta olan köseğiyi Rum diyarına (Anadolu'ya) atar. Hacı Bektaş Veli, bu meşalenin düştüğü yeri yurt edinecektir. Tarihin ilk çağlarından beri bilimin ve aydınlığın simgesi olan meş'ale ile Hacı Bektaş-ı Veli, Anadolu'ya bilim ve uygarlığı getirmiş olmaktadır. Elinde kılıç değil, meş'ale tutmaktadır. Donu güvercindir. Rum erenleri onu Anadolu'ya koymak istemezler. Hacı Tuğrul'u doğan (yırtıcı kuş) şeklinde üzerine gönderirler. Hacı Bektaş Veli, hışımla gelen Hacı Tuğ-

rul'u boğazından yakalar. "Biz size mazlum suretinde geldik, siz bizi zalim donunda karşıladınız. Güvercinden daha mazlum bir yaratık bulsaydık onun donuna urunur da gelirdik." der.

Aradan uzun bir zaman geçti. Alevilik ve Hacı Bektaş Veli hakkındaki çalışmalarım aksatılmadan devam etti. Son yıllar içinde çıkan başta, A. Celalettin Ulusoy'un "Hünkâr Hacı Bektaş Veli", İsmet Zeki Eyuboğlu"nun "Bütün Yönleriyle Bektaşilik", saygıdeğer Doçent Bedri Noyan'ın "Bektaşilik ve Alevlik Nedir" eseriyle aynı yazarın "Bektaşi ve Alevilerde Hukuk Düzeni", R. Yörükoğlu'nun "Okunacak En Büyük Kitap İnsandır" gibi kitaplarla listesini uzatmak istemediğim pek çok değerli yazar ve araştırmacılarımızın tüm eserlerini tek tek usanmadan inceledim. Bunlar, Hacı Bektaş Veli'nin felsefesi ve dönemi hakkında doyurucu bilgiler veriyorladı. Veriyorlardı ama hayatı hakkında bilgiler yoktu. Hünkâr Hacı Bektaş'ın Anadolu'ya gelişi, Ahi Evren'le tanışmaları anlatılıyor. Ne konuştukları, nelerin üzerinde durdukları irdelenmiyordu. Baba İlyas ve Baba İshak ile olan yakınlıklarından, ilişkilerinden kısaca söz ediliyor. Başka bilgi verilmiyordu.

Çağımızdaki olaylarla ilintili yepyeni bir anlayışla çağdaş bir dünya yaratan bu ulu kişinin başından pek çok serüven geçmiş olmalıydı. Bu konuda hemen hemen hiç bilgimiz yok. Anadolu'ya geçişi, konakladığı yerler, Babai ayaklanması, Sulucakarahüyük'e gelişi, bilgin İdris tarafından konuk edilişi, Kadıncık Ana, Alp Erenler ve ülkenin içinde bulunduğu toplumsal çalkantılar, bu olaylar karşısındaki tavrı, Bektaşiliğin kuruluşu gibi birbirini izleyen olaylar zinciri açıklığa kavuşturulmamıştır. Bu bilin-

meyenleri yerine oturtmak gerekiyordu. Bunlar düşünce yoluyla, o günkü olayların elimize geçen kırıntılarıyla, o ulu kişinin dünyasına girmeğe ve gerçeğe ve Hacı Bektaş Veli'nin bilinmeyen yönlerini böyle bir anlayış ve hava içinde yansıtmaya çalıştık.

Tüm çabalarımıza karşın eksiklerimiz mutlaka olacaktır. Ancak o ulu kişi hakkında yazılmış bulunan kitaplardan edindiğimiz havanın perspektivi içinde birazcık olsun gerçeğe ulaştığımızı sanıyoruz.

Uzun araştırmalardan sonra şu sonuca varmış bulunmaktayım: Hacı Bektaş Veli her yanıyla büyük bir insan. Bu ulu varlıktan bugün de yararlanmamız gereken çok şeyler var. Onu yanlış yorumlayarak zaman zaman inkâr yoluna sapmış bulunmamızın ne kadar yanlış, hatta gaflet denebilecek kadar büyük bir hata olduğunu öğrendim. Ulusumuz, böylesine ulu ve her yönden yararlanabilecek kişilere hakları olan değeri verdikleri sürece gerçek ulus bilincine ermiş olacaklardır.

Hacı Bektaş-ı Veli'yi yazarken insanlığa ve felsefesine pek değer katmayan mitolojik yakıştırmalar üzerinde durmadım. Kimi rakamların kutsal sayılması, kılık kıyafet... gibi hususlara hiç değinmedim. Genelde felsefesinin özünü ve insan anlayışını yansıtmaya çalıştım. Olayları empati yoluyla kendim buldum. Eski kitaplarda bulunanve Hacı Bektaş-ı Veli'yi yorumlayan yakıştırmalardan kaçındım. Günümüze ışık tutan dünya görüşünü belirtmeğe çalıştım. Bektaşiliğin biçimi üzerinde değil, içeriği üzerinde durdum daha çok.

Hacı Bektaş-ı Veli'yi müsvette halindeyken okuyan gerekli düzeltmeler yapan Doçent Dr. Hasan Kolcu'ya, Sayın Güngör Danışman Arıbal'a ve Dr. İsmail Ali Sa-

rar'a, özellikle baştan sona kadar bir çok kez okuyan ve gerekli düzeltmelere işaret buyuran Baba Bültan Ünal ile bu konuda yardımlarını esirgemeyen Emekli öğretmen Burhan Kocadağ'a, Cem ayininde geçen şiirlerden bazılarının aslına göre yazılmasına yardımcı olan Adil Ali Atalay Vaktidolu ile basım aşamasındaki düzeltmeleri yapan ve dilde anlatım rahatlığı sağlatarak günceli yakalatan edebiyatçı yazar Lütfi Kaleli'ye saygı ve minnetlerimi sunmayı bir borç bilirim.

Adının yazılmasını istemeyen her hal ve vakarıyla müstesna bir Bektaşi Babası olan üstada - Adını zikretmeden de olsa - şükranlarımı sunmayı bir ödev sayarım.

Eserdeki eksikleri yazarın iyi niyeti bağışlatır umudundayım.

Sabahattin Engin
Ekim 1996

I

Bir dergah. Lokman Perende. Can ve bir süre sonra Hacı Bektâş-ı Velî

Lokman

Perende - (Yavaş yavaş yanına doğru gelen Can'a:) Ne istersin?

Can - Hacı Bektaş gelmişler. Hocanın elini öpmek isteriz derler.

L. Perende - Biz dahi onunla görüşmeyi murad ederdik. Buyursunlar.

Can - Beli efendimiz. (Çıkar. Bir süre sonra Hacı Bektaş girer. Otuz-otuz beş yaşlarındadır. Saygıyla.) elleri göğsünde temenna eder.

L. Perende - Gel bakalım değerli öğrencim.

H. Bektaş - Elinize yüzümü sürmek isterim.

L. Perende - Buyurun Bektaş Can

H. Bektaş - (Hocasının elini saygıyla öper.)

L. Perende - Buyur otur.

H. Bektaş - Siz ayaktayken ben nasıl otururum Sultanım?

L. Perende - İşte ben oturdum. Sen de şöyle..

H. Bektaş - (Diz çöker.) Buyruğunuz Hocam.

L. Perende - Bakıyorum yüzün nurlu. Gönlün ferah. İçin tez. Yararlı olmak için çırpınır gibisin.

H. Bektaş - Evet Sultânım. Ancak nasıl yararlı olacağım konusunda henüz bir sonuca varmış değilim.

L. Perende - İyi konuşursun. Gerekeni yaparken gönülleri ışıtmalı.. Bunun için kişi hazırlıklı olmalı.

H. Bektaş - Evet Hocam. Ben de onu murad ederim.

L. Perende - Bundan kuşkum yoktur. Ancak..

H. Bektaş - Evet Hocam, ancak?..

L. Perende - İyi olmak, iyi şeyler yapabilmek için, önce gereken ruhun aynasında kendini seyredecek düzeye yükselmek gerekir. O zaman kişi kendinde bulunanları başkalarına devredebilme bilincine ulaşır. Asıl olan budur. Bütün iyilikler, bütün başarılar onunla başlar, sürer gider.

H. Bektaş - Fakir de aynı şeyleri murad eder, bu yolda bana yol göstermenizi dilerim. Buna nasıl başlayabileceğimi öğrenmek için geldim.

L. Perende - (Kalkar. H . Bektâş-ı Velî'nin yanına oturur.) Ey Veli Horasan Hükümdarı İbrahim El-sâni Seyyit Muhammet ile Şeyh Ahmet adındaki Nişaburlu bir bilginin kızı olan Hatem'in oğlu.

H. Bektaş - Buyurunuz Sultânım.

L. Perende - İlk öğrenimini Nişabur'da yaptın. Bu fakirden ders aldın. Ondan sonra da okumayı sürdürdün. Arapça ve Farsca öğrendin. Manevi terbiyeni tamamlamak için çalıştın, çabaladın ve olgunluk düzeyine geldin.

H. Bektaş - Evet, oygunluk için çalıştım. Ama henüz ereğimizin çok uzağındayız. Ona sâyende ulaşmak dileriz.

L. Perende - Hayır. Benim sayemde değil. Kendi gayretinle ulaşacaksın buna. Çalışan, bütün varlığıyla kendini ödevine veren kişi er geç muradına erer. Çalışmayan kişi hiç bir zaman yol alamaz.

H. Bektaş - Evet Sultanım.

L. Perende - Baban ve sülâlen, bu yurt için ellerinden geleni yaptılar. Bu yüzden rahmetle yad edilirler. Ancak dünya çok büyüktür. Yapılan her ödev yerini bulur, ama hiç bir zaman yapılanlar yeterli değildir.

H. Bektaş - Evet Sultanım. Onu sürdürmek gerek. İnsanlık durmadan ilerlerken, bize durmak yaraşmaz.

L. Perende - Beni bu yolda Sultânımız Ahmet Yesevî Hazretleri yetiştirdi. Bana kendinden birçok şeyler kattı. Ben de ondan edindiklerimi sizlere anlatmağa çalıştım. Feyz almak güzel bir şeydir. Feyzi kendinde saklamak suç, onu paylaşmak erdemliktir. Feyzi dört bir yana saçmak gereklidir. Hatta bu bir ödevdir. Ancak kişi o zaman berhudar olur. (Elini ona doğru uzatır.) Sen buna ulaşmayı elbette düşünmüşsündür.

H. Bektaş - Ona ne yolda ulaşacağımı işaret buyurmanızı dilerim sultânım, efendim.

L. Perende - Şu yeryüzünde her yapıda insan vardır. Bunların çoğu müslüman olmayabilir. İslam ve insan olmak bir üstünlüktür. Ama her insan ve her islam sonradan edinmiş olduğu benliğinden kurtulamayarak gerçek

insanlıktan uzak kalabilir. (Bakar ona.)

H. Bektaş - Evet kalabilir.

L. Perende - Senin ve senin gibilerin ödevi, bu eksikliği ortadan kaldırmayı iş edinmek olmalıdır. Kendinde bulunan nitelikleri, iyilikleri, güzellikleri, saygıyı ve görev anlayışını başkalarıyla paylaşmalısın ve onlara yol göstermekten kaçınmamalısın.

H. Bektaş - Buyruğunuz üzere aynı şeyleri murat ederim. Sultanım. Bu konudaki...

L. Perende - (Sözünü keser.) Ereğe varmak için her ne koşul içinde olursa olsun çalışmayı, hatta gerekirse kendini feda etmekten çekinmemeyi göze almalıdır kişi.

H. Bektaş - Almalıdır Sultanım.

L. Perende - Şunu iyi bilmeliyiz. Feda etmek demek, yok olmak demek değildir. Muradımız yaşama, gerçek yaşama kavuşmak olmalıdır.

H. Bektaş - Evet, Sultanım...

L. Perende - Bu bir bakıma kendindeki olgunluğun meyvesini paylaşmaktır. Bu öylesine bir paylaşmadır ki, paylaştıkça azalmaz, tükenmez. Paylaştıkça artar, değerlenir, öyle bir zaman gelir ki bu paylaşmadan güneşler doğar. Bu öyle bir paylaşmadır ki noksanları giderir, buyurmuşlardı Yesevi Hazretleri.

H. Bektaş - Bunu derslerinizde de buyurmuştunuz.

L. Perende - Senin gibi birisinin bunu kendisine iş edinmesi, erek edinmesi gerektir.

H. Bektaş - Evet Sultanım.

L. Perende - Bunun bilincine varmak demek Hak yoluna yollanmak demektir. Durmadan yola çıkmalısın.

H. Bektaş - Evet Sultanım.

L. Perende - Bunun bilincine varmak demek kendindeki dünyaya, yeni dünyalar katmak için ulvi bir savaşa başlamak demektir.

H. Bektaş - Sâyenizde Sultânımız.

L. Perende - Hayır hayır. Bu senin gayretine bağlıdır. Bu içindeki ışığı dört bir yana yaymanın gerektiğine inanmanın özünde gizlidir. Onun için... (Bakınır ve susar.)

H. Bektaş - Bunun için.

L. Perende - Hak yoluna çıkmak gerek.

H. Bektaş - Bana, burada durma, muhtaç olanlara varlığında bulunanları dağıtmaya bak, demek istiyorsunuz. Hatta bunda geç kaldığımı..

L. Perende - Hayır, geç kalmış değilsin. Başlayabilirsin. Ancak.. Bu salt öğütle, uyarıyla, dürtmeyle ve zorlamayla olmaz. İçimizde yaşamakta olan nurla yoğrulmuş iyilik ve sevgi duygusuyla gelişir. Bunu yaşayan ve içinde yaşatan kişi ancak böyle bir ulu serüvene katılabilir.

H. Bektaş - Kendime düşeni yapabilmek için buyurduğunuz yolculuğa çıkacağım.

L. Perende - Kendini hazırlıklı, yeterli bulduğun zaman yola çık. Şunu hiç bir zaman unutma: Çıkacağın yolun sonu mutlu, başlangıcı dikenli. Çakıllı, dolambaçlıdır. Nefs-i emmarenin

değiştirmiş olduğu ikiyüzlülüklerle, kıskançlıklarla, şirretliklerle doludur. Bir gayya kuyusu gibidir. Bu kuyunun içinde kendini yitirmemek için kişi, nurunu kendinde bulabilmelidir. Bu nur iyilik, güzellik, feragat duygusudur. Kişi bundan gerektiği zaman güç alabilmelidir. O zaman gayyâ kuyusu, bir süre sonra bir Bağ-ı İrem, bir gülistanlık olur. Ama yineliyeyim. Bu gülistana varmak ("Zor" der gibi bir işaret yapar.)

H. Bektaş - Anlıyorum Sultanım, çok çok zor.

L. Perende - Kolayı başarmak her kişi harcıdır. Zoru başarmak ve zafere ulaşmak ise âriflerin harcıdır.

H. Bektaş - Evet Sultânım.

L. Perende - Bu yolun bir anahtarı vardır. Sevgi bahçelerinden, iyilik pınarından güç almak. Her hal ve tavrımızla sevgi ve saygı yaratmak...

H. Bektaş - Sevgi ve saygı yaratmak.

L. Perende - Babanla annen, bu yolda çok başarılı oldular. Rahmetle anılırlar. Sen onları aş, öyle işler başar ki bir çok nedenler yüzünden sönmüş gibi görünen çerağı tutuşturasın.

H. Bektaş - Buyruklarınızı yerine getireceğim. Kardeşim Menteş'le birlikte yola çıkacağız, muhterem hocam.

L. Perende - Yolunuz açık olsun.

KARANLIK

BİLGE - Hacı Bektaş-ı Veli, Lokman Perende ile buluşmasından kısa bir süre sonra hazırlandı. Kardeşi Menteş ile birlikte yola çıktılar, önce hacca gittiler: Oradan Sivas'a geldiler. Kırşehir'e yollandılar. Ahi Evren'le tanıştılar. Bir çok konuda anlaştılar.

O zamanlar Baba İshak ile Baba İlyas Babaileri'in başındaydılar. Ahi Evren'le Babai tarikatları arasında pek az fark vardı. Hacı Beştaş Baba İlyas ile uzun süre konuştu. Ve anlaştılar. Aralarında sıkı bir bağ kuruldu. Baba İlyas ile Hacı Bektaş-ı Veli öylesine anlaştılar ki, kısa bir süre sonra Baba İlyas onu tarikatının ileri gelenleri arasına ulaştırdı.

Bu arada Menteş, geldiği yere dönmek istedi. Hacı Bektaş-ı Velî ona engel olmadı. Yurduna dönmek üzere yola çıkan Menteş, Sivas'ta Babai harekâtında şehit edildi.

II

Hacı Bektaş-ı Veli. Can, iki Muhip

Hacı Bektaş-ı Veli düşüncelidir. Odanın ortasına gelir. Bir Can girer. İki eli göğsünün üstünde, başparmakları yukarıya doğrudur. Başını eğer.

H. Bektaş - Bir muradınız mı var?

Can - Hünkârımızla görüşmek murad ederler.

H. Bektaş - Kimler?

Can - İshak Sultan'ın yanından gelmişler.

H. Bektaş - Buyur et.

Can - Beli... (Bir süre sonra iki kişi girer. Gelenek üzere selam verirler. H. Bektaş selamlara başıyla karşılık verir. Eteğini sıvazlar. Elini öperler.)

H. Bektaş - Hoş geldiniz.

1. Muhip - Hoş bulduk.

2. Muhip - Hünkârımız Baba İshak'ın selamlarını getirdik.

H. Bektaş - Berhûdâr olsunlar, buyurunuz, oturunuz.

1. Muhip - Buyurunuz var olsun. Buyruklarınıza uyarız. (Otururlar.)

H. Bektaş - İshak Sultan'ın sağlıkları nasıl?

1. Muhip - Sağlıkları... iyidirler.

H. Bektaş - Ne yaparlar?

1. Muhip - Durumu arz etmemizi buyurdular.

2. Muhip - Durumdan hiç memnun değiller.

H. Bektaş - Kulağımızın duyumlarına bakılırsa.. (Başını kederle iki yana sallar.)

2. Muhip - Gidiş hiç iyi değil.

H. Bektaş - Öyle görünüyor.

1. Muhip - Bu yüzden endişedeler.

H. Bektaş - Aynı endişeleri bizler de taşırız. Bizim bilmediklerimiz olacak. Açıklayınız.

1. Muhip - Bizlerle uğraşanlar çok. Sultan Alaaddin'in ölümünden sonra durmadan bizi taciz ederler.

H. Bektaş - (Hayıfla.) Neyimizi çekemiyorlar, neyimizi?

2. Muhip - Çok şeyimizi.

H. Bektaş - Birbirimizi sevmemizi. Geleneklerimizi sürdürmemizi. Bunlardan bir bakıma vazgeçmemizi istiyorlar. Karşı koyunca, yolumuzu sürdüreceğimizi anlayınca kızıyorlar. Aleyhimize ordu kuruyorlar. Türkmenlere hayat hakkı yoktur diyorlar. Doğrudan doğruya böyle demeseler bile tutumlarıyla bunu gösteriyorlar.

1. Muhip - Bunlar acı gerçeklerimiz Hünkâr'ım.

H. Bektaş - Biz zengin değiliz. (Gülümseyerek.) Malımız mülkümüz onlara göre çok az. Kanaatkârız. Mal ve mülkün görünüşteki mutluluğunu içimizden atarak, gerçek mutluluğu bulmak için çalışıyoruz. Kimseye kötülük etmeyiz! Nefs-i emmarenin kışkırtıcılığından uzak kalabilmek için elimizden geleni yapmak durumundayız. (Duraklar) Peki ne istiyorlar bizden? (Düşünür.) Demek bizden istedikleri var!..

1. Muhip - Müslümanlığın şartlarını yerine getirmiyormuşuz. Oysa gerçekte.. (Susar.)

H. Bektaş - Gerçekte?

1. Muhip - Uyuyoruz. Tanrı'nın buyruklarına karşı gelmiyoruz. Doğruluğu, insanlığı benimsiyoruz.

2. Muhip - Bu yüzden bize "kâfir" diyenler var.

H. Bektaş - Başka nedenler de var.

2. Muhip - Onları da öğrenmek dileriz.

H. Bektaş - Kendilerinde bulunması gerektiği halde bulunmayanı bizde görmeleri. Kimi niteliklerimize sahip olmamaları.

1. Muhip - Demek biz onlardan zenginiz.

2. Muhip - Zengin mi dedin? (Şaşkın.)

H. Bektaş - (2. Muhip'e:) Zenginlik, gerçek zenginlik malla, mülkle, parayla olmaz. Gerçek zenginlik içimizdedir. İçimizdeki büyük dünyadadır. O dünyanın hazinesi sevgi ve saygı balıyla yoğrulmuştur. (Bir Can girer. Sağ elinde bir ibrik. Sol elinde bir bardak. 1. Muhip'in karşısında durur. Bardağı şerbetle doldurur. Verir. Sonra 2. Muhip'in önünde durur. Bardağı ona verir.)

1. Muhip - (Bardağı alırken.) Hû eyvallâh.

2. Muhip - Hû eyvallâh.

H. Bektaş - Kuruyan dilimizi ıslatalım ve konuşmamızı sürdürelim.

2. Muhip - Buyruğunuz Sultanımız. (Bardaklardan birer yudum alırlar.)

1. Muhip - Bizi kıskanmaları...

2. Muhip - Dünyalıkları her bakımdan bizden çok olduğu halde bizi kıskanmaları?..

H. Bektaş - Evet, dünyasal şeyleri bizden çok. İsteklerini yerine getirmeleri için her olanakları var. Bu onlara yetmez. Çünkü onların birbirlerine karşı olan tutumları katı. Çünkü yalnız kendilerini seviyorlar. Yalnız kendileri ve yakınları için çalışıyorlar. Kimileri yalnız kendileri için çalış-

maz görünseler bile hallerinde ve eylemlerinde bu gerçek sırıtıyor. Kendileri için savaştıkları belirliveriyor. Başkalarına karşı olan eylemlerinin, kökeninde kendi çıkarları var. Onlarda, başkalarını görmek, başkalarını korur görünürlerken kendilerinden başkasını düşünmemek sanat haline gelmiş. (Duralar.)

2. Muhip - Evet Sultanım. Nefislerine hakim olamıyorlar.

1. Muhip - Bize gelince...

H. Bektaş - Bizler kendimiz için olduğu kadar başkaları için de çalışmanın gerektiğine inanıyoruz. Allaha varan yolun, sevgiyle, saygıyla dolu olduğunu biliyoruz. Onlar da bunun farkındalar.

1 Muhip - Öyleyse?..

H. Bektaş - Farkında olsalar bile yerine getiremiyorlar. Bunun vebalini duyuyorlar. Bize karşı olan düşmanlıklarının bir nedeni bu. Bir başka neden de biz, kör inançlı değiliz; şeriatın katı kurallarına uymayız; marifet ehliyiz, hakikatçıyız.. (Duralar.) Yalnız bu kadar değil, daha bir çok nedenleri var.

1. Muhip - Bizi bu konularda da irşat buyurunuz.

H. Bektaş - Bizi horluyorlar. Niçin biliyor musunuz? Biraz önce açıklamaya çalıştığım nedenlerden başka nedenler de var: Biz halkın adamlarıyız... İçimizde eşraf yok. Türkmeniz biz. Yörüğüz biz. Tahtacıyız. Çebniyiz. Günübirlik yaşayan alçakgönüllü insanlardan kurulu bir bütünüz. Bütünleşmek, kilitlenmek zorundayız. Henüz tam kümelenmiş değiliz. Sonra biz kadına saygıyla bağlıyızdır. O'nu kendimizden ayırmayız. Köle

olarak kullanmayız. İşte onlar, bunları hoş karşılamıyorlar. Az önce açıklamaya çalıştığım nedenleri ileri sürerek bize kıymak istiyorlar..

2. Muhip - Çok şey öğrettin bize.

H. Bektaş - (Duralar. Düşünür.) Bunları bana, ilk ustam Lokman Perende, Ahmet Yesevi Hazretlerinden naklen anlattı. Ondan sonraki bilgileri ise hayat öğretti. İnsan olmanın ne demek olduğunu bana benimsettiler. Bu anlayış içinde yola çıkmıştık. O günden bu yana beş yıl geçti. Pirimiz Baba İshak bana layık olmadığım mevkiiler verdi. Bu ocağın başına getirdiler. Bunun için Pirimiz Baba İshak hazretlerinin dilekleri benim için onurlu bir buyruktur. Bu konuda sizi dinlemek isterim.

1. Muhip - Bir kuşatma altındayız. Kimseye zararımız dokunmadığı halde tutumumuzu başka türlü niteliyorlar. Öyle görünüyor ki bizi ortadan kaldırmak yolunu tutmak niyetindeler.

H. Bektaş - Haksızlığın ve bilgisizliğin silahı, düşünmeden cana kıymaktır.

2. Muhip - Beli efendimiz.

H. Bektaş - Gerçek böyle olmakla birlikte zordan uzak kalacağız. İyilikle, güzellikle ereğimize ulaşmaya çalışacağız. Bu yolda elimden gelen her türlü yardımı yapmaya hazırım. Pirimizin buyruğundayım..

1. Muhip - Dileklerinizi ileteceğim. Ancak bir sorum olacak.

H. Bektaş - Sorunuz.

1. Muhip - Bu yolda yürürken Canımızdan olursak?

H. Bektaş - Gerektiğinde Canından olmayı göze alamayan hiç bir şey yapamaz. Canımızdan olmadan önce nasıl ve ne yolda çalışmamız gerektiğini eni konu düşünmek, ona göre eyleme geçmemizin gerektiğini gözden ırak etmiyeceğiz.

2. Muhip - Bu öğütlerinizle Sultanımızın buyruklarına karşı gelmiş olmuyor musunuz?

H. Bektaş - Hayır, hayır. Karşı gelmek değil, bu düşüncemiz selamete ulaşmak için tutacağımız yol üzerinde anlaşmak; olumlu bir sonuca varmak için...

1. Muhip - (Düşünceli.) Sonuca varmak!..

H. Bektaş - Bugüne değin kaba kuvvetin yararına tanık olmadım ve hiçbir şeyi olumlu bir sonuca vardırdığını görmedim. Yolumuzun aydınlık olabilmesi için yararlı ve etkili olabilecek gerçekler üzerinde duralım. Bunun için önce kendimizi sevelim. Kendisini seven, başkalarını da sevmenin bilincine ulaşır. Başkalarını seven kişi kötülük yapmaktan ve kıyıcılıktan sakınır. Düşünerek eyleme geçer. Bu anlayıştan doğan sevgi güneşi etrafı aydınlatır.

1. Muhip - İnsanlar bunun farkına varacak durumda mı efendimiz?

H. Bektaş - Farkında olmayanlar elbette çok. Çünkü insanlar şartlandırılmışlardır. Benimsetilmiştir. İnsanlar benimsediklerini kolay kolay bırakamazlar. Onlara yeni yolun daha mutlu ve güzel olduğunu göstermeliyiz.

2. Muhip - Bu arada benim bir soruma tam yanıt vermediniz gibi geliyor bana.

H. Bektaş - Hangisine?

2. Muhip - Bu arada kişi hiçbir şey yapmadan öldürülürse?

H. Bektaş - Olabilir. Bir erek uğruna ölmek, sonrakilere yol açmaktır. Üstelik böyle bir anlayış içinde ölümü göze almak, salt ölmek değildir. İnanç ve iman gözüyle yeni bir dünya yaratmaktır.

2. Muhip - (Düşünceli.) Buna ulaşabilmek?...

H. Bektaş - İnsanlar er geç buna ulaşacaklardır. Bizim ödevimiz, o mutlu konağın temeline bir taşçık olsun koyabilmektir.

2. Muhip - Belî Sultânım.. (1. Muhip'e:) Geç kaldık. İzin isteyelim.

1. Muhip - Destur ver Sultanı'm.

H. Bektaş - Güle güle gidiniz. Sağlıcakla varınız. Ancak beni yanlış anlatmayınız.

1. Muhip - Elbet.

H. Bektaş - Bize düşman gibi görünenlerin karşısına onların silahlarıyla karşı çıkmayalım. Hele onlar bize sataşmadan silaha sarılmayalım. Herşeye karşın gönülleri fetetmenin yollarını arayalım. (Onları süzer.) Bu yolda Sultanımızın buyruğundayım.

KARANLIK

III

Önce Hacı Bektaş-ı Veli ile Can.

H. Bektaş - İş için yolladığımız Can henüz gelmedi.

Can - Evet efendimiz. Dönmedi.

H. Bektaş - Dönmesi gerekirdi. (Dışarıdan bağırmalar duyulur. Bir erkek sövgüyle haykırmaktadır. Bir çocuk ağlar.) Ne oluyor? Ne var?

Can - Bakayım efendimiz.

H. Bektaş - Ben bakarım. (Çıkar. Can içerde kalır. Etrafı düzeltir. Rahleyi içeri çeker, öteki kapıdan Can girer.)

Gelen Can - Kavga ederler.

Can - Kim?

Gelen Can - Bilmeyiz.

Can - Efendimiz öğrenmek için çıktılar. Sesler azaldı. Sultanımız aralarına girmiştir.

Gelen Can - Bu arada dövüş, şamata, kırış hiç eksik olmuyor. Her yana karmakarışık. (İçeriye bir Adam, orta yaşlı bir Kadın. Yanlarında ağlayan bir çocuk ile H. Bektaş-ı Veli girerler. Can'lar geri çekilirler.)

H. Bektaş - (Birlikte geldiği Adama.) Buyurunuz. Oturunuz.

Adam - Oturmak için gelmedim. Sen pek üsteledin de.

H. Bektaş - Bir dakikacık. . (Kadın'a:) Siz de şöyle.. (Yer gösterir.)

Kadın - Biz erkeklerin yanında oturmayız.

H. Bektaş - (Çocuğa.) Gel bakayım. (Elini tutar.)

Çocuk - (Çekingendir. Uzaklaşmak ister.) Şey..

H. Bektaş - Kaçma yavrum. Gel yanıma. (Çocuk bir eliyle gözlerini siler.)

Çocuk - (Yine çekingen.) Ne yapacaksın bana?

H. Bektaş - Seni seveceğim!. Çekinme delikanlım.

Adam - Hey... Hey... (Hacı Bektâş-ı Velî'ye:) Sen benimle oyun mu oynuyorsun?

H. Bektaş - Ne münasebet. Bir dakika. (Çocuğa.) Şöyle dik dur yavrum.

Çocuk - Duramıyorum. Çok acıdı. Belim kırılayazdı. (Adam'ı gösterir.) Çok vurdu.

H. Bektaş - Sen delikanlısın. Geçer..

Adam - Beni buraya ne için getirdin be adam!? Okşadığın velet beyimizin horozunu öldürdü. Eşek sudan gelinceye dek döveceğim onu. Babasına da ödettireceğim. Sen araya girdin. Beni buraya soktun.

H. Bektaş - Bir dakika.

Adam - Ne bir dakikası be! Beni oyalama. Ben şakaya gelmem ha! Sonra bey bu yaptıklarını yanına komaz.

H. Bektaş - Bu ufak işi beyinize duyurmaya ne gerek var delikanlı.

Adam - Hım. Demek sen bana efendime hiyaneti öğretiyorsun. Seni gidi seni! Sen kim oluyorsun be!

H. Bektaş - Biraz sakin ol bakalım. Ben, beyine yalan söyle demedim. Boşu boşuna onu rahatsız etme demek istedim. Yani bu işi aramızda çözümleyebiliriz demek istedim.

Adam - Beni oyalama be! Kızmaya başladım şimdi. (Duralar) Peki nasıl çözümlenecek bu iş?

H. Bektaş - Horozunuzun yerine yenisi verilecektir.

Adam - Beyin horozu bitaneydi.

H. Bektaş - Gerekirse bir yerine iki horoz vereceğim.

Adam - Hım öyleyse olur. (Çocuğa bakar.) Ama şu yezit...

H. Bektaş - Delikanlı, çocuğu tedirgin etmekten vazgeç. Gel bundan böyle ona işkence etme.

Adam - Herife bak be! Çocuk senin mi? Değil. Biliyorum. Neye onu koruyorsun. (Bilgiç bir eda ile gülümser.) Çaktım, senin bir hınzırlığın var kuşkusuz.

H. Bektaş - (Gülümser.) Hınzırlık mı?

Adam - Numarayı bırak.

H. Bektaş - Numarayı bırak mı?

Adam - Senin gibileri tanırım! Senin gibi yüze gülenlerden korkulur.

H. Bektaş - (Çekingenleşen ve uzaklaşmak isteyen çocuğa:) Yavrum. Çekinme. (Can'a:) Bahçedeki horozlardan en büyüğünü seç. (Adam'a:) İsterseniz siz de yanında bulunabilirsiniz. Beğendiğinizi alabilirsiniz.

Adam - Tamam.. (Kapıya doğru yürür. Birden dura-

lar.) Ama sen neye şu arsız oğlanın elini bırakmıyorsun? Seni hınzır seni!..

H. Bektaş - Ona yaptığının doğru olmadığını anlatmak için..

Adam - Anlatıp da ne olacak?

H. Bektaş - Bir daha yapmamasını sağlamak için.

Adam - Lafla yola gelmez onlar. Gelmezler. Çünkü Allah onları öyle yaratmış.

H. Bektaş - Birden karar vermiyelim.

Adam - (Eliyle ters bir işaret yaparak.) Hadi oradan. Ne yaparsan yap.. Bana ne! Ben beyimin hakkını koruduktan sonra.. (Çıkmak üzereyken ibriktar Can'la karşılaşır.)

H. Bektaş - (Adam'a:) Kısmetiniz varmış. Buyurunuz şerbetinizi içiniz.

Adam - (Döner.) Şerbet mi? Çek arabanı.. Yıkıl karşımdan.. Elimden bir kaza çıkacak. Hak adına şişleyeceğim seni. Ben şarap içmem. Haram yemem.

H. Bektaş - Şarap değil. Şerbet..

Adam - Şerbetin merbetin senin olsun.. (Çıkar.)

Kadın - Pek celâllı.

H. Bektaş - Günün Adamı.

Kadın - Onun oğluma nasıl saldırdığını gördünüz.. Onu boğacak sandım. Öldürecek sandım. Öylesine yumrukladı ki... (Duralar.) Ben neye burada dikiliyorum?.. (Çocuğa.) Gel şöyle.. (Çocuğu çeker.) Gidelim.

H. Bektaş - Bir dakika bacım.

Kadın - Kalamam. Sonra ne demezler!..

H. Bektaş - Oğlunuza bir şey söylemeyecek misiniz?

Kadın - Ne söyleyebilirim! Bir daha başımı derde sokmaması için evde onu bir iyice döveceğim.

H. Bektaş - Hayır dövmeyeceksiniz.

Kadın - Niye? Cezasını çeksin. Bir daha yapmasın.

H. Bektaş - O cezasını çekti. (Çocuğa.) Yavrum, horozu niye öldürdün?

Çocuk - Öldürmek istemedim. Böyle bir şey düşünmedim.

H. Bektaş - Peki nasıl oldu?

Çocuk - Taş atıyordum. Ne kadar uzağa atabileceğim deyip düşünüyordum. Horoz attığım yerdeymiş, başına değdi. Ölüverdi.

H. Bektaş - Görüyorsun ya bacım. Çocuk kötülük yapmayı düşünmemiş. Bir rastlantı. (Çocuğa) Yavrum, bir daha buna benzer yanlışlıklar yapmayacaksın değil mi? Bak annen üzüldü. Sen anneni seversin. Onun üzülmesini istemezsin. Senin de canın sıkıldı. Biliyorum. Senin gibi akıllı bir çocuk yakınlarını, kendisini zor durumlara düşürmek istemez.

Çocuk - Elbet istemem.

H. Bektaş - Ben oğlunun bundan böyle her zamankinden daha çok düşüneceğini, ona göre eyleme geçeceğini biliyorum. Sen de inan.

KADIN - İnanayım mı? (Çocuğa bakarak.) İnanayım mı?

H. Bektaş - Elbet inanacaksın. Ancak inandığın şeyleri ona sen benimsetebilirsin.

Çocuk - İnan ana.

H. Bektaş - (İbrikçiye:) Çocuğa şerbet ver. (İbrikçi denenleri yerine getirir. Çocuk alayım mı der gibi anasına bakar.)

Kadın - Var iç. (Çocuk şerbeti içer.)

H. Bektaş - Bundan böyle uslu duracaktır. (Çocuk H. Bektaş'ın elini öper. Kadın çocuğun elinden tutar. Sonra Hacı Bektaş'a döner.)

Kadın - Sen Hızır gibi yetiştin. Ver elini öpeyim. (Elini öper) Ama duymasınlar elini öptüğümü! Sonra elin herifinin elini öpmüş diye... Kimse bilmesin sana minnettar olduğumu..

H. Bektaş - Kimse duymayacaktır.

KARANLIK

BİLGE - Baba İshak'ı Selçuklu İmparatoru A. Kaybalı koruyordu. Zehirletince tarikat erbabı bir çok yönlerden müşkül duruma düştüler. Babâî'lere sanki savaş ilan edilmiş gibiydi. Hor görülüyor. Baskı altında bulunduruluyordu. Bu arada bir yandan kıtlık, bir yandan da kötü yönetim almış yürümüştü. Ağalar ve Beyler eğemendi. Halk her yönde sıkıntı içindeydi. Üstelik sarayın baskısı artıyordu. Sonunda Babâî'ler baş kaldırdılar. Bu onlara çok pahalıya mal oldu. Bir söylentiye göre otuz bin, bir başka söylentiye göre de kırk bin kişi kılıçtan geçirildi. Babâi tarikatının çoğunluğunu meydana getiren Türkmenler kıyımın kurbanı oldular. Kötümserlik aldı yürüdü. Hacı Bektaş-ı Veli bunun üzerine Suluca Karahöyük'e geldi. Oranın tanınmış zengin ve bilgin adamı olan İdris ve karısı Kadıncık Ana'nın evine konuk oldu. Çok iyi karşılandı. Kutlu Melek Hatun. Yani Kadıncık Ana ona hizmet etti. Karı koca Hacı Bektaş'a lâyık olduğu itibarı gösterdiler. Ancak bilgin İdris bir süre sonra Hakk'ın rahmetine kavuştu.

Kadıncık Ana, Hacı Bektâş-ı Veli'yi bırakmadı. Saygısını sürdürdü. Onun buyruğuna girdi. Hacı Bektaş-ı Veli kıyımdan kurtulmuş olan Babâi'leri topladı. Yeni bir dünya yaratan ilkelerini yaymağa başladı. Kadıncık Ana bu konuda her yönden yardımcı oldu.

IV

Kadıncık Ana. Hacı Bektâş-ı Velî.

Hacı Bektâş-ı Veli, sağ eli sakalında gezinmekte ve düşünmektedir. Pencereden bakar. Döner. Ortada durur. Rahlenin üstündeki kitabı alır. Öteye koyar. Derin bir soluk alır. Her haliyle derin bir düşünce içinde olduğu anlaşılmaktadır.

Kadıncık Ana girer.

K. Ana - Sıkılmış gibisin.

H. Bektaş - Kendim için sıkılmış değilim.

K. Ana - Bir derdin var.

H. Bektaş - Kendim için dertli değilim.

K. Ana - Hiç bilmez olur muyum? Kendinin değil çevredekilerin. İnsanların acısını çekersin.

H. Bektaş - Bu acıları dindirmeliyiz.

K. Ana - Buyruğunuzdayım.

H. Bektaş - Buyruğumda değil, ereğimiz doğrultusunda.

K. Ana - Elimden geleni yapmağa hazırım.

H. Bektaş - Rahmetli eşiniz Bilgin İdris sağ olsaydı, onun da büyük yararları dokunurdu. O, makamını buldu. Onun ödevlerini de yerine getirmek bizlere düştü: Bırakılan yerden başlayarak iyiyi, güzeli, doğruyu benimsetmek. Biliyorsun inançlar sarsıldı. Zulüm ve haksızlıklar yüzünden halk harap oldu, çöktü.. (İçini çeker) Onu bu felaketlerden kurtarmak gerekli. Umutsuzlukların giderilmesi için onlara yeni bir ruh vermek gerekecek. Bizden öncekilerin bıraktığı yerden başlayalım. Onlara yenilerini katarak, iyiyi, güzeli, doğruyu bulmaya çözüm getirelim. Tutulacak yol.. (Duralar) Eskiye yenilerin, yeniye es-

kilerin günümüze uyanlarını ekliyerek yeni bir dünya yaratmak..

K. Ana - (Düşünceli) Yeni bir dünya yaratmak.. Evet.

H. Bektaş - Bunun için insanoğlunu zaaflarından, hırslarından, bencilliğinden olabildiğince kurtarmak gerekecek. (Ona bakar. Pencereye doğru gider. Sonra döner.) Kadıncık Ana, işte bunları benimsetmek için çalışmalıyız.

K. Ana - Evet Hünkârım.

H. Bektaş - Geçmişin acı ve utandırıcı yönlerini bırakarak hayatı asıl yoluna oturtmak için yılmadan çalışalım.

K. Ana - Eyvallah Sultanım.

H. Bektaş - Önce Babai'lerden arta kalan Can'ları bir araya getirelim. Dertlerine tercüman olalım. Çalışmaları için Ulu Ahi Evren'in kurduğu, artık terkedilmek üzere bulunan çalışma yerlerini açalım. Geliştirelim. Bir şeye bağlanan, aylak gezmez, bir iş görürse hem kendine hem de yakınlarına yararı olur.

K. Ana - Evet efendimiz.

H. Bektaş - İnandırmak, Yararlıya inandırmalıyız. Kendimize olduğu kadar insanlar için de çalıştığımızı göstermeliyiz.

K. Ana - İnandırmak... Büyük sorun.

H. Bektaş - Katlanırsak ereğimize ulaşırız. Bunun için onlara örnek de olmalıyız. Bunun için, nefsimizin, dünyalıkların kurbanı olmaktan kendimizi kurtarmalıyız. Bunu yerine getirirsek, inanç peşinden gelir. Eşitlik anlayışı, güzellik egemen olur. Eylemleriyle örnek olmayanın arkasından kimse gelmez. Bu da kişinin önce kendini yenme-

siyle olur.

K. Ana - Evet Hünkârım.

H. Bektaş - Kazanılması gereken en büyük savaş budur.

K. Ana - Öncülüğünüzle kazanacağız.

H. Bektaş - Bunu bize inanç gücümüz kazandıracaktır. Başkasına değil önce kendimize güveneceğiz. (Bir Can girer) Evet?

Can - Sizi görmek dileyen iki kişi var.

H. Bektaş - Buyursunlar.

Can - Başüstüne. (Çıkar. Bir süre sonra iki kişi girerler. Ellerini göğüs hizasına getirir, başparmakları yukarı doğru olduğu halde başlarını hafifçe sağa eğerler. Selamlarlar)

H. Bektaş - Hoş geldiniz. (H. Bektaş'ın eteğini eller. Avucunun içini öperler)

1. Adam - Hoş bulduk efendimiz.

2 Adam - Hoş bulduk efendimiz.

H. Bektaş - Buyurunuz.

2. Adam - Derdimizi duyurup, başka büyüklerimize de haber vermek üzere hemen yola çıkacağız.

1. Adam - Derdimizi arz edeceğiz.

H. Bektaş - Dert dinlemek işimizdir. Nedenlerini öğrenmek, irdelemek, ona göre bir çare bulmak... Hiç aceleye gelmez.

1 Adam - Evet Hünkârım.

2. Gelen - Sivas dolaylarında yine kıyım başlayacak gibi. Öğrendiğimize göre arta kalan Türkmenleri, Avşarları, Çepnileri yok etmek için çalışmaktalar. Babai'lerden arta kalanları kılıçtan geçireceklermiş.

1. Adam - Bizleri ortadan kaldırmayı, cennete girme aracı olarak niteleyenler var.

2. Adam - Onların kıyımlarına karşı koyabilmek için...
1. Adam - Yardımınızı düşünüyoruz.
H. Bektaş - Nasıl yardım?
1. Adam - Onlarla savaşmak zorunda kalacağız. Ne kadar çok Can verirseniz, o kadar başarıyla karşı koymamız mümkün olacak.
H. Bektaş - Düşmana karşı koymamız için sizlere elbet yardım edeceğiz.
1. Adam - Berhudâr olunuz.
2. Adam - Ancak böylece belki düşmanı yenebiliriz.
H. Bektaş - Düşmanlarımızı er geç elbet yeneceğiz. Önce de belirtmiştim. Yineleyim. Aynı hatayı sürdürmeyelim. Düşmana silahla karşı koymak, kan akıtarak elde edilen zaferler sürekli olamazlar. Bir süre sonra içten içe kaynayarak öç alma duygusu içinde geri teperler. Onları bu araçla ancak kısa bir süre susturabilirsiniz. Ama içlerinde düğümlenmiş olan yarayı yok edemezsiniz.
2. Adam - Peki Sultanım.
1. Gelen - Eli kolu bağlanmış gibi mi duracağız?
H. Bektaş - Hayır. Çok tedbirli olacağız. Dingin olmağa çalışacağız. Bize sataşanlara güler yüzle karşılık vermenin yollarını arayıp bulacağız. Herşeyi güllük gülistanlık eden kudretin iyilik olduğunu unutmayacağız.
1. Adam - Bizi amansızca yok etmek isteyenlere karşı?..
H. Bektaş - Dedim ya gerekli önlemleri alacağız.
2. Adam - Bu nasıl olacak?
H. Bektaş - Demiştim ya. Onlara iyilik pınarından akan ılımlı bir hava içinde karşılık vereceğiz. (Kadıncık Ana'ya bakar)
K. Ana - Koşullar ne olursa olsun ödevimiz insanlara

kardeşlik havası içinde yaklaşmaktır.

1. Adam - Bu koşullar içinde mi?

2. Adam - Çok zor.

H. Bektaş - Zoru başarmak için bu havayı benimseyeceğiz. Ilımlı hava benliğimizde bir pınar gibi fışkıracak. Bunu sevgi ve saygının ılımlı havası içinde yuğuracağız. Açıkcası buna kendimizi adayacağız. Kendini adamayan kişi başarıya ulaşamaz. Bunu İslamın gerektirdikleriyle bağdaşmış bir hava içinde geliştireceğiz.

1. Adam - Ama Sultanım bizi müslüman saymayanlar var.

H. Bektaş - Olsun. Müslümanlık söylenmekle değil, insanca yaşanmakla olur. Başlangıç geleceğe umutla bakmanın ışığıdır. Bunu sağlamaya çalışalım. Bu arada gerekirse kendimizi fedadan çekinmeyeceğiz. Kendini adamayan kişi hiç bir yolun sonuna ulaşamaz. (Duralar) Bunu yaparken, İslamın insani kurallarını ve edebi bir yana bırakmayacağız. Edep, her tür çıkardan uzak, özverinin ışığıdır.

2. Gelen - (İkircikli) Buna ulaşmak...

H. Bektaş - Zoru göze almayan sonuca varamaz. Yolunu edep ve erkân üzere sürdürmeyen gerçek güzelliğe ve kurtuluşa kavuşamaz. Bunu, herşeyi algılayan, bize şahdamarımızdan daha yakın olan Rabbimizin buyruğuna göre de yerine getirmek zorundayız. Hayatın ve tasavvufun konusu insandır. İnsan bütün kötülüklerden uzaklaşarak varlığındaki temizliğe, saflığa ulaşma yolunu bulur. Rabb'a yalnız iyilik ve güzellik bilinciyle ulaşılabilinir. Bunları benimserseniz, sizlere kötülük yapmak durumunda olanlara kem gözle

bakmamanın doğruluğunu kavrarsınız.

1. Gelen - (Arkadaşına bakar. Susar)

2. Gelen - (Düşünceli) Kötülüklere iyilikle karşılık vermek..

1. Gelen - (İkircikli) Böylece ereğimize ulaşmak!..

H. Bektaş - Bu da yetmez.

1. Gelen - Nasıl efendimiz?

H. Bektaş - Örnek olacaksınız aynı zamanda.

K. Ana - Bu yolda acze düşmemek, acze düşenlere gerçeği benimsetmek ödevlerimizin başında gelmektedir.

H. Bektaş - Bunu elbirliğiyle başaracağız.

1. Gelen - Buyruklarınızı duyuralım.

H. Bektaş - Duyurunuz.

2. Gelen - (Arkadaşına bakar.) Eyvallâh!

1. Gelen - Bir an önce yola çıkalım.

H. Bektaş - Yolunuz açık olsun. Azığınız hazırlatılmıştır. (Can'a) Azıklarını veriniz.

Can - Başüstüne Sultânım.. (Hacı Bektaş-ı Velî ve Kadıncık Ana onları yolcu ederler.)

K. Ana - (Kapının yanında) İnşallah başaracaklardır.

H. Bektaş - İsteyen, inanan ve ereği için kendini fedâ etmekten çekinmeyen bir kitle elbet istediğine ulaşacaktır.

KARANLIK

V

Hacı Bektâş-ı Velî. Kadıncık Ana ve dört kadın.

H. Bektaş - Bekliyorlar mı dediniz?

K. Ana - Yarım saatten beri.

H. Bektaş - Neye haber vermedin Canım.

K. Ana - Yorgundunuz. Uyuyordunuz. Gönlüm bir türlü rahatsız etmeye razı olmadı.

H. Bektaş - Sağolunuz. Ama niye beklettiniz; işleri güçleri vardır, içeri alınız. (Kadıncık Ana çıkar. Bir süre sonra dört kadın ile girer. Töre üzre selâm verirler.)

H. Bektaş - Berhudar olunuz. Buyurunuz. Sizi beklettiğim için beni bağışlayınız.

1. Kadın - Biz mi bağışlayacağız!

2. Kadın - Biz mi?

H. Bektaş - Evet siz.

3. Kadın - Estağfurullah.

4 Kadın - Estağfurullah.

1. Kadın - Rahatsız olmadık. Kadıncık Anamızı zevkle dinledik. Zamanın nasıl geçtiğini fark etmedik bile...

H. Bektaş - (Kadıncık Ana'ya) Teşekkür ederim. (Kadınlara) Oturunuz. Evinizdeymiş gibi rahat ediniz ve dertlerinizi anlatınız.

K. Ana - Burası onlara evlerinden daha yakındır Sultanım.

2. Kadın - Dertliydim. (Kadıncık Ana'ya bakarak) Anamızla konuştuktan sonra hepsini unuttum.

H. Bektaş - O dertlerinizi kısaca bir de ben dinlemek isterim.

2. Kadın - Geçim derdi. Ama Allah'a şükür erkeğimize yardım ederek karnımızı doyuruyoruz. (Susar)

H. Bektaş - Evet.

2. Kadın - Ama çoluk çocuğumuzun bütün gereksinimlerini yerine getiremiyoruz. Utandırıcı oluyor bu. Beni perişan eden bu.

H. Bektaş - Çaresini hep birlikte düşüneceğiz. Öteki komşuların dertlerini de öğrenelim.

3. **Kadın** -Oğlumu evermek istiyorum. Elimizde avucumuzda yok.

H. Bektaş - (1. Kadın'a) Sizin?.

1. **Kadın** - Evimi sel bastı. Yıkıldı. Her yanını onaramadık.

H. Bektaş -Demek size gerekli yardımı yapamadık.

K. Ana - Marangoz hastaydı. Demirci başka işlerin peşindeydi.

H. Bektaş - Önce yapılması gereken iş ile, sonra yapılması gereken işi ayırdetmeliyiz.

K. Ana -Evet öğretmemişiz Sultanım. Suç benim.

H. Bektaş - Hayır, suç senin değil. Kadıncık Anamız, senin değil. Daha çok benim. Sonra hepimizin. (4. Kadına) Senin derdin ne bacım?

4. **Kadın** - Eşim hastalıklı. Yerinden pek doğrulamıyor. Bu arada ben de çocuklarım için kendi üzeri-

me düşeni yapamadım. Oğlumun düğünü... (Başını iki yana sallar)

H. Bektaş - Kötümser olmayınız. Her şeye elbirliğiyle çare bulabiliriz. (Duralar) Oğlunuzun düğününden söz etmiştiniz. Düğünü komşularımızla birlikte yapabiliriz.

4. **Kadın** - Sağolunuz.

H. Bektaş - Oğlunuz sağlıklı mı?

4. Kadın - Sağlıklı.

H. Bektaş - Sen sağlıklı mısın?

4. **Kadın** - Sağlıklıyım.

H. Bektaş - Oğlun evlenmek istediği kızı seviyor mu?

4. **Kadın** - Seviyor.

H. Bektaş - (Hepsine bakarak) Mutluluk, sağlıkla başlar. Sağlık mutluluğu nurlandırır. Dünyalık çalışmakla sağlanabilir. Yakınmadan önce çalışacağız. Elbirliği ile istenene ulaşacağız. Çalışmak herşeyin başıdır. Bu arada yardıma ve korunmaya muhtaç olanlara el uzatmak ödevdir. Çalışmak fazilet, elde ettiğinin bir bölümünü muhtaç olanlara ulaştırmak ululuktur. Sizler hem fazilet hem de ululuk bilincine erişmiş insanlarınız.

2. **Kadın** - Var ol Hünkârımız.

4. **Kadın** - Sen çok yaşa Sultanım.

H. Bektaş - Sağolunuz. Gerçek bir insan, gerçek bir kadın, gerçek bir ana olmak ister misiniz?

2. **Kadın** - Elbet.

1. **Kadın** - Elbet.

H. Bektaş - Bundan kuşkulanmış değilim. (Bakar onlara) Bana değil önce kendinize güveneceksiniz. Aklınız kılavuzunuz, vicdanınız ışığınız olacak. Mutlu olmanın yolu budur.

K. Ana - Evet, budur.

H. Bektaş - (Oğlunu evlendirmek isteyen kadına) Hiç durma. Evlendir. Bu arada hepimiz sana elimizden gelen yardımı yapacağız. Oğlunuz evleneceği kız kadar insanları da severse mutlulukları artar.

Kadın -Artar.

H. Bektaş -Aynı anlayış ve duyguyu oğlun ve gelininle birlikte sen de benliğinde yaşatacaksın.

Kadın -Yaşatacağım. Yaşatıyorum bile. İçim ışımağa başladı. Bu senin ve Kadıncık Anamızın eseri.

H. Bektaş - Hayır benim eserim değil, hepimizin eseri. (1. Kadın'a:) Evinizde kaç kişisiniz?

1. Kadın - Ben, kocam, oğlum ve kızım. Bir de gelin gelirse...

H. Bektaş - Demek beş kişi olacaksınız... Bir tek mum bulunduğu yeri aydınlatır. İki mum daha çok ışıtır. Beş mum, etrafa nur saçar. Birbirinize bağlanınız. Birbirinizin varlığında mutluluğu arayınız. O zaman kimi sıkıntılardan kurtulduğunuzu göreceksiniz.

1. **Kadın** - Evet Sulta'nım.

H. Bektaş - Ben hepinizin işleriyle yakından ilgileneceğim, biraz sonra hep birlikte çıkacağız. Kocanızın

hastalığı biraz da kendi ruhsal yapısından ileri geliyor.

1. Kadın - Bu yüzden çocuklarım rahmetsiz kalan buğday tarlası gibi kurudular.

H. Bektaş - Bu konu üzerinde de durulacaktır.

K. Ana - (1.Kadına) Bu arada size de bir ödev düşüyor. Kocanın çocuklarından esirgediği şefkatı onlara sen vereceksin.

H. Bektaş - O zaman kuruyan buğday tarlasının yeşermekte olduğunu göreceksin.

1. Kadın - Ne gezer ben de o güç... (Susar)

K. Ana - Niye olmasın? Sende o güç var. Çünkü sen bir annesin. Anne demek, şefkat ve özveri demektir. Sen bir annesin..

H. Bektaş - Koş evine. Çocuklarına sarıl. Yüzlerine gül. Şefkatle konuş. Onlara yol göster. (Evi yıkılmış olan kadın'a) Şimdi birlikte çıkacağız. Marangozla demirci hasta ve işte olduklarına göre onların işlerini ben üzerime alıyorum.

Kadın - Siz mi üzerinize alıyorsunuz?

H. Bektaş - Evet. Sağlıklı olmayan bir evde kalmanız doğru olmaz. Ötekiler ödevlerine başlayıncaya kadar onların işlerini ben göreceğim...

KARANLIK

VI

Hacı Bektaş-ı Veli. Derviş bir Yolcu. Yolcu yaşlıca bir Adamdır.

Yolcu - Yorgundum. Bitkindim. Yılgındım. Kötümserdim. (Eliyle işaret eder.) Şuracığa yığılmış kalmıştım. Beni buraya aldınız. Yedirdiniz, içirdiniz, yatırdınız. Dışarda kalmaya gönlünüz râzı olmadı. Sâğolunuz. Öğütlerinizi dinlemek isteriz.

H. Bektaş - Öğüt değil. Sözün gelişi. Ne diyordum..

Yolcu - Yeryüzünde en zor iş..

H. Bektaş - Evet. En zor iş insanın, insan olmasıdır. Yoz alışkanlıklarımız, inançlarımız, insani özelliklerimizi bizden uzaklaştırmış. (Duralar.) İnsan olmak, sevgiyle başlar, sevgiyle son bulur.

Baba - Sevgiyi varlığımızda bulmak.

Derviş - Onu bulmak zorundayız.

H. Bektaş - Onu sağlamalıyız.

Yolcu - Ama nasıl?

H. Bektaş - Önce onun ne olduğunu bilmeliyiz.

Baba - Bilmek...

Derviş - Asıl sorun bu.

H. Bektaş - Sevgi öyle bir yol göstericidir ki...

Yolcu - Evet... Evet...

H. Bektaş - Doğduğu yer gönüldür. Gönül Çalab'ın evidir.

Yolcu - Hm. Demek evi!

Baba - Evidir.

H. Bektaş - Sevginin gelişebilmesi için insanın boş tutkulardan, boş isteklerden, yersiz kaygılardan arınması gerekir.

Yolcu - (Dudak büker)

Baba - Evet, kaygılardan arınmalı.

H. Bektaş - Böyle bir varlığın bağrında çiçekler açar. Böyle bir kişi evrende kendini üstün kılan o nurlu, o tertemiz özelliğine kavuşur.

Derviş - Evet Hünkârım.

H. Bektaş - Bu sevgide kişisel bir yarar anlayışı bulunmayacaktır. Özveriyle eyleme geçen bir bütünü varlığını kaplamalıdır. İnsanın varlığında, barışın, kardeşliğin oluşumunda rol oynayan en büyük kaynak budur. O zaman sevgi katıksız bir bütün haline gelir. İnsanlara, evrene ve Çalab'a yönelir.

Aşk makamı âlidir, aşk kadim ezelidir.
Aşk sözünü söyleyen cümle kudret dilidir.

Buna göre sevginin başı sonu yoktur. Sevgi ve aşk insanı ölümsüzlüğe götürür. Gerçek aşık için ölüm yoktur. Bu yolun koşulları, pişmek, yanmak ve olmaktır.

Yolcu - Öğütleriniz beni düşündürdü.

H. Bektaş - Önemli bir noktaya geldik. İnsan iki öğeden yaratılmıştır. Biri gövde, öteki öz'dür. Öz, yani niteliği başlangıcı olmayandır. Gövde maddedir. Gideceği yer topraktır. Can ise ilahi kaynağa dönecektir. İnsanı bütün Canlılardan ayıran bu özelliğidir. Bu özellikte sevgi kendini gösterir. Bu ikiye ayrılır: İnsana karşı olan sevgi. Çalab'a karşı duyulan sevgi.

Yolcu - Bu konuda kimi yollarda sizden ayrılıyorum.

H. Bektaş - Hangi yönlerden?

Yolcu - Ödev anlayışı bakımından.

H. Bektaş - İnsanın ödevi, Tanrı buyruğu sanarak kimi şeyleri körü körüne yerine getirmek değildir. Yaşadığı sürece görevini düzen içinde yaparak eyleme geçmek zorundadır. Bunda akıl egemen olacaktır. Buna kimileri kader diyorlar.

Yolcu - Ona ne şüphe. İnsanın yapacağı şeyler önceden düşünülmüştür. Allah-û Teâlâ hazretleri hepsini önceden düzenlemiştir. Onun dışına çıkmak olanaksızdır. Her yaptığımız Onun buyruğu sonucudur.

H. Bektaş - Demek insanın yaratılış biçimine uymayan davranışları da önceden...

Yolcu - (Sözünü keser) Ondan kuşkulanıyor musunuz? Bu konu üzerinde durmayınız. Uyuşamayız. Üstelik bana ters düştüğü için sizi kırabilirim. Bana çok itibar ettiniz. Konuğa gerekenden çoğunu gösterdiniz.

H. Bektaş - Öyle istiyorsanız. Peki...

Yolcu - Bunun dışında benim öğrenmek istediklerim olacak.

H. Bektaş - Aklım erdiğince konuşurum. Buyurunuz. Sorunuz.

Yolcu - Anlattıklarınız, anlatmak istedikleriniz dışında insanın şu yeryüzündeki ödevlerinden söz eder misiniz?

H. Bektaş - Birbirlerini tamamlar. Ama peki, yalnız sizin istediğinizden konuşayım...

Yolcu - Buyurunuz.

H. Bektaş - İnsanın üç şeye dikkat etmesi gerekir.

Yolcu - Demek üç şey...

H. Bektaş - Daha önce anlatmak istediklerimin dışında üç

şeye dikkat edecek, bunları kendimize iş edineceğiz.

Yolcu - Ne imiş onlar?

H. Bektaş - Çalışacağız. Eğleneceğiz.

Yolcu - (Sözünü keser) Demek eğlenmek...

H. Bektaş - Yalnız o kadar değil.

Yolcu - Başka ne varmış!

H. Bektaş - Aynı zamanda ibadet edeceğiz.

Yolcu - Hm..

H. Bektaş - İnsanın yaşamı boyunca yerine getirmesi gerekenlerin başında çalışmak gelir. Yaşam onunla anlam kazanır. Onunla dengelenir. Kişi onunla kendi kendisinin anlamı olur.

Yolcu - Peki ya eğlenmek!

H. Bektaş - Çalışan yorulur. Yorulanın dinlenmesi, sağlıkla işini sürdürebilmesi için dinlenmesi gereklidir. Bu da eğlenmekle olur. Müzik, türkü ve oyun.. İnsanlardan yalnız bir şeyle yetinmesini isteyemeyiz.

Yolcu - Eğlenmek. Keyfetmek. Günahtır. Demek sen beni baştan çıkarmak için beni dinlendirdin; yemek yedirdin. Yüzüme güldün.

H. Bektaş - Hayır günah değildir. Dinlendirmeme..... gelince. O bir ödev, konuğa itibar bir görgü ve insanlık görevidir. Zararı olmayan her iş mübahtır. İnsana yararı olan her iş bir tür farzdır.

Yolcu - (Kızmış) Ya!. Demek!..

H. Bektaş - Çalışan ve eğlenen, yaratılışının nedeni olan yüce varlığa karşı olan şükranını da eda edecektir. Bu arada insan hakkı olan eğlenmeyi bırakırsa Çalab'ın verdiği nimeti inkâr etmiş

olur.

Yolcu - Sen çok oluyorsun. Demek insanları önce doyurmak, itibar etmek gibi şeytan araçlarıyla kandırıyor, sonra batıla inandırıyorsun.

H. Bektaş - Batıla inandırmak

Yolcu - İnkâr etme.

H. Bektaş - Neyi inkâr ettiğimi sanıyorsun?

Yolcu - Yüzüme karşı sırıtma öyle. Beni aldatamazsın. Çok kandım. Suçlar işledim. Dine küfrettim. O yüzden beni tutmak için kovalıyorlar. Ben sana yalan söyledim. Ben Yolcu değilim. Bir kaçağım. Suçluyum. Allah'a karşı. (Susar.)

H. Bektaş - Evet.

Yolcu - Kendimi Allah'a bağışlatmanın yolunu bulmalıyım.

H. Bektaş - Allaha bağışlatman için önce kendin, kendini bağışlamalısın.

Yolcu - Sen ne diyorsun be! Küfür ediyorsun.

H. Bektaş - Hayır küfretmiyorum.

Yolcu - Zaten senin için insanın yüzüne güler, sonra kuyusunu kazar demişlerdi. Böyle güler yüzle iyilik yapmak ister görünerek insanları kafesliyorsun. Sen dinsizsin.

H. Bektaş - Neye kızıyorsun? Bak ben kızıyor muyum?

Yolcu - Kızmazsın! Kızmazsın! Demişlerdi. Kızmaz görünür, insanı laf büyüsüyle kafesler demişlerdi. Beni aldatamazsın. Hayatta çok aldandım. Çok suçlar işledim bu yüzden. Allah'ın sevmediği kul oldum. Bundan kurtulmalı, iki yüzlülerin maskelerini yüzlerinden çıkarmalıyım. Ancak o zaman yüce Allah beni bağışlar.

Bunun için önce seni temizlemeliyim. Güler yüzle insanları kafesleyen şeytanı! (Kuşağının arasından bir kama çıkarır. H. Bektaş-ı Veli'ye saldırır. Derviş ile Can tetik davranır. Yolcu'nun elinden kamayı alırlar. Can Yolcu'yu sıkı sıkı tutarken ötekisi kamayı H. Bektâş-ı Velî'ye verir. H. Bektaş kamayı alır. Yolcu'ya bakar. Bir süre sessizlik.)

H. Bektaş - (Yolcuyu sıkı tutan Can'a:) Bırak onu. (Can bırakır.)

Yolcu - (H. Bektaş-ı Velî'ye:) Ne duruyorsun. Kamayı saplasana bana. (Sessizlik. Bağırır.) Sana söylüyorum. Durma. Bağrıma sapla onu. Bekletme beni. O zaman yüce Allah belki benim günahlarımı bağışlar. (H. Bektaş-ı Veli, kamayı ona uzatır.)

H. Bektaş - Al. Kamanı al.

Yolcu - (İrkinti içinde,) Bana niye veriyorsun?

H. Bektaş - Kama senin. (Duralar.) İstersen beni öldürebilirsin.

Yolcu - (Kamaya bakar.) Öldürebilir miyim?

H. Bektaş - Öldürebilirsin.

Yolcu - (Kendi kendine konuşur gibi.) Bana her istediğini yapabilecek durumda olduğu halde... Üstelik kamayı bana verdi! (Kendine gelmiş gibi.) Demek bana birşey yapmayacaksın?

H. Bektaş - Hayır yapmayacağım.

Yolcu - (Kendi kendine konuşur gibi.) Üstelik pek sakin! Yoksa ben kamayı çekmekle iyi birşey yapmadım mı?

H. Bektaş - Belki.

Yolcu - (Yine kendi kendisiyle konuşur gibi.) Korkmuyor benden. (Kamaya bakar.) Ne yapayım bunu ben!.

H. Bektaş - Onu bana karşı istediğin gibi kullanabilirsin.

Yolcu - Yani istersen beni öldürebilirsin diyor. Kullanmayacağım.

H. Bektaş - Peki, öyleyse söyle bana.

Yolcu - Neyi?

H. Bektaş - Ne suç işledin de kaçmak zorunda kaldın?

Yolcu - Bir Adam anama babama küfretti. Onun gâvur olduğunu sanmıştım. Öldürdüm. Halbuki müslümanmış. (Duralar.) Sana karşı suçlu olduğumu anlıyorum. Beni bağışla.

H. Bektaş - Seni bağışlayamam.

Yolcu - Neden?

H. Bektaş - Asıl suçlu sen değilsin de oldan.

Yolcu - Asıl suçlu ben değil miyim?

H. Bektaş - Değilsin.

Yolcu - Öyleyse kim suçlu?

H. Bektaş - Seni yanlış olana inandıranlar.

Yolcu - Yanlış olana inandıranlar!.

H. Bektaş - Evet.

Yolcu - (Ellerini yukarı kaldırır.) Allah'ım, Allah'ım. Demek ben suçlu değilmişim. Suçlu değilmişim... (Hacı Bektaş'ın ellerine sarılır.)

KARANLIK

VII

Hacı Bektaş-ı Veli, 1.2.3. Genç, 1.2.3. delikanlı, Can, İbrikçi, Sazender.

H. Bektaş - Yolumuz rıza yoludur. Kişi bunun ışığı altında görevini yerine getirmelidir. Bu suretle insan hoşgörülüğü benimsemeye başlar. İnsan toprak kadar temiz, hava kadar gerekli, su kadar azizdir.

2. Genç - Evet hünkârım.

H. Bektaş - Alçak gönüllülük bir tür, kendine ve insanlığa saygılı olmaktır.

3. Genç - Evet Hünkârım.

H. Bektaş - Alçak gönüllülük aynı zamanda kendini bilmek, insanlara onu öğretmektir. (2. Genç'e bakar)

2. Genç - Evet Hünkârım.

H. Bektaş - Çünkü insan şerefli bir yaratıktır. Çüz-i istencini kullanarak kendisini ve tanıdıklarını sürçmelerden kurtarabilir. Öteden kişi, kendinde bir çok üstünlükler bulunduğu halde farkına varmamışsa, onu işleyip meydana çıkarmak da hepimizin ödevidir. Bu kimi zaman karşımızdakini uyarmakla olur. Uyarmak kırmak değil, kırılmış olanın onarılmasına yardımcı olmaktır.

1. Genç - Bu özelliklere sahip olabilmek...

H. Bektaş - Hayır. Hayır. Hepimiz gerekli özelliklere sahibiz. Gereken odur ki, onu zamanında kullanabilecek ortama yükselebilmektir. Çünkü

her insan lekesiz, saf, temiz ve melek gibi doğar. Bir çok bilgilere de sahiptir. Onu, çevresi, ana babası, gelenek görenekleri ve dini yönetir. Bu arada aldatıcı gösterişlerden kurtulabilmek için kişi kendisini, yakınlarını zamanı geldiğinde uyarmalıdır. (Dışardan bağrışmalar duyulur. Kavga edilmekte olduğu anlaşılır. Can'a) Ne oluyor.

Can - Dışarda çekişiyorlar Hünkârım.

H. Bektaş - (Gençlere) Onları ayırınız. (Üç genç çıkarlar. Hacı Bektaş-ı Veli yandaki kapıdan öteki odaya geçer. Sahne bir süre boş kalır. Yalnız Can bulunmaktadır. O, etrafını düzeltmeğe başlar. Bir süre sonra 1.2.3. Genç ile 1.2.3. delikanlı içeri girerler.)

1. Genç - Buyurunuz.

2. Genç - Burayı eviniz sayabilirsiniz.

3. Genç - Biraz dinlenmiş olursunuz.

3. Delikanlı - Dinlenmek mi? İşime geç kalabilirim.

2. Genç - Biraz oturabilirsiniz. Aralarındaki anlaşmazlığı çözümleyelim birlikte.

3. Delikanlı - Fena olmaz.

1. Genç - Neye olmasın.

2. Delikanlı - Ben oturayım. Kolum çok ağrıyor.

3. Genç - (1. Delikanlı'ya) Siz de oturmaz mısınız?

1. Delikanlı - Böyle rahatım.

2. Genç - Şöyle rahat edin canım.

1. Delikanlı - Peki.. Oturayım.. (Oturur)

2. Genç - Bak ne güzel.

1. Genç - (Can'a işaret eder. İbriçki gelir. Şerbeti bardağa doldurur. 2. Delikanlı'ya uzatır.

2. Delikanlı - (Alır. İçer.) Ne güzel şerbet..

İbrikçi - (1. Delikanlının yanına gelir.) Buyurunuz.

1 Delikanlı - Alayım mı?

2. Genç - Elbet. (İbrikçi bardağı doldurur.)

İbrikçi - (3. Delikanlının yanına gelir.) Buyurunuz.

3. Delikanlı - Ben de mi alayım?

1. Genç - Şerbet en çok sizin hakkınız. Başıboşluğun yarattığı yarı bilinçsizliğin atılganlığı içinde birbirine sataşan iki delikanlıyı biz oraya gelinceye kadar siz ayırmıştınız.

3. Delikanlı - Başka ne yapabilirdim?

1. Genç - İyilik için çalışanlar hem Allahın hem de kulların sevgilisi olurlar.

3. Delikanlı - Bu arada onların çekişmelerinin yersiz olduğunu anladıklarını sanıyorum.

1.Delikanlı - Gerçekten de öyle..

3. Genç - Şimdi birbirinize sarılabilirsiniz.

1. Genç - Ne duruyorsunuz?

2. Delikanlı - Öyle ya. (1. ve 2. Delikanlı birbirlerine sarılırlar.)

1. Delikanlı - Biz neye çekiştik?

2. Delikanlı - Ne bileyim!.

1. Delikanlı - Hiç yoktan bir söz için

2. Genç - Bir hiç için.

3. Genç - Geçenleri unutalım.

1. Genç - Gelecekte böyle hatalar yapmamağa çalışalım.

2. Genç - Tamam. Öyleyse Sazender gelsin.

Can - (Çıkarken) Çağırayım.

2. Genç - Hatamızı düzeltmiş bulunmanın huzurunu yaşayacağız. Bir daha bu ve buna benzer yanlışlıklar yapmamak için özenli davranacağız.

3. Genç - Bu sevincimizi Allaha şükrederek, sevinerek eda edelim. (Elinde saz olduğu halde Sazender gelir.)

1. Genç - Durma çal. (Çalmağa başlar. 1.2.3. Genç ve 1.2.3. Delikanlı el ele tutuşurlar. Tam halaya başlayacakları zaman. H. Bektaş-ı Veli girer. Onu görünce duralarlar.)

H. Bektaş - Hepinizi kutlarım. Anlaşmış ve uyuşmuş bulunmanın sevinci içindesiniz. Ne güzel şey.. Ama..

1. Genç - Neye ama hürkârımız?

H. Bektaş - (Eliyle gösterir) İki delikanlı arasında çıkan küçük çekişmeyi tatlıya bağlamak için önce şu delikanlı davranmıştı.

Hepsi - Evet o..

H. Bektaş - İki delikanlının aralarındaki anlaşmazlığı ortadan kaldırmak için önce o işe başladığına göre.

Hepsi - Evet Hünkârımız.

H. Bektaş - Halay başı onun olması daha doğru olmaz mıydı?

Hepsi - Daha doğru olurdu..

H. Bektaş - Öyleyse.....

KARANLIK

VIII

Hacı Bektâş-ı Velî, Can ve Sineson köylüleri.

Can - Hünkârım sizinle Sineson köylülerinden bir kaç kişi görüşmek isterler.

H. Bektaş - Buyursunlar.

Can - Ama Hünkârım hepsi gâvur.

H. Bektaş - Gâvur olmaları onları içeri almana engel olur mu?

Can - Ellerinde yarı pişmiş çavdar ekmekleri var.

H. Bektaş - Ne olursa olsun.

Can - Evet Hünkârım. (Çıkar. Bir süre sonra içeriye üç kişi girer. Ellerinde çavdar ekmekleri bulunmaktadır)

1. Gelen - Bu yakalara uğradığını duyduk. Ekmeğimizden yiyesin diye düşündük. Geldik. Ancak bizim buralarda buğday yetişmez. Onun için ekmeğimiz çavdardandır. Kerametinle çavdar buğday olur mu, onu anlamak için bu kadar yolu teptik.

2. Gelen - Onun için lezzeti kıttır ekmeğimizin.

3. Gelen - Herkes yemez.

H. Bektaş - Neye buğdayınız yok.

2. Gelen - Toprağımız kıraç da ondan.

3. Gelen - Hem de çok kıraç.

H. Bektaş - (1. Adama) Siz ne dersiniz?

1. Adam - Ne diyebilirim. Gerçeği anlattılar.

2. Adam - Buğday yememiz kerâmetinize kaldı.

3. Adam - Galiba boşu boşuna geldik. Senin gibiler ne çavdar ekmeği yerler, ne de bize şefaat ederler.

2. Gelen - Bizi azımsarlar.

H. Bektaş - Ne sizi ne de nimeti azımsamak usumdan geç-

mez. Daha iyisini yetiştirmeleri olasıyken, çalışmadan göreneğe uyarak aynı şeyi sürdürenler azımsanabilirler.

1. Gelen - Yani bize daha iyisini yetiştirmemiz olasıdır mı demek istiyorsun?

H. Bektaş - Evet. Eline geçenle yetinen, onu geliştirmek için çalışmayan kişi suçludur. Bunu size öğretmedikleri için sizleri suçladığımı sanmayınız. Asıl suçlu onlardır. Onlardan öğrendiklerimizi sürdürmek ise Çalab'ın verdiği aklımızı kullanmamaktır.

3. Gelen - Aklımızı kullanmamak..

H. Bektaş - Tarlanızı sürünüz. Bir daha sürünüz. Kesekleri iyice ufalayınız. Gübreleyiniz. Sonra..

1. Gelen - Sonra?

H. Bektaş - Peki. (Can'a) Üçüne birer çuval buğday veriniz. (Gelenlere) Alacağınız tohumları tarlanıza serpiniz.

1. Gelen - Serpeceğiz.

H. Bektaş - Gelecek yıl buğday biçeceksiniz. Emeksiz hiçbir şey iyi olmaz. Terle ıslanmayan ürün bereketsiz olur. İşte gerçek kerâmet budur.

2. Gelen - Gerçek keramet!.

1. Gelen - Deneyelim.

H. Bektaş - Deneyiniz.

3. Gelen - Deneyelim.

H. Bektaş - O zaman kerâmetin ne olduğunu da öğreneceksiniz.

Can - (Kapının yanında) Çuvallarınız hazır.

1. Gelen - Sağolunuz.

3. Gelen - Sağolunuz. (Çıkarlar. Bir süre geçer. İçeriye bir

Derviş girer.)

Derviş - Hû erenler.

H. Bektaş - Hû...

Derviş - Derdimizi belirtmeğe geldim.

H. Bektaş - Buyurunuz.

Derviş - Bizim oralar çok soğuk oluyor. Kışın donuyoruz. Ayaz kırıp geçiriyor. Ondan kurtulmak murad ederiz. Kerametinize sığındık. Bizi bu beladan kurtar. Bütün köylünün muradı bu.

H. Bektaş - Soğuktan korunmak için önce kendimize düşeni yapmamız gerekir.

Derviş - Kendimize düşeni mi?

H. Bektaş - Evet. Kendimize düşeni.

Derviş - Nasıl?

H. Bektaş - Düşünelim. Köyünüzü biliyorum. Annacı kuzeye bakar. Kuzey yeli bağrınızda. Evleriniz ise çerden çöpten.

Derviş - Öyle efendimiz. Allah-û Teâlâ öyle buyurmuşlar.

H. Bektaş - Hayır. Hayır. Çalab insanlara öyle yersiz ve mesnetsiz şeyler buyurmaz. Köyü biraz öteki kuytu yere, kuzey yellerinin almadığı vadiye yapabilirdiniz. Evlerinizi çerden çöpten değil, biraz daha çabalayarak soğuğa karşı koyacak şeylerden kurabilirdiniz.

Derviş - Kurabilirdik ama...

H. Bektaş - Neye kurmadınız? Köyünüzün yerini değiştirebilmek için yavaş yavaş işe koyulunuz. Evleri soğuğa dayanacak biçimde yapınız.

Derviş - Yine de soğuk olacak.

H. Bektaş - Kişi bütün önlemleri aldıktan sonra kendine dü-

şeni yapmış olmanın huzuruna kavuşur. Bu arada elbet zahmetine katlanacaktır. Gerektiğinde zahmete katlanmasını göze almayan ereğine ulaşamaz. (Duralar) Kendinizi korumak için çalışınız. Koruduğunuz halde yine de eksikler varsa, onları ortadan kaldırmak için çalışınız. Olanaksızlık içindeyseniz katlanılması gerekenleri hoş karşılayınız. O zaman göreceksiniz ki bugün duyduğunuz kederin en azından yarısını gidermiş olacaksınız.

Derviş - Evet Hünkârım. (Çıkar)

H. Bektaş - Görüşmek isteyenler var mı?

Can - Bugün gelenlerin ardı arası kesilmiyor.

H. Bektaş - Derdini unutmak, ona bir çâre bulmak isteyenler eksik olmadığı sürece elbet gelenlerin ardı arası kesilmiyecektir. Gelenler.

Can - Evet Hünkârım. (Çıkar. Bir süre sonra orta yaşlı bir Adam girer.

Adam - Sultanım. Size bahçemdeki elma ağaçlarımdan seçtiğim bir sepet elma getiriyordum. Köyüm buraya epey ırak. Çok yorulmuştum. Taşıyamaz olmuştum. Sepeti yana bıraktım. Uzandım. Uyumuştum. Gözümü açınca.. Sepetin yerinde yeller estiğini gördüm.

H. Bektaş - Üzülme.

Adam - Nasıl üzülmem. Onu size..

H. Bektaş - Üzülme. Sabaha karşı Can'lardan birisi sepeti görmüş. Senin dermansızlıktan uyumakta olduğunu anlayınca almış buraya getirmiş sepeti. Elbet sahibi buraya gelir. Ona teslim ederim diyerek bir kenara koydu. Elmalara şöyle bir bak-

tım. Ne kadar güzel elmalar. Bir emeğin ürünü olduğu belli. Seni kutlarım. Ben onlardan birisini kendim için, birisini Kadıncık Ana için alacağım. Üç tanesini de burada bulunan Can'lar için. Arta kalanlar. Onları sen alacaksın. Herhangi bir neden yüzünden yiyemeyenlere vereceksin.

Adam - Demek ben yorulmayayım diye alıp buraya getirdiler!... Allah'ım bana da o ruhu ver. İnsanlara yararlı olmak. Beni ona ulaştır.

H. Bektaş - Bir şeyi bütün varlığıyla isteyenler, çalışmak koşuluyla ergeç isteklerine ulaşırlar.

Adam - Öğrendim Hünkârım. Nefesiniz üstümüzde daim olsun Sultanım. (Selam verir. Çıkar)

H. Bektaş - Şu karşı köyde çobanlık yapan Sarı Saltık adındaki delikanlı bugün bize gelecekmiş.

Can - Gelecek Sultânım.

H. Bektaş - Tanır mısın onu?

Can - Tanımam. Nâmını duydum.

H. Bektaş - Ne derler?

Can - Mert. Özü sözü doğru. Kabadayı.

H. Bektaş - Kabadayı mı dedin?

Can - Sürc-i lisân Hünkârım. Kabadayı değil; Babayiğit. Hiç kimseyi kırmaz. Az konuşur çok iş görürmüş. Onu herkes ağız dolusu methediyor. Hakkında kötü diyen bir kimseye rastlamadım.

H. Bektaş - Hım.

Can - Çok merhametliymiş.

H. Bektaş - Elbet. Merhamet iyilik ruhunun gıdasıdır. Merhamet yolundan geçmeyen hiç bir iyilik kemâlini bulamaz.

Can - Kapıdan ağrı sesler geliyor. O, olmasın, İzin verirseniz bakayım.

H. Bektaş - Bak...

Can - (Çıkar. Bir süre sonra döner.) Sarı Saltık eteklerinize yüz sürmek dilerler.

H. Bektaş - Buyursunlar.

S. Saltık - (Girer. Yirmi beş otuz yaşlarında görünmektedir. Dimdiktir. Ama edepli ve çelebidir hali. Usul üzre selam verir. Dar'a durur) Hünkârımız.

H. Bektaş - Şöyle gel Saltık, şöyle.

S. Saltık - (Yaklaşır) Buyur Hünkârım.

H. Bektaş - Ne iş görürsün?

S. Saltık - Her ne iş verirlerse onu yerine getiririm.

H. Bektaş - Demek ne iş verilirse?

S. Saltık - Evet Hünkârım.

H. Bektaş - Şikâyet etmez misin?

S. Saltık - Şikâyet etmek işinden korkmak demektir. Ben her ne olursa olsun yerine getirmeği bir borç sayarım.

H. Bektaş - Çalışmadan önce ne yapardın?

S. Saltık - Düşünürüm. Ne yolda işe başlarsam daha iyi olur diye kendime sorarım.

H. Bektaş - Çalışırken de düşünür müsün?

S. Saltık - İşimi düşünürüm. Ara sıra da nasıl daha iyi olurum diye aklımdan geçiririm.

H. Bektaş - Kavga eder misin?

S. Saltık - Kaçınırım.

H. Bektaş - Tartışır mısın?

S. Saltık - Yararlı olacağına inandığım zaman.

H. Bektaş - Terbiye ve edep.

S. Saltık - Yolumdur.

H. Bektaş - Terbiye ve edep asâlettir. İçten gelen edep ve terbiye seni başka asalete muhtaç etmez Sarı Saltık.

S. Saltık - İnsanlara lâyık olmak isteriz Sultânım:

H. Bektaş - Çalışmadığın zaman olur mu?

S. Saltık - Olduğu zaman sıkılırım. Çalışmadan durmak beni üzer.

H. Bektaş - Çalışmadan geçinenler bizden değildir.

S. Saltık - Çalıştıkça huzûra kavuşurum, çalıştıkca kendimi beğenirim. Çalıştıkca ışıldarım. (Duralar) Ama Hünkârım son günlerde tedirgin olmağa başladım.

H. Bektaş - Neden?

S. Saltık - Yaptıklarım beni doyurmuyor. Daha iyi işler yapamaz mıyım, diye üzüldüğüm oluyor.

H. Bektaş - Tamam

S. Saltık - Bu konuda sizden nefes almaya geldim.

H. Bektaş - Saltık. İnsana düşen ödevlerin bilincine ermişsin. Seni kutlarım.

S. Saltık - Huuu..Sultânım.

H. Bektaş - Sağlığın yerinde?

S. Saltık - Yerinde Sultânım.

H. Bektaş - Güçlüsün.

S. Saltık - Güçlüyüm.

H. Bektaş - Daha iyi şeyler yapmak murâd edersin.

S. Saltık - Ederim Hünkârım.

H. Bektaş - Lâyık olduğun mertebeye yükseldin.

S. Saltık - Yükseldim mi?

H. Bektaş - Evet... Bugünden tezi yok yollan. Hemen Rumeline geç. Orada içindeki dünyâyı, içindeki

ışığı etrafındakilere saç.. Ne duruyorsun?

S. Saltık - Durmayayım mı?

H. Bektaş - Elbet..Geç kalma. Yola çık. Niye öyle şaşkın şaşkın bakıyorsun?

S. Saltık - Denenmeden mi?

H. Bektaş - Denendin sen.

S. Saltık - Denendim mi?

H. Bektaş - Evet.. Denenmek kişileri farkına varmadan benimsetilmiş bulunan sürçmelerden, yanlışlıklardan kurtarmak ve onların etkisinde kalmamak için münasip biçimde o yola doğru yollandırabilmek içindir. Sana gelince...

S. Saltık - Bana gelince?

H. Bektaş - Sen buna erişmişsin. Denemeye gerek kalmadan buna ulaşmışsın. Tanrıya korku ile değil Sevgiyle saygıyla varılacağını benimsemişsin. Şan ve şöhrete, insanlığa hizmetle ulaşılabileceğini kavramışsın. Saygının ve sevginin her şeyin, her iyi şeyin başlangıç ve sonu olduğunu sezmişsin.

S. Saltık - Sevginize layık olmaya çalışacağım.

H. Bektaş - Benim sevgime değil, içinde ışımakta olan insanlık anlayışına layık olmağa çalışacaksın... Hemen yoluna çık..

S. Saltık - Çıkacağım. Önce bana teslim edilmiş davarları birer birer sahiplerine götüreyim.

H. Bektaş - O görevi Can'lar üzerine almışlardır. Şimdiye dek pek çok koyun keçi ve kuzular sahiplerine verilmiştir.

KARANLIK

IX

H. Bektaş-ı Velî, Kadıncık Ana, Sarı İsmail Sultan, Resul Baba, Pirap Sultan, Sarı Kadı, Mes'ut Baba, Kara Ahmet Sultan, Güvenç Abdal ve Samut Baba. Hacim Sultan.

H. Bektaş - Buyurunuz.

Hacim - Eyvallah.

Sarı İsmail - Eyvallah.

H. Bektaş - Çok işler yaptınız. Çalıştınız, çabaladınız. Yükseldiniz. Size ne denli teşekkür etsem azdır. Kendini aşmak, aştığı yerde yeniden kendini bulmak güzel şeydir. Buna ulaşmak herkesin harcı değildir. Ama ödevimiz, bunu olabildiğince dört bir yana yaymak, yeni bir dünya yaratmaktır. Yeni dünyaya kendimiz ulaşırsak bir başarı kazanmış oluruz. Başarıyı gerçek mutluluğa dönüştürmek, ondan başkalarının da yararlanmasını sağlamakla olasıdır.

H. Sultan - Bu konudaki, buyruklarınızı bekleriz Hünkârım.

Güvenç Abdal - Evet Hünkârım.

H. Bektaş - Hayır Hayır. Buyruk ne demek! Buyruk değil, sizin de istediğiniz. Zamanını beklediğiniz oluşun bir gerçeğini dile getirmek.. Hepsi bu kadar.

R. Baba - Onu açıklamanızı dileriz Sultanımız.

H. Bektaş - Bir şeyler öğrendik hep birlikte. Bu arada zanaatın gerekli olduğunu öğrendik. Çünkü zanaat bir bakıma halkımızın ruhunun, zevkinin ortak bir ürünüdür. Halkımız, ondan kendini

ve kendi yapması gereken şeylerin bilincine erer. Başkaları ne derse desinler, biz bunu etrafa yayacağız. Bu anlayışa herkes sahip mi?

R. Baba - Değil.

P. Baba - Ne yazık ki değil.

H. Bektaş - Özellikle bizden ıraktakiler. Bize yüz çevirmiş bulunanlar. Onlar zanaatın orta malı, yani bayağı bir çaba olduğunu benimsemişler. Daha doğrusu benimsetilmiş.

S. Baba - Evet Sultanım. Çok tanık oldum.

H. Bektaş - Bu konu üzerinde duracağız, eksiklerimizi gidermeye çalışacağız.

H. Sultan - Evet Sultanım.

H. Bektaş - Bunun gibi daha bir çok ihtiyaçlar üzerinde duracağız. Eksik olanları yerine getirmek için çalışacağız. Hoş, hiç birimiz bütün eksik yönlerimizden tamamen kurtulamayız. Gereken mümkün olduğunda bundan kurtulmak, kurtarılmak durumunda olanlara yol göstermektir.

H. Sultan - Bize ışık tutuyorsunuz.

H. Bektaş - O ışık hepinizde var. Ben bu arada hatırlatıveriyorum. O kadar. (Duralar.) Bu arada isterseniz şu temizlik konusunu da ele alalım.

K.A. Sultan - Önemli bir sorun Sultanım.

H. Bektaş - Abdest alan insanın dışı temizlenir. Asıl temizlik iç temizliğidir. İnsan içindeki kötülükten arınmadıkça, diğer bir deyişle nefsi emmaresinin aldatıcılığından kurtulmadıkça ruh temizliğine asla ulaşamaz. Salt abdest almak, kini, tamahı ve zaafları ortadan kaldırabilir mi? Ten temizliğinden daha güzeli, içerdeki

özün temiz olmasıdır. Ha, bu arada çok önemli bir sorundan da söz etmek istiyorum.

R. Baba - İrşatlarınızı bekliyoruz Sultanım.

H. Bektaş - İrşat değil, gerçek.. Günümüzün gereği..Bizler geleceğe ışık tutan bir anlayışla günümüze bakmak zorundayız.

Sarı Kadı - Evet Sultanım.

H. Bektaş - Hoş bunu hepiniz bilirsiniz. Ben bir kez daha anımsatayım diyorum. Dört bir yanımıza bir bakalım. Bir yanda Bizans. Bizleri yok etmek için her fırsattan yararlanmak durumunda. Papazlarını yolluyor. Dalavere, para ile politikasını yürütmek için her kurnazlığa başvuruyor. Kendi gerçeklerini bize kabul ettirmek için çalışıyor. Bizi güçlenmelerine alet etmek için çabalıyor. Öteden Araplar...Türk dünyası üstünde bir Arap anlayışı kurabilmek ve bizi eritebilmek için içten içe çalışıyor. İran'a gelince.. O da bir başka yönden aynı erekler peşinde. Düşünce dünyamızı, kendi düşünce dünyası içinde eritmek istiyor. Bunun ne demek olduğunu hepiniz bilirsiniz. (İbrikçi gelir isteyenlere şerbet verir.) Dördüncü tehlike Moğol istilası. İşlerini yürütebilmek için suret-i haktan görünerek durmadan içimize fit sokuyor. Ve bizi, birbirimize kırdırmak için kurnazca çalışıyor. Bu arada bir sürü gaflet içinde bulunan insan.. (Başını iki yana hayıfla sallar.) Bizi, bizimle yıkmak için her çareye başvuruyor. Bunlara kananlar... Bunlara uyan başı boş bırakılmış bir halk kitlesi. Kendi çıkarları için

düşmanın buyruğuna uymak zorunda bırakılmış bir saltanat saray. Ancak bizden olduğu halde bizdenliğini unutmuş, yarar anlayışının tutsağı olmuş Selçuklu Sarayı.. Bu bir bakıma bir annenin evladını öldürmeye kalkışması gibi bir şey..(İçini çeker.) Bunlar yetmiyormuş gibi Şehir Beylerinin birbirleriyle çatışmalarından doğan perişanlık. Bunların ereği...(Susar.)

P. Sultan - Bunların ereği?

H. Sultan - Evet Hünkârım. Bunların ereği?.

H. Bektaş - Bilerek veya bilmeyerek bizleri yok etmek. Bir ruh yoksulluğu içinde yalnız kendilerini kurtarmak!.. Bilmiyorlar ki kendini kurtarmak başkalarının öğütleri, gayretleri, maksatlı gayretleriyle sağlanamaz. Tersine bu toplumu yok etmek. İşte bize düşen, bu hengamede, halkı uyarmak, onlara geleceği nasıl kurtarabileceğimizi anlatmaktır. İçlerindeki küllenmiş ışığı gerektiğinde yakacak durumda tutmaktır. Kurtuluşun yolu budur. Bunu yapmak, bu ulu işin üsdesinden gelmek sizlere düşüyor.

H. Sultan - Evet Hünkârım.

S. Sultan - Acı gerçek.

H. Bektaş - Bir daha söyleyeyim. Büyük ödev sizlere düşüyor.

K.A. Sultan - Bizlere düşüyor.

H. Sultan - Bizlere düşüyor.

H. Bektaş - Onun için burada durmayacağız.

R. Dede - Bizlere kutsal bir yol görünüyor.

P. Sultan - Bir an önce..

H. Bektaş - Onun için hepimiz Anadolu'nun bir yerine gideceğiz. Yeni ve kutsal bir savaşa başlayacağız. Bu savaş silahla değil, bu savaş zor kullanarak değil, bu savaş ruhumuzun iyilik pınarından doğan sevgi ışıklarıyla kazanılacaktır. Bunun ateşleyicisi sizler olacaksınız.

H. Sultan - Olacağız.

HEPSİ - Buyruğundayız..

H. Bektaş - Sarı İsmail Sultan.

S. İ. Sultan - Buyurunuz Hünkârım..

H. Bektaş - Siz Menteş'e gideceksiniz.

S. İ. Sultan - Menteş'e gideceğim Hünkârım.

H. Bektaş - Siz Hacim Sultan.

H. Sultan - Buyurunuz Hünkârım.

H. Bektaş - Siz Kütahya çevresine..

H. Sultan - Gideceğim Sultanım.

H. Bektaş - Siz Pirap Sultan.

P. Sultan - Buyurunuz Hünkârım.

H. Bektaş - Siz Konya'ya.

P. Sultan - Gideceğim Sultanım..

H. Bektaş - Siz Kara Ahmet Sultan.

K.A. Sultan - Buyurunuz.

H. Bektaş - Dobruca'ya.. Size gelince Güvenç Abdal Sultan. Karadeniz bölgesine. Ve Siz çok dinleyen az konuşan, çok iş yapan Somut Baba.

S. Baba - Buyurunuz Hünkârım..

H. Bektaş - Siz Elmalı'ya

S. Baba - Buyruğunuz başüstüne Hünkârım.

H. Bektaş - Benim isteğim üzerine değil.. Kendiniz içten bu yolculuğa taraftarsanız gidebilirsiniz. Özür

gerekçeleriniz bulunabilir. Bir çok nedenler yüzünden bulunduğunuz yerden ayrılmamanız gerekli olabilir. O takdirde burada kalabilirsiniz. İçinizden geliyorsa bu yolculuğa çıkabilirsiniz.

H. Sultan - Hiç bir neden bize görevimizi unutturamaz. Yoluma hemen çıkacağım.

Oradakiler - Hiç bir neden bizi görevimizden uzaklaştıramaz. Çıkıyoruz hemen yola..

H. Bektaş - Sağ olunuz. Bildiğimiz, hepimizin benimsemiş olduğuna emin olduğum bir gerçeği yineliyeceğim için beni bağışlayınız.

Hepsi - Estafurullah. Buyurunuz.

H. Bektaş - Şunu hiç bir zaman unutmayacağız. Geçmişimizdeki özelliklerimizden güç alarak, geleceğin nurlu ufuklarına yürürken günümüzün, çevremizin iyi yanlarını unutmayacağız.

Hepsi - Ecdadımızın özelliklerinden güç alarak...

H. Bektaş - Yolunuz açık olsun. (Âdap ve erkâna uyarak çıkarlar. Hacı Bektaş onları kapıya kadar götürür. Yalnız Kadıncık Ana kalır. Gözleri yaşlıdır. Bir süre geçer.) Niye gözlerin yaşlı, neye üzülüyorsun?

K. Ana - Onlar gibi ulu bir ödevi üzerime alacak durumda olmadığım için üzülürüm.

H. Bektaş - Senin ödevin onların aldığı ödevden daha aşağı değil Kadıncık Ana. Onların başarıları için gerekli ışığı harlaştırıyorsun. Başka ne istiyorsun?

K. Ana - Doğrusun Hünkârımız, ama... Daha çok başarılı olmak için çırpınırım.

H. Bektay - Başarılarına yeni başarılar katmak için çırpınanlar en azından saygı ve sevgiye layıktırlar.

K. Ana - Sağol Hünkârım.. Ama derdim yalnız o değil ki..

H. Bektaş - Başka ne var?

K.Ana - (Duralar.)

H. Bektaş - Evet..

K. Ana - Kayınım Sarı'nın sana karşı takındığı tavır da beni üzüyor.

H. Bektaş - Ben hiç üzülmüyorum.

K. Ana - Üzülmüyor musunuz?

H. Bektaş - Üzülmüyorum. Onun beni anlayacağı günü bekliyorum. O gün er geç gelecektir. O zaman her şey güllük gülistanlık olacak. Sabretmesini bilmeyenler muratlarına eremezler. Hiç üzülme Kadıncık Ana, hiç üzülme. İyi niyet geç bile olsa ışıldar. Karanlıkları aydınlık eder.. (Kapıya doğru bir kaç adım atar.) Vakit epey ilerledi. Komşumuzun kocası hasta. Kendisi orak sallayacak durumda değil. Varayım onun ekinlerinin biçilmesine yardımcı olayım. (Kapıya doğru yürürken Kadıncık Ana konuşur.)

K.Ana - Bu arada ben de avluda ve bahçede bulunan hayvanlara bakayım. Toplantı yüzünden onları yarım saat kadar ihmal etmiştim. (Hacı bektaş-ı Velî ile Kadıncık Ana çıkarlar. İçeri bir Can girer. Pencereyi açar. Kapı da iki kodaman adam görünür. Arkalarında bir kaç kişi vardır. İki Adamın tanınmış, hatırı sayılırlardan olduğu hallerinden bellidir.)

1. Adam - Hacı Bektaş denilen kimse sen misin?

Can - Buyurunuz. Ben değilim.

2. Adam - Neredeler?

Can - Komşunun ekinlerini biçmek için orağı alıp çıktılar.

1. Adam - Hım.. Ne dedin, ne dedin?

2. Adam - (1. Adam'ı göstererek.) Bey, Sarayın ileri gelenlerindendir. Ben de kent beylerindenim. Hacı Bektaş'ın adını duymuştuk. Öteki kentten şu yakınımızdaki kente gidiyorduk. Varalım onu bir görelim, dedik.

Can - Çağırayım. (Hızla çıkar.)

2. Adam - Bu nasıl adam!..

1. Adam - (Gülümser.) Orak biçmeğe gidiyor.

2. Adam - Hem de komşusunun ekinini biçmeğe..

1. Adam - Yanlış gelmiş olmalıyız. Bir Baba ayak işi görmez. Hele hiç orak sallamaz. (Hacı Bektaş-ı Velî ve Can girerler.)

H. Bektaş - Hoş gelmişsiniz. Buyurunuz. Şöyle rahat ediniz. (Elindeki orağı Can'a verir.)

1. Adam - (Alay eder gibi.) Demek komşunun tarlasındaki ekini biçmek için... (Arkadaşına bakar, güler.)

H. Bektaş - Evet...

2. Adam - Yanlış gelmiş olmalıyız. Biz Hacı Bektaş'ı görmek, tanışmak istiyorduk.

H. Bektaş - Ben Hacı Bektaş'ım.

1. Adam - Yaa... Demek Hacı Bektaş sensin?

2. Adam - Demek Hacı Bektaş buymuş!?

1. Adam - (Eğlenir.) Biçmenin karşılığı olarak kaç akçe

alacaktın? (Her haliyle onu küçümsemektedir.)

H. Bektaş - Akçe almayacaktım.

1. Adam - Yerine toklu, yağ, peynir mi vereceklerdi?

H. Bektaş - Hayır.

2. Adam - Demek hiç bir şey almayacaktın!..

1. Adam - Hem el için orak salla, ücretini alma!..

H. Bektaş - Hayır. Ücretsiz olarak orak sallamayacaktık.

1. Adam - Peki, ne için?

H. Bektaş - Bir insana yardım etmek, onu müşkülden kurtarmak pek çok şeylere bedel bir ücret değil midir?

1. ve
2. Adam - (Kahkahalarla gülerler.) Bu bir deli.

2. Adam - Bir mecnun.

1. Adam - Bir zavallı. Boşu boşuna uğramışız. (Kapıya doğru hızla yürürler.)

H. Bektaş - Bu yardım bilincinde öyle bir haz var ki dünyaya değer.

1. Adam - (Kapının yanında duralar.) Vah zavallı vah! (Dudaklarını büzer.) Layık olmadığı mevkiide bulunmak.. Bu günkü acınacak hale düşüşümüzün nedeni bu!..

KARANLIK

BİLGE - Şimdi İkrâr âyinini göreceğiz. Ocağa kabul edilmek isteyenlerin ne gibi aşamalardan geçerek Can mertebesine ulaşabileceğini ana çizgileriyle göz önüne sermeğe çalışacağız. Tarikat kapısının en önemli kuralı ve makamı kabul olunmak ve özellikle, ondan sonra ne yapmamız, nasıl hareket etmemiz gerektiğini, öğrenmemiz ve benimsememizdir. Bunun için ilk aşama Pîr'den el alıp kabul olunmak, yani Can mertebesine ulaşmaktır.

X

Önce Talip ile Rehber

Rehber - Tarikât abdestini aldın. İki rekat namaz kıldın. Üç yıl denendin. Artık hazırsın.

Tâlip - Hazırım. Çok heyecanlıyım.

Rehber - Heyecanının dinme zamanı geldi.

Tâlip - O, şerefe ulaşacağım anı öylesine coşkuyla bekliyorum ki.. O mutluluğa ulaşabilmek.

Rehber - Evet. Ocağa kabul edilmek bir mutluluktur. Ama salt mutluluk değildir.

Tâlip - Neden efendimiz?

Rehber - Gerçek mutluluk değildir demeliydim. Gerçek mutluluk bütün yapılması şart olanları yerine getirmekle sağlanabilir. Buna ulaşabilmek için bütün gücüyle çalışmayanın ocağa kabul edilmesi bir kazanç değildir. Olsa olsa, kendini, etrafındakileri bir süre aldatmaktır. Bizim düzenimizde kendini aldatmak gibi bir anlayışın yeri yoktur. (Duralar) Bunun için öncekinden, fesattan uzak kalacaksın. (Birkaç Can girerler) Ve yolunu sürdüreceksin. Bu arada bütün eylemlerini edep üzre yerine getireceksin. Onu yapmamak büyük kusurdur. Kusurdan kaçınmak için (Üstüne basa basa) kişi ödevlerini öğrenmelidir.

Tâlip - Evet. Öğrenmelidir.

Rehber - Doğal eylemlerimiz insana saygıyla başlar, sevgiyle sürer.

Tâlip - Evet. İnsana saygıyla başlar, sevgiyle sürer.

Rehber - Bu saygı bütün insanlar içindir. Hiç bir insan ve millet bunun dışında bırakılamaz. (Derviş girer.

Saygıyla ona bakarlar. Kendilerine çekidüzen verirler. Derviş ortaya gelir. Tâlip onun karşısındadır.)

Derviş - (Rehber'e) Bütün koşullar yerine getirildi mi?

Rehber - Getirildi.

Derviş - (Tâlip'e bakarak) Durumu nasıldı?

Rehber - Düzen üzredir.

Derviş - Ocağa alınmağa hak kazanmış mıdır?

Rehber - Kazanmıştır. (Derviş Tâlib'e bakar)

Tâlip - Kazanmak için bütün buyrukları yerine getirmeye hazırlanmış bulunuyorum.

Rehber - Ocağa layık olabilmek için gerekli niteliğe sahip bulunmaktadır.

Derviş - Layık olmak için önce ne yapmalısın?

Tâlip - İnsana saygılı olmalıyım.

Derviş - Bu saygı bir gösteriş değil bir ödevdir. İnsana. içten saygılı olmayandan, büyüklerine ve Çalab'a gerekli saygıyı duyması beklenemez. Saygı, söz dinleme, kötülüklerden arınma, sevgi üzerine kurulmuş öğelerle gelişir. Bunu doğal olarak kendinde bulundurmayan kişi hiçbir zaman kendine ve ocağa yâr olamaz. Bu itaatla, kendini adamakla sağlanır. İtaat kendine egemen olmak, başkalarının hakkını korumak ve doğru olmaktır. Bunu iliklerinde duymayan kişi aynı şeyi başkalarından isteyemez. Bekleyemez. Beklerse sonu hüsrandır. (Duralar) Ocağa bağlanan kişi hiçbir zaman kendini üstün göremez. Büyük görmez. Kendini büyük görmek küçüklüğünü belirler. İyiliği hoşgörüyü benimseyen yükseklerde yüzemez. Öyle görünse bile gözleri kamaşır. Gizleri kavrayamaz. (Tâlib'e bakar)

Bunları benimsedin mi? (Ona yaklaşır.)

Tâlip - Benimsedim.

Derviş - Kendine mâl ettin mi?

Tâlip - Ettim.

Derviş - Mertlik nedir?

Tâlip - Olgunluk, aydınlık, gelişmişliktir.

Derviş - Zindelik nedir?

Tâlip - Bütün gücüyle tarikata bağlanmaktır.

Derviş - Başta ne var?

Tâlip - Yücelik, olgunluk, ululuk.

Derviş - Alnımda ne var?

Tâlip - Allah'ın buyruklarını yerine getirmek.

Derviş - Kanımda ne var?

Tâlip - İnsanları aydınlatmak. Dost olmak. Ali sevgisi.

Derviş - Gözümde ne var?

Tâlip - Nurlu ışık. En yüksek ve yüce mevkilere ulaşmak sevinci.

Derviş - Kulağımda ne var?

Tâlip - Hazret-i Muhammed'in, insanları insanlığa çağırması.

Derviş - Ağzımda ne var?

Tâlip - Allah, Muhammed, Ali.

Derviş - Göksümde ne var?

Tâlip - Hak kelamının hikmetleri.

Derviş - Elimde ne var?

Tâlip - Pîr'in eli.

Derviş - Belimde ne var?

Tâlip - Kurtuluş kemeri.

Derviş - Tevalla nedir?

Tâlip - Ehl-i Beyte bağlanmaktır. Ali evlatlarını sevmektir.

Derviş - Teberra nedir?

Tâlip - Ali'yi sevmeyenleri sevmemektir.

Derviş - Buna karşın insanlara iyilikle, güzellikle, sevecenlikle yaklaşacaksın. Zafere ulaşmanın yollarından biri budur.

Rehber - Bunu benimsemeyen ocağa giremez. (Derviş'e bakarak) Talip bu konuda istenilen niteliğe sahip olduklarını göstermişlerdir.

Tâlip - Sayenizde.

Derviş - Kendi isteğinle. Varlığındaki kudretle. Ancak.. Buna ulaşmak için çabalarsan murada erersin. En büyük güç kişinin kendi içindedir. Bizim görevimiz yapılması gerekeni işaret etmek, bu cevher'in meydana çıkmasına yardımcı olabilmektir.

Oradakiler - Yardımcı olabilmektir.

Derviş - (Tâlib'e) Ocağımızın adabına uy.

Tâlip - Onu diler benliğim.

Derviş - Büyük konuşmayacaksın.

Tâlip - Konuşmayacağım.

Derviş - Kendi benliğini erenler meydanında mürşidine teslim etmeği benimsedin mi?

Tâlip - Benimsedim.

Derviş - Rıza gösterdin mi?

Tâlip - Gösterdim.

Derviş - Sözünde durucu musun?

Tâlip - Durucuyum.

Derviş - (Rehbere bakar)

Rehber - Elhâk durucudur.

Derviş - Yeni bir yolun eşiğindesin. İlk bakışta bu yol düzgün görünür. Sonuna kolay varılır sanılır. Er aşılacağı umulur. Hiçbir ereğe kolay ulaşılmaz. Oraya varmak özel bir çabaya bağlıdır. Hayatın

sonuna dek sürer bu . Yol her zaman balçıklı, dikenli ve çilelidir. Bin bir tehlikeyle doludur. Bu tehlikenin kökeni kendi içimizdedir. Nefs-i emmâre önümüze durmadan çıkan bir iblistir. Bunun için...

Oradakiler - Bunun için...

Derviş - Bunun için kendine egemen olacaksın.Yalan söylemiyeceksin. Haram yemiyeceksin. Elinle koymadığını almayacaksın. Bütün uygunsuz hallerden uzak kalacaksın.

Tâlip - Uzak kalacağım.

Derviş - Her duyduğuna, her gördüğüne inanmayacaksın. Söylenmesi gerekeni kestireceksin. İnsanlar hakkında karar verirken eni konu düşüneceksin. Onların düşkün hallerine gülmeyeceksin. Gülenler ergeç aynı âkibete uğrarlar. Kişi kazdığı kuyuya kendi düşer. Şan şöhret insana ve insanlığa saygı ile sağlanır. Bunun dışındaki şan ve şöhret bir aldatmacadır.

Oradakiler - Bir aldatmacadır.

Derviş - Bir bilince ulaşmak için aklın, vicdânının buyruğunda olacak.

Tâlip - Aklım vicdanımın buyruğunda olacak.

Derviş - Hakkın durağı, doğruluk ve fazilet divânıdır. Çalab'a korku ile değil saygı ile varılır. Bu saygı da insandan geçer.

Oradakiler - Bu saygı insandan geçer.

Derviş - Elinden, dilinden, gözünden gocunanlar var mı?

Tâlip - Hatırlamıyorum. Ama olabilir.

Derviş - Olmaması için çalışacaksın. Eline, diline, beline egemen olacaksın.

Tâlip - Olacağım.

Derviş - (Sağ elini tâlibin omuzuna koyar) Ne yaptın, ne istedin, ne gördün? Nereye vardın bütün ömrünce? Gözlerini yum, bütün geçmişini gözlerinin önüne getir.

Tâlip - (Gözlerini yumar) Gözlerimi yumdum. Bütün geçmişimi gözlerimin önüne getirdim.

Derviş - Böyle görmek gerek. Bakar kör, bakar ama göremez, gördüğünü sanır. İnsanların çoğu böyledir. Ârif bakmadan görür: İçinin ışığıyla. O zaman perde kalkar gözlerinin önünden. Her şey açık seçik görünür. Ama dikkatli olmak gerekir. Bu nur ağıverir. Onun için yolunca kapılardan geçmek için çabalamak gerek.

Oradakiler- Çabalamak gerek.

Tâlip - Çabalamak bizden, nefes Sultanımızdan.

Derviş - Aşılması gereken dört kapı vardır. Birincisi şeriat kapısıdır. Şeriat kapısı dünyaya gelmek, bilgi sahibi olmak ve kendini kurtarmaktır.

Oradakiler- Kendini kurtarmaktır.

Derviş - İkincisi tarikât kapısıdır. Tarikât kapısı dürüst olmak, dürüst yaşamaktır. Ettiği hatalardan, sürçmelerden arınmak için tövbe kapısıdır. Kendi kendisinden sıyrılmağa çalışarak bir gayeye bağlanmaktır ve sevgi onun değişmez özelliğidir.

Oradakiler- Değişmez özelliğidir.

Derviş - Oradan mârifet kapısına geçilir. Mârifet kapısı özellikle çevresine ve insanlara yararlı olma bilincine ermektir. Kendini bir tür adamak, kendini aşmaktır.

Oradakiler - Kendini aşmaktır.

Tâlip - Kendini adamaktır.

Derviş - Buna ulaşmak için çalışmalıdır kişi. Didinmelidir. Kendi kendisiyle savaşmalıdır. Çalışmanın ve yararlı olmanın sınırı yoktur. Bu bilinç, insanı, insana saygının Allah'a saygı olduğu bilincine ulaştırır. O zaman kişi, yaşamının gerçek mutluluğuna ulaşır. (Duralar) Bu şan ve şöhrete kavuşmak değildir. Şan ve şöhret insana hizmetle sağlanır. O zaman kişi hiçbir milleti, hiçbir insanı, hiçbirşeyi kınamamanın bilgeliğine ulaşır. O zaman müminin gönlü, Hakkın kâbesi haline gelir.

Tâlip - Hakkın kâbesi hâline gelir.

Derviş - Hakikât kapısına gelince.

Hep Birden- Hakikât kapısına gelince.

Derviş - Dördüncü kapı olan hakikat kapısında kişi ebedi hayata doğar. İnsanlığın gönlünde yaşar. Allahı özünde, özünü Allah'ta bulur.

Hep Birden- Allah'ı özünde, özünü Allah'ta bulur.

Derviş - İyiliği, kahrı, kötülüğü, lûtfu bir görür. Her şeyi eyvallahla karşılar. Bektaşilik rıza yoludur. Bu dört kapı insanlığın aşamalarını belirler.

Tâlip - Belirler.

Derviş - Herkes bu kapılardan geçemez. Hakikât kapısına ulaşamaz ama görevi, varacakmış gibi çalışma, kendini ona göre hazırlamaktır.

Hep Birden- Ona göre hazırlamaktır.

Derviş - (Sağ eliyle Tâlibin omuzunu sıvazlar. Orada bulunanlar biraz yaklaşırlar. Hepsi saygılı bir tavır içindedirler. Sürdürür.)

Derviş - Ey Tâlib.

Tâlip - Buyruğunuzu beklerim.

Derviş - Erenler meydanında, Pîr huzurunda mürşidine

teslim-i rızada bulundun mu?

Tâlip - Bulundum.

Derviş - Yalan söyleme. Haram yeme. Livata ve zina etme. Elinle koymadığın birşeyi alma. Gözünle görmediğini söyleme. Gelme gelme. Dönme, dönme. Gelenin malı, dönenin başı. Allah, Muhammed, Ali, Oniki İmam hanedanı Ehlibeyte iman ettin mi? Gece gündüz gönlünde Allah, Muhammed, Ali'yi mürşidin vasıtasıyla bir bildin mi? Hak dediğini hak, batıl dediğini batıl bildin mi? Tarikatı Naciyeden olup, Caferi Sadık'ın mezhebini Hakk tanıdın mı? Tevvella ve teberrayı hak bildin mi?

Hep Birden - Bildin mi?

Tâlip - Bildim.

Derviş - Bu ikrardan dönersen, huzur-ı mahşerde yüzün kara olsun mu?

Tâlip - Olsun.

Derviş - Allah, Muhammed, Ali, Hünkâr Hacı Bektâş-ı Veli ikrârında sabit kadem eyleye. Hü.

Tâlip - Sabit kadem eyleye. Hü.. Hü..

Derviş - Ancak o zaman.

Tâlip - Ancak o zaman.

Derviş - Erenler meydanındasın. Hakk yolundasın.

BİRİNCİ BÖLÜMÜN SONU

BİLGE - Durum hiç iyi değil. Yine her yönden felaket. Moğallara Selçuklu Ordusu ikinci kez yenildi. Yurt, Moğolların bir sömürgesi haline geldi. İç kıyım da ise kan gövdeyi götürüyor. Halk birbirine düşürülmüş. Birleşip düşmana karşı koymaya kimse yanaşmıyor. Saray yine karmakarışık. Her yerden ayrı bir ses çıkıyor. Şehir Beyleri, Ağalar birbirine karşı sözümona üstünlük sevdasında. Bu yolda onları Moğollar'da kışkırtıyorlar. Alabildiğine kardeş kanı dökülüyor. Halk ezilmiş. Herkes kendi derdine düşmüş. Bir ana baba günü. Bu arada Hacı Bektaş-ı Veli ne yapıyor? Düşünce ve halka yeni bir ruh, direnme gücü verme savaşında. Ama bunu sezdirmeden yapıyor. Serin kanlı, vakur. Belirli bir kurtuluş anlayışı ortamına yükselmeden, direnme gücüne ermeden yapılacak bir eylemin astarı yüzünden pahalı olacağını bildiği için tedbirli ve dingin görünüyor. Halkı yetiştirmek için acele etmeden çalışıyor. Görev duygusu, sevgi ve saygı bahçelerinin yeşermesi için didiniyor.

İKİNCİ BÖLÜM

I

Hacı Bektâş-ı Velî, Kadıncık Ana, Demirci, Bakkal, Nalbant, Bahçevan bir süreden beri konuşmaktadırlar.

Bakkal - İşimiz iyi Hünkârım. Elimizden geldiğince çalışıyoruz. Kimsenin işine karışmıyoruz.

H. Bektaş - En büyük kerâmet çalışmaktır. Kendine düşeni yapanın alnı her zaman açık olacaktır.

Bakkal - Evet Hünkârım.

H. Bektaş - Çalışmayı yalnız para kazanmak için düşünmek bir bakıma doğru değildir.

Bakkal - Evet Sultânımız.

H. Bektaş - Çalışmak, para kazanmak için olduğu kadar insanları hoşnut etmek için olursa, o zaman başka bir anlam kazanır?

K. Ana - Bunu benimsemek insanın ödevi olmalıdır.

Bakkal - Gösterdiğiniz yolda yürümekteyiz.

H. Bektaş - Çok çalışın. Daha çok şeyler başarın. Geleceğe öyle hazırlanın. O zaman yalnız yakınlarınızı değil, içinizdeki dünyayı da zenginleştirmiş olursunuz. Üstelik geleceğe umutla bakma bilincine de kavuşursunuz.

Bakkal - Buyruğunuz Hünkârım.

H. Bektaş - Sana gelince. Marangoz ustası..

Marangoz - Buyur Sultanım.

H. Bektaş - Yanında kaç kişi çalışıyor.

Marangoz - Beş kişi.

H. Bektaş - Ne güzel. Onları yetiştiriyorsun?

Marangoz - Yetiştirmeğe çalışıyorum.

H. Bektaş - Bu arada komşularına yardım ediyor musun?

Marangoz - Hangisine efendimiz?

H. Bektaş - Yardıma muhtaç olanlara.

Marangoz - Etmeğe çalışıyorum. Bu arada hata ettiğim oluyor. Yanıldığım zamanlar oluyor.

H. Bektaş - Hiç birimiz bütün yanılgılardan uzak kalamayız. Gereken odur ki, yanılgımızın farkına vardığımız an düzeltmemizdir.

Marangoz - Evet efendimiz. Komşunun işini kendi işim olduğu için yarına bırakmamalıydım. Bunu anlıyorum.

H. Bektaş - Hayır. Kendi işini yapacak, onu da düşüneceksin? Komşusunu kendinden önce düşünmek, iyi bir şey aslında. Ama yerine getirilmesi güç bir iş. Gelin her ikisini birden düşünüp, duruma göre birisini öne almanın doğruluğunu kabullenelim. Sana gelince Bahçevan.

Bahçevan - Buyrunuz efendimiz.

H. Bektaş- Çiçeklerin güzel. Kokusunu buram buram her yakaya yayıyor. İçlerinde ömürlerini tamamlayarak solmak durumunda olanlar varsa bile yeniden yeşerme sevincine ermenin umuduyla dolular.

Bahçevan - Solmaya yüz tutmuş olanların dileklerine bir çare bulamadığım için üzgünüm.

H. Bektaş - Yapmanız mümkün olmayan işler için üzülmek iyi. Ama çaresiz olanın yasını tutmak! Hayır. Yapılabilecek işleri kovalamak daha iyidir. Boşa değil, işe yarayan çalışma yolunuz olsun.

Bahçevan - Evet Sultânım.

H. Bektaş - Gel bakalım Nalbant. Kadıncık Anamız, Nalbant'tan söz ediyordunuz.

K. Ana - Evet. Geçen gün n'olurdu Düldül'ü nallamak bana nasip olsaydı, diyordu. Sözlerinde öylesine içtendi ki..

H. Bektaş - Bir bakıma güzel bir dilek ama..

K. Ana - Neden Hünkârım?

H. Bektaş - İsteği kutsal bir niyetin ürünü. Ama bugün yerine getirilmesi olanaksız. Çalışmalarımızı olanaksız olanlar üzerine değil günümüz koşullarına göre kurmayı öğrenmeliyiz. Daha iyi olmaz mı?

K. Ana - Doğru Hünkârım.

Nalbant - Evet Sultanım.

H. Bektaş - Aklınızda olabildiğince iyiye, güzele, yararlıya yollanmak olmalıdır. Yüce Çalap niye bize akıl vermiş?

K. Ana - Evet Hünkârım.

H. Bektaş - Şimdi sıra kimde?

K. Ana - Demirci'de. Sormaya çekiniyor.

H. Bektaş - Çekinmek!. Herkes öğrenmek için sorabilmeli. Birbirimizden yararlanabileceğimiz şeyler olacaktır? (Demirci'ye) Peki sor bakalım.

Demirci - Ölmeden önce ölmek.. Demiştiniz..

H. Bektaş - Bunun yetmiyeceğini eklemiştim sözlerime.

Demirci - Evet Hünkârım.

H. Bektaş - Ölmeden önce ölünüzden neyi anlıyorsunuz? Bize neyi anlatmak istiyor? Üzerinde kısaca duralım.

K. Ana - Kötülüklerden, bağnazlıklardan, akla gelebilecek bütün uygunsuzluklardan.. (Duralar.)

Nalbant - Tembellikten.

Bakkal - Kıskançlıktan.

Bahçevan - İnsana yakışmayan bütün küçüklüklerden.

K. Ana - Uzak kalmak. İçimizde zaman zaman depreşen bu duyuları öldürmek, yok etmek olduğunu biliyoruz. Bu yolda bizi aydınlatmıştınız.

H. Bektaş - Gücüm oranında.

K. Ana - Örneklerle değerlendirmiştiniz.

H. Bektaş - Demek bana, başka nasıl yorumlanabilir, diye soruyorsunuz? Sormak. Güzel şey. Sağolunuz..

Demirci - Bunun üzerinde durmuş. Bir sonuca varamamıştım.

H. Bektaş - Kaç günden beri?

Demirci - Dört gün oldu.

H. Bektaş - Peki neye sormadın?

Deminci - Sizi rahatsız etmekten, özellikle saygısızlık yapmış olmaktan korktum.

H. Bektaş - Öğrenmek için gerekli gayretler saygısızlık değil, bir tür kendine ve insanlara saygıdır. İnsan için en değerli metâ olan ışığa kavuşmadır. Ne kadar çalışırsak çalışalım, yine.

KARANLIK

II

Baba, Derviş, Muhip, Sanıklar.
Baba, Derviş, Muhip oturmuşlardır.
Yanda Can. Ötede bir sanık.

Baba - İşimizin bir bölümü bitti. Suçları az olanlara, gereken ceza verildi.

Derviş - Gereken öğüt.

Baba - Öğüt de bir tür cezadır. Böyle bir yerde öğüte muhtaç olmak bir bakıma kendine düşeni yapmamış olmak demektir.

Muhip - Öğütle ne yolda yürümelerini belirtmek, onların bundan sonraki eylemlerine ışık tutmaktır.

Baba - Işık tutmaktır. Ne yazık ki gelenlerden birisi aynı suçu üçüncü kez işlemiş.

Derviş - Onu da bağışladık.

Muhip - Hali gelecek için umutluydu.

Derviş - Yalnız gelecek için umutlu olduğundan değil, onun ufak tefek suçlar işlemesinde benim, senin, anasının, babasının da suçu olduğunu bilmenin verdiği bir anlayışın da bunda etkisi oldu.

Baba - Böylece insan kazanmak.

Derviş - Tamam. Bizim ödevimiz insanları harcamak değil, harcanmak durumunda olanları kazanmaktır.

Muhip - Buna her zaman daha çok muhtacız.

Derviş - Kurtuluşun yolu her ne biçimde olursa olsun, sürçenleri kurtarmak, yeni ve nurlu bir yolda yürümelerine yardımcı olmaktır.

Baba - Hürkârımızın öğüdü. Her ne biçimde olursa olsun, insanlara karşı iyi olunuz ki,onlar da başkalarına karşı iyi olabilme bilincine sahip olabilsinler.

Derviş - Orta derecedeki günahlılara sıra geldi. (Can'a:) Gelsin.

Can - Başüstüne... (Kapıya doğru gider. Bir süre sonra bir genç girer.)

Genç - (Dar'a durur. Başı önde biraz eğiktir.) Buyrunuz büyüklerimiz.

Derviş - Senin için yabancı birisine el kaldırmış derler.

Genç - Kaldırdım efendimiz.

Derviş - Neden?

Genç - Nefsime yenildim. Yapmamaklığım gereken bir suçu işledim.

Derviş - Düşmanın bile olsa kimseye el kaldırmamalısın delikanlı. Birlikte düşünelim. (Baba ve Muhip'e:) Ne dersiniz?

Baba - Münasiptir erenler.

Muhip - Münasiptir Sultanımız.

Dede - El kaldırdın. Peki. Ama düşün cevap ver. Ne kazandın el kaldırmakla?

Genç - (Susar.)

Derviş - Dingin ol. Düşün ve konuş.

Genç - Ne bileyim efendimiz. O zaman için bir şey yapmış olduğumu sandım. Kendime egemen olmayarak bu işi yaptım. Sonunda.

Derviş - Evet sonunda?

Genç - Sonunda hiçbir şey kazanmadığımı, yalnız kendimi aldattığımı anladım.

Derviş - Anlayınca gittin durumu ona anlattın mı?

Genç - Anlatamadım.

Derviş - Neden?

Genç - Uzaklaşmıştı.

Derviş - Gidip arar ve onu bulabilirdin.

Genç - Evet arar ve bulabilirdim ama olmadı.

Derviş - Neden olmadı?

Genç - İstenen olgunluğa ermemiş olmamdan doğma bu

hatam.

Derviş - (Baba ve Muhip'e:) Ne dersiniz?

Baba - İçiyle iyi, dışıyla henüz etrafın aldatıcı havasından kurtulamamış bir genç derim.

Muhip - O Genç'te kurtulabilmek için ışık yanmak üzere.

Baba - O ışık Sultanımızın öğütlerinden doğacak.

Derviş - Yalnız benim değil hepimizin öğütlerinden..

Baba - Eyvallah Sultanım.

Derviş - Yavrum. Benim, çocuğum. Bir şeyi yaparken düşün. Sana ve karşındakine yararlı ise onu yap. Değilse kendini tut. Kendini tutabilmek hem seni aydınlatır hem de başkasının sana saygılı olmasını sağlar. (**Baba** ile Muhip'e:) Ne dersiniz?

Baba - Bağışlayalım. Geleceğe aydınlık bir ruhla bakan bir gence benziyor.

Muhip - Evet efendimiz.

Derviş - Bundan böyle bu ve buna benzer hatalarda bulunmayacaksın. İçindeki ışık ve ruhundaki duruluk bunu sağlamana yetecektir. Bir daha yapmaman koşuluyla bağışlanıyorsun.

Genç - (Boyun eğer. Dar'a durur. Peymançeye geçer.)

Baba - Şimdi büyük suçlulara sıra geldi.

Derviş - Evet erenler.

Baba - (Kapının yanında bulunan birisini göstererek.) Sanıklardan biri bu olsa gerek!..

Derviş - Evet efendim.

Baba - Suçu neymiş?

Derviş - Zina diyorlar.

Baba - (Dudaklarını büzer.) Yaa!. Bundan başka kaç sanık var?

Derviş - Üç sanık.

Baba - Sanıklar azalıyor. (Eliyle ayakta durmakta olan

Sanık'a seslenir.) Gel bakalım.

1. Sanık - (Gelir.) Buyur erenler.

Baba - Senin için zina etmiş diyorlar.

1. Sanık - ...

Baba - Tanık gelsin.

Tanık - (Girer.) Buyurunuz.

Baba - Sen bu adamın zina ettiğini gördün mü?

Tanık - Gözümle görmedim.

Baba - Duydun mu?

Tanık - Duymadım. Yalnız dul bir kadının evine geceyarısına doğru girdiğini gördüm.

Baba - Başka görenler de var mı?

Tanık - Bir kişi daha görmüş.

Baba - (Sanık'a:) Ne dersin?

Sanık - ...

Baba - Soruma cevap ver.

Sanık - Şeytana uydum.

Derviş - (Baba'ya:) Ne buyurursunuz?

Baba - (Sanık'a:) Neye? Neye?

Sanık - Oldu bir kere.

Muhip - Durum açık seçik meydanda.

Baba - Sanık bu konuda kendisini savunamıyor.

Derviş - Yapılmaması, hiç bir gün işlenmemesi gereken bir suçu işlemiş. Yoldan çıkmıştır. Ocağımızdan uzaklaştırılacaktır.

Baba - Uzaklaştırılacaktır.

Muhip - Elhâk.

Baba - Süresiz olarak toplumdan dışlanmıştır. Bizlerden kimse bundan böyle onunla konuşmayacak, arkadaşlık etmeyecektir.

Derviş - Elbet.

1. Sanık - Bağışlayınız. Bir kusur ettim.

Baba - Her suç bağışlanabilir. Bir toplumun temeli olan aile namusuna ve ahlak anlayışına kasdedenler hiç bir zaman bağışlanamazlar. Bu yetkimiz dışındadır.

Derviş - Yetkimiz dışındadır.

Baba - Şerefle yaşamak, aile namus anlayışına saygılı olmak her insanın ödevidir. Kurallara saygılı, insana yakışan hareketlerde bulunalım. (Sanık'a:) Peki... (Sanık bir Can'la birlikte çıkar. 2. Sanık girer. Elleri göğsü hizasındadır. Gerekli selamı verir.)

Baba - Yanaş bakalım.

2. Sanık- Buyurunuz efendimiz. (Yaklaşır.)

Baba - Senin için iyi şeyler söylemezler.

2. Sanık - Haklılar efendimiz.

Baba - Demek suçlusun?

2. Sanık - Suçluyum.

Derviş - Kabul ediyor ama çok üzgün görünüyor.

Muhip - Pişmanlığı belli.

Baba - İnkâr yoluna sapmıyor.

2. Sanık - İnkâr etsem bile kendime karşı olan suçumu nasıl yok sayabilirim.

Baba - Önemli olan bu.

2. Sanık - Evet efendimiz. Kimseler bilmese bile...

Baba - Güzel.

Derviş - Suçluluk anlayışı ile yoğrulmuş, pişmanlık merhemiyle arınmış.

Muhip - Evet. Suçun arkasındaki pişmanlık ışığı yanıyor.

Baba - Peki. Nasıl oldu?

2. Sanık - Müşkül durumdaydım. (Duralar.) Daha doğrusu böyle bir anlayış içinde miydim ne?

Baba - Hıım..

2. Sanık - Biliyorum. Bu bir mazeret değil. Anlatılması zor

bir hava içerisindeydim. Nasıl belirteyim... (Susar.)

Baba - Evet

2 Sanık - Aç olarak ya da öyle görünmek, başkasının rızkını elinden almak için hoş görülebilecek bir gerekçe değildir. Biliyordum. Biliyordum ama önüne geçilmez bir iştahla doluydum. Bu bir aldatmacaydı. Bundan kendimi kurtarabilmeliydim. Başaramadım. Sonra.. Evet sonra. Yaptığım işin uygunsuzluğunu düşündüm. Kavradım. Acısını bağrımda duydum. İçime acılı bir düğüm gibi yerleşti.

Derviş - Demek acılısın?

2. Sanık - Yalnız pişman değilim. Yalnız acılı değilim. Kahroluyorum.

Muhip - Halinden belli.

Baba - Bundan böyle ne yapmak niyetindesin?

2. Sanık - İlk işim aldığımı ödemek olacak.

Derviş - Ödemek güzel.

Baba - Ödemekle kendini bağışlatacağını sanıyor musun?

Muhip - Evet, önemli olan bu.

2. Sanık - Belki o beni bağışlar. (Duralar. Düşünür.) Asıl sorun. Evet asıl sorun. (Duralar.)

Baba - Asıl sorun?

2. Sanık - Kendimi kendimin bağışlaması. Bu biraz zor. Çünkü...

Baba - Evet çünkü?

2. Sanık - Yapılmaması gereken bir şeyi de önceden yapmıştım.

Derviş - Ne yapmıştınız?

2. Sanık - Eğlenmek istedim. Dinlenirim diye düşündüm.

İçki içtim. Ama fazla kaçırmışım. Kaçırmamalıydım. İnsan kendi kendisinin katili olunca.

Muhip - Kendi kendisinin katili.

Derviş - Töreye uymamış.

Baba - Kendilerine egemen olamadıkları için yakınlarına zararı dokunanları hoş karşılayamayız. Karar verebilmek için zarara uğrayanın ne düşündüğünü öğrenmeliyiz.

Muhip - Mağdur kapının önünde bekliyor. İzin verirseniz içeri alalım.

Baba - Alsınlar. (İçeriye bir Can girer. Sanığı gösterir.) Tanıyor musun?

Can - Tanıyorum. Hakkımı helal ediyorum. Zaaf anında işlenmiş bir suç. Ben onu yalnız bağışlamıyorum. Böyle bir suç işlememiş gibi düşünüyorum.

Derviş - Sözleri sanığın haliyle orantılı.

Muhip - (Baba'ya bakarak.) Karar efendimizindir.

Baba - Suç elbet iyi bir şey değildir. Suçlu olduğunu bilmek, azabını çekmek bir bakıma suçu bağışlatır. Ancak içkiyi gerektiğinden çok aldığı için suç işlemiş bulunması, suçu ortadan kaldırmaz.

Derviş - Evet efendimiz.

Baba - Bu onun fedâ edilmesine de neden olamaz. Ödevimiz insanları harcamak değil, kazanmaktır.

Derviş - Evet kazanmaktır.

Muhip - Bu yolda kararınız efendimiz.

Baba - Töremiz kötülük yapmak durumunda olanı yola getirmek anlayışıyla başlar. Kişi ne denli suçlu olursa olsun, hakkında kötü düşünmeyeceğiz.

Derviş - Evet efendimiz.

Baba - Her kötülük yapanı bağışlamak da doğru değildir. Ancak uygunsuzluklara, iyilik ve güzellikle, seve-

cenlikle karşılık vermek zafere ulaşmanın en kısa yoludur. Bunu göz önünde bulunduracağız.

Muhip - Evet efendimiz.

Baba - Yaptıklarına pişman olanlar, mağdur olanlar tarafından bağışlananları biz de bağışlamayı düşünebiliriz. Ama suçu yok sayamayız.

Derviş - Yoksayamayız.

Muhip - Yoksayamayız.

Baba - Suçlu kendini bir çok yönlerden bağışlatmış durumda.

Derviş - Pişmanlığı, içten konuşması ve mağdurun onu bağışlaması...

Muhip - Onun lehinde.

Baba - Ancak..

Derviş - Ancak.

Baba - İçkiyi fazla kaçırdığı ve harâma yol açtığı için ocağımızdan bir ay uzaklaştırılmıştır ve Hak sahibine dört kapı hakkı için geçen zaman farkı göz önünde tutularak verdiği zararın dört mislini ödeyecektir...

Derviş - Çok kısa bir süre için.

2. Sanık - Soğolunuz efendimiz. Bana bir ders oldu. (Çıkar. Bir süre sonra 3. Sanık girer.)

Baba - Senin için çocuklarını döver, haklı haksız pataklar diyorlar.

3. Sanık - Döverim.

Baba - Neden?

3. Sanık - Suç işledikleri zaman. Üstelik çocuklar benim değil mi?

Baba - Senin çocukların olması onları olur olmaz zamanlarda dövmeni gerektirir mi?

3. Sanık - Uygunsuzluk yaparlarsa, söz dinlemezlerse ceza-

larını veririm.

Baba - Geçen gün atı suvarmaktan dönen oğlunu, canını çıkarırcasına dövmüşsün. Ağzını burnunu kanatmışsın.

3. Sanık - Geç geldiği için dövdüm

Baba - Neden geç geldiğini sordun mu?

3. Sanık - Sormadım. Şımarır sonra.

Baba - Demek sen çocuklarına güler yüzle bakmıyorsun?

3. Tanık - Güler yüzle bakarsam edepsiz olurlar.

Derviş - Sevgiye kapalı olanların kendilerine olduğu gibi başkalarına da yararı olmaz.

Baba - Demek ona ödevi öğretilmemiş. Beş ay ocaktan uzaklaştırılmıştır.

Muhip - 4. Sanığ'ı içeri alınız.

4. Sanık - (Gelir. Genç sayılabilecek yaştadır. Ellerini sıvazlıyarak konuşur.) Buyurunuz Sultanım.

Baba - Ben Sultan değilim, Baba'yım.

4. Sanık - Buyrun Babacığım.

Baba - Birisine henüz ulaşamadığı mevkiyle ünlemek onunla bir tür alay etmek demektir.

4. Sanık - Haddimize mi düşmüş efendimiz.

Baba - (Derviş'e:) Sorgulayınız.

Derviş - Adınız ne?

4. Sanık - Kasım.

Derviş - Çoluk çocuk var mı?

4. Sanık - Bir kızım var.

Derviş - Senin için boşboğaz diyorlar. Hiç sır tutmazmışsın. Hemen söylermişsin.

4. Sanık - Yalan.

Derviş - Tanıklar var.

4. Sanık - İnanmayın Hünkârım.

Derviş - Ben Hünkâr değilim.

Baba - Hünkâr olmayana, Hünkâr demek ona bir tür rüşvet vermektir. Bu bir suçtur. Bağışlanması zor bir suç. Ve bir küfürdür.

4. Sanık - Küfretmek aklıma bile gelmez efendilerimiz.

Baba - (Derviş ve muhib'e:) Bunun sır saklamaz geveze bir adam olduğunu pek çokları söylüyorlar.

Muhip - Ben de tanığım efendimiz.

Derviş - Herkes bunu biliyor.

Baba - Sır saklamasını bilmediğinden, üç yıl ocaktan uzaklaştırılacaktır. Ancak suçu o kadarla kalmıyor, insanları kandırmak için layık olmadıkları ünvanlarla çağırmayı ve böylece işini yürütmeyi benimsemiş olduğu için de cezalıdır. Şayet kendisini düzeltmezse tekrar ceza verilecektir. Ne dersiniz?

Derviş - Kabul efendimiz.

Muhip - Kabul efendimiz.

Baba - Her suç durumun gerektirdiklerine göre bağışlanabilir. Ancak layık olmayana, layık olmadığı yüksek bir ünvanla hitap etmek bağışlanamaz. Çünkü bizim dergahımızda dalkavukluğun yeri yoktur.

KARANLIK

III

Hacı Bektâş-ı Velî, Konuk, Baba, Derviş, Can, sonra dermansız bir ihtiyar.

Hacı Bektâş-ı Velî büyük bir postun üzerine oturmuş, bir kitap okumaktadır.

İçeriye iki kişi girer. Sağ ve sol elleri göğüsleri hizasındadır. Başparmakları yukarıya kalkmıştır. Yavaşça eğilirler. Boyun keserler. Etek ve el öperler. Sonra münasip yerlere Hacı Bektâş-ı Veli'nin işareti üzerine otururlar.

H. Bektaş - Hü erenler.

Baba - Hü erenler.

Derviş - Hü erenler.

Baba - Makamınıza yeni bir şeyler öğrenmeye geldik.

Derviş - Kısmetimizi almaya geldik.

H. Bektaş - Önce sizi kutlarım. Her gün bir şeyler öğrenmek için didinmeyen, zamınını boşu boşuna harcıyor demektir. Bu konuda birbirimize yardımcı olacağız.

Baba - Öğütlerinizi dinlerken, biraz sonra bir konuğumuz da olacak. Sizi çok merak ediyormuş.

H. Bektaş - Buyursunlar.

Baba - Öğütlerinizi bekleriz.

H. Bektaş - Benimki öğüt değil. Karınca kararınca algıladıklarımı belirtmek olacaktır.

Derviş - Evet Hünkârım.

H. Bektaş - Kişi birşeyler ortaya atarken çok dikkatli olmalıdır. Tedirginlik yaratmamalıdır. Kimi

gerçekler bir başkaları için aydınlık bir yol olmayabilir.

Baba - Geçen gün iyiliğin âmentüsünden söz edecektiniz. Vakit çok geçtiği için..

H. Bektaş - İyiliğin âmentüsü... gereksinimleri, iyi bir niyet ve anlayış içinde, yaşam biçimine uygun bir havayla yerine getirilme çabasıyla başlar. Bunu ve bütün iyilikleri bir ödev, onun dışındakileri kaçınılması gereken bir sayrılık sayacağız.

Can - (Girer.) Sizi görmek isteyen..

Baba - Bekliyorduk.

H. Bektaş - Buyursunlar.

Konuk - (Yaşlıcadır. Kendine güveni olanların yarı pervâsızlığı ve yarı ataklığı halinden belli olmaktadır.) Tanrı'nın selamı üzerinize olsun.

H. Bektaş - Hü..

Baba - Hü.. (Ellerini göksü hizasına getirirler.)

Konuk - Sizden söz ederler. Methedenler var. Metetmeyenler var. Varıp bir göreyim. Hatırlarını sorayım dedim.

H. Bektaş - Zahmet buyurmuşsunuz.

Baba - Uzaklardan gelirsiniz.

Konuk - Pek uzaklardan sayılmaz. Uzak bizim için yakındır. Kimi zaman da yakın ırak..

H. Bektaş - Sizi kutlarım. Kerâmete ermişsiniz. Sizden yararlanmak murad ederiz.

Konuk - Elimizden geleni yaparız. Ancak ben sizden kimi şeyler öğrenmeye geldim.

H. Bektaş - Estağfurullah. Biz öğretmek değil, algıladık-

larımızı paylaşırız. Öğretmeyi düşünmeyiz.

Konuk - Siz düşünmeseniz bile Allah-ü Teala hazretleri onu ezelden düşünmüşlerdir.

H. Bektaş - Çalab'ın ululuğundan kuşkumuz yoktur.

Baba - O her şeydir..

Derviş - Evren O dur..

Konuk - Kolayca benim üzerimde durmam gereken noktaya geldik.

H. Bektaş - Nasıl?

Konuk - Allahü Teala bizim için bir iman ve şaşmaz bir gerçektir..

Baba - Bir bakıma..

Konuk - Siz ne buyuruyorsunuz?

H. Bektaş - İyilik ve kötülükler Allah'tandır diye buyuruyorsunuz.

Konuk - Haşa. Benim ne haddime. Bunu yüce Allah buyuruyorlar. Buna bir müslüman olarak iman ediyorum.

H. Bektaş - İnsanlar inandıklarını doğru kabul ederler. Gereken gerçek doğru olanı akıl yoluyla bulabilmektir.

Konuk - (Güler.) Akıl yoluyla doğruyu bulabilmek!.

H. Bektaş - Sizinle açık seçik konuşabiliriz sanıyorum.

Konuk - Elbette.. İnancınızı doğru olarak öğrenmek dilerim.

H. Bektaş - Evet. Allah vardır. Herşeye kâdir ve nazırdır. Peygamberimiz onun hem resulu hem de kuludur.

Konuk - Âmennâ.

H. Bektaş - Hazret-i Ali onun devamıdır. Önce Allah, sonra Peygamber, ondan sonra Ali, bize yol gösterenlerdir.

Konuk - Ali'den önce... (Duralar.) Peki.. Devam et..

H. Bektaş - İnsanı Allah akılla donatmıştır. İnsanı hayvandan ayıran özellik budur. Bu yüzden evrende iki istenç vardır: Birisi külli istenç, öteki cüzi istenç. Külli istenç, Allah'ın mutlak kudretidir. Cüzi istenç, insanın yapacağı işler üzerine kendi karar vermesi ve ona göre eyleme geçmesi yetkisidir. Bu günlük işlerimizle ilgilidir daha çok. Günlük istencini Allah'da aramak, onun, bizlere verdiği nimeti inkâr etmek demektir. Bu nasıl olur? Bu yüzdendir ki kişi yaptıklarından sorumludur. Şayet her yaptığımız şey Allah'ın buyuruğuyla oluyorsa, ondan kişinin sorumlu olması gerekir mi? O zaman suç...

Konuk - (Ayağa kalkar) Sus. Sus. Zındık. Kâfir. Hayrın ve Şer'in Allah'ın hikmetleri olduğunu inkâr ediyor..

H. Bektaş - Sinirlenmeyiniz... Birazıcık...

Konuk - Böyle bir yerde duramam. Allah günahlarımı bağışlasın. Seninle konuşmakla ne büyük hata etmişim..(Kapıya doğru yürür. H. Bektaş, Baba ve derviş onu izlerler.) Neye geliyorsunuz. Gidin. Defolun. Defolun diyorum size.

H. Bektaş - Konuksunuz. Sizi yolcu etmek ödevimiz.

Konuk - Ben konuk değilim. Allah-ü Teâlâ vetekaddes hazretlerinin buyuruklarıyla buraya gelmiş bulundum. Kaçıyorum.

H. Bektaş - Şayet Allah'ın buyruklarıyla buraya geldiyseniz neye kaçıyorsunuz! Sonuna kadar bizi dinleyiniz..

Konuk - Küfür bu. Beni küfüre sürükleyemezsiniz.. (Çıkar. Kapıyı hızla çarparak kapar. Bir süre sessizlik)

Baba - Keşke içeri almasaydık.

Derviş - Hata bizim.

H. Bektaş - Ortada hata falan yok. Akılla, aklı inkârın çarpışması var. Çok tedbirli olmalıyız..

Baba - Fazla mı açıldık buyurursunuz.

H. Bektaş - Belki.. Ama gerçeğimizi nasıl anlatabilirdik.

Derviş - Başımızı ağrıtmasın.

H. Bektaş - Olabilir. Karşı koyacağız. Güzellikle, iyilikle, içtenlikle karşı koymaya çalışacağız..

Can - (Yaklaşır) Hünkârım. Dışarıda duvara yaslanmış bir ihtiyar var. Perişan.

H. Bektaş - Niçin gelmiş?

Can - Kendimle başbaşa kalmak için dedi. Sultânı görmek ister misin, diye sordum. Bel bel baktı.

H. Bektaş - Dertlilerle dertleşmek kaçınılmaz ödevimiz.

Baba - Sultanımız sizi görmeyi murad etmemişler.

H. Bektaş - Dertli ya.. Avunmaya muhtaç ya. Siz durunuz. Ben onu alıp getireyim. (H. Bektaş kapıya doğru yürür. Arkasından Baba, Derviş ve Can gelmektedirler. H. Bektaş çıkar. Bir süre sonra yanında bir ihtiyar adamla döner.)

İhtiyar - (Etrafına bakınır. Kötümser) Beni içeri aldınız. Buraya sizi görmek için gelmemiştim.

Hele rahatsız etmek için hiç. Yolumu sürdürüyordum. Halsiz kalmıştım. Gözüm kararmış duvarınıza yaslanmıştım. Sizleri de tanımıyorum. (Duralar) Ama sizler, bana değer verdiniz.

H. Bektaş - Size saygılı olmamız için, tanış olmamız gerekli mi? Hayır. Dergâhımız bütün insanlara değer verir ve kapısını herkese açık tutar. Hele dertlilere..

İhtiyar - Demek hele dertlilere!.

H. Bektaş - Evet. Şöyle buyurunuz. Yorgunsunuz. Biraz dinlenirseniz iyi olur sanıyorum.

İhtiyar - Evet biraz dinleneyim?

H. Bektaş - Kendinizi yabancı saymayınız. Dergahımız yabancılık anlayışından uzaktır.

İhtiyar - (Bir postun üstüne yığılır gibi çöker. Gözleri kararmıştır. Bir süre elleriyle gözlerini kapar. İbrikçi gelir. Şerbet kadehini doldurur. İhtiyara uzatır.)

İbrikçi - Buyrunuz.

İhtiyar - (Alır. İçer) Oh. Çok susamışım. Sağolunuz. Kendime geldim. Sizleri görünce birden şaşırmıştım. Beni horlamanızdan korkmuştum.

H. Bektaş - Biz hiçbir insanı horlamayız. Hatta ortada bunu gerektiren bir neden olsa bile, onu dinlemeden karar vermeyiz. Ona yardımcı olmaktan çekinmeyiz.

İhtiyar - Sizi anlıyorum.

Baba - Dertlisin. Belli.

Derviş - Aynı zamanda perişan. Rengi uçmuş. Gözleri şişmiş. Ağlamaktan.

İhtiyar - Benim gibi bir kocamışın gözleri ilk bakışta kurumuş iki pınardır. Ama aslında örene dönmüş bir yangın yeridir. O yangın çokluk gözlere vurur.

Baba - Evet.

H. Bektaş - Sizi dinlemek dilerim.

İhtiyar - Dert zor dinlenir.

H. Bektaş - Dert dinlemek dertliye elimizden geldiğince merhem olmaktır. Derdin panzehirini içimizde yaratırsak şad oluruz.

İhtiyar - Bana kırk yıllık dostum imişsiniz gibi sözler söylüyorsunuz. Derdimin yarısını unutur gibi oldum. Ama işin gerçeği dertten bir türlü kurtulamıyorum. Kimseye dinletemiyorum ki. (Başını iki yana sallar.) Herkes kendi havasını çalıyor.

Baba - Acı gerçek.

Derviş - Demek aramıyorsun?

İhtiyar - Neyi arayabilirim! Aranacak ne kaldı ki!.

H. Bektaş - Arayan bulur. Aranacak şeyin sonu yoktur. Ancak kişi onu kestirebilmeli.

İhtiyar - (İçini çeker) Benim derdim bambaşka.

H. Bektaş - Herkesin derdi kendine göredir. Bir de hepimize düşen dertler var. Peki senin derdin ne? Söyler misin?

İhtiyar - Dört bir yana bak. Hep zulum. Kargaşalık. Birbirine kıyma. Yenilmişlik. Düşmandan yana olanların bulunması. Sarayın tutumu, kıyıcılığı. Birbirimizi yoketmemiz. Bir baş eğişin, küçültücülüğün başlangıcıdır. Ama kendimizi

küçültücülüğün başlangıcıdır. Ama kendimizi hor görmek. Kendi kendimizi yok etmek. (Bir çaresizlik işareti yapar) Buna karşı hiçbir ciddi eylemde bulunmamak. Bu ne öldürücü bir utançtır!..

H. Bektaş - Buna bir çare bulmaya çalışmamak bir zulümdür. Evet.

İhtiyar - Doğrusuna doğru ama.

Derviş - Böyle bir kargaşada direnmeyi içimizde yaratmak kurtuluşun ilk basamağı değil midir?

H. Bektaş - Öyleyse niye duruyoruz?

İhtiyar - Ama duruyoruz.

H. Bektaş - Ezilmişliği ortadan kaldırma bilincini yitirmemişsek çalışalım.

İhtiyar - Haklısınız ama büyük konuştum (Duralar). Doğru yolu kestiremiyoruz. Bulamıyoruz. Ne demek istediğimi açıklayamıyorum. Meğer Ariflerin karşısında konuşmak ne denli zormuş.

H. Bektaş - Şu sözlerimle belki size tercüman olabilirim. İnsanları istediğimiz ortamlara yükseltebilmek için çalışalım. Yılmayalım. Kötümser olmayalım. Onlara yol gösteremiyoruz. Eksiğimiz bu.

İhtiyar - Doğru. Ama Neden ?

H. Bektaş - Alıştığımız, benimsediğimiz ve özellikle çıkar anlayışımız peşinde olduğumuz için. Bunlar doğru olmayan şeyler, ama bir çok nedenler yüzünden benimsetilmiş. Bu yüzden bize iyi görünüyorlar. Benimsetilen bir anlayıştan öte-

kine geçebilmek için sabır ve özveri gerekir. Halka önce sabrı ve özveriyi öğretelim.

İhtiyar - Kur'ân-ı Kerim de böyle buyurmuşlardır.

Baba - Onu iyi anlayalım.

İhtiyar - Tanrı sabredenlerle beraberdir.

H. Bektaş - Ama şunu anımsayalım. Sabretmek demek eli kolu bağlı durmak demek değildir. Hiç yılmadan, çalışırsan sonunda iyiyi, doğruyu ve Hakk'ı bulabilirsin. Bu konuda halka örnek olabilirsen başarırsın. Buna saygı ve sevgiyle katlanmalısın. Bu yola başkoyarken ne denli hırpalarlarsa hırpalasınlar, yine çalışacak, sonuna kadar dayanacaksın.

İhtiyar - Gerçek ama zor iş.

H. Bektaş - Bu ocak ne için kuruldu ? (Duralar) Bir bakıma bunun için. Zoru başarmak için.

İhtiyar - Nur ol. O denli güzel konuştun ki acımı unutur gibi oldum. Size anlattıklarım dışında bir büyük acım daha var. O da şudur ki, geçenlerde oğlumu ve karımı öldürdüler. (Duralar) Demek bir gün bu felaketlerden kurtulacağız. Ama biz öldükten sonra ?

H. Bektaş - İnsan kendisi kadar, kendisinden sonrakiler için de yaşayabilmelidir.

İhtiyar - Ne güzel şey bu.

Baba - Aynı zamanda ûlvi.

İhtiyar - Ne iyi etmişim de yola çıkmışım ! Sizlerle tanışmak... Sizleri rahatsız etmek...

H. Bektaş - Rahatsız etmek.. Hayır. Kişi gerçeklerden söz ederken rahatsız olmaz. Üstelik kendine düşe-

ni bir bakıma yapmış olmanın huzurunu duyar.

İhtiyar - Beni aydınlattınız. Acı içinde, yapılması gerekeni unuttuğum için beni bağışlayınız.

H. Bektaş - Ben kimseyi bağışlamak gücünü kendimde bulamam. Şayet siz kendi kendinizi bağışladıysanız sorun çözülmüş demektir.

İhtiyar - Berhudar olunuz. Hakkınızda kimi çevrelerce denilenlerden nedenli uzak olduğnuzu da öğrendim. (Başını iki yana sallar) Kocamamış olsaydım ocağınıza katılmak isterdim.

H. Bektaş - Yaşlı olmak katılmanıza engel değildir. İyiye, doğruya, güzele ve hakka koşmak istemenin yaşı yoktur.

Baba - Elbet.

H. Bektaş - Kişi son nefesine kadar insana, insanlığa yararlı olma bilincine erebilmelidir.

İhtiyar - Demek beni ocağınıza kabul ediyorsunuz ?

H. Bektaş - Ancak.

İhtiyar - Evet. Ancak?

H. Bektaş - Kurallarımıza göre kısa bir süre denenmen gerekecek. Bu deneme sırasında kendi nefsine egemen olmayı, gurura benzeyen duygulardan uzak kalmayı benimseyeceksin. Dilinizden korkanlar değil diline aşık olanlardan olanın sırrına ereceksin. Evet bunlardan bir çoğunu biliyorsun. Ama ocağın gereklerine uymak bir ödev..

İhtiyar - Hazırım.

KARANLIK

IV

Kadıncık Ana, yaşlı kadın. Kadın. Genç Kadın. Bir kaç çocuk. Çocukları on, on iki yaşlarındadırlar. Sonra Hacı Bektâş-ı Veli.

Kadıncık Ana kenarda duran, on iki yaşındaki çocuğun yanına gelir. Güler yüzlü ve tatlı ve ılımlıdır.

K. Ana - Yavrum. Niye öyle sus pus duruyorsun?

Çocuk - Şey..

K. Ana - Niye çekingensin! Niye utanırsın? Yapılmaması gereken bir şeyi yaptığın zaman ondan sıkılmalısın. Oysa senin.. Hiç bir suçun yok. Uslu bir çocuksun. Söyle bakayım bana.

Çocuk - Neyi?

K. Ana - Bu sabah neler yaptın?

Çocuk - Anneme yardım ettim. İstediklerini bahçeden içeri getirdim. Tavuklara yem verdim.

K. Ana - Oldu.

Çocuk - Kahvaltı bitince babamı yolcu ettim. İşine gitti. Giderken omuzumu savızladı.

K. Ana - Baban seni akıllı ve uslu bulmasaydı işinin başına neşeyle gidemezdi. Ve seni okşayamazdı. Ona yardımcı olduğun için sana onun adına teşekkür ederim.

Annesi - Çok usludur, anamız.

K. Ana - Yaşı küçük ama ölçülü. Sokakta oynarken onu bir kaç kez gördüm. Hareketli ve canlı. (Duralar) Uslu olmasının ödülünü görecektir. Sevilecektir. (Annesine) Sen ona ne denli iyi bakarsan o da seni, babası ve insanları o kadar çok sevecektir. Bir ailenin bireyleri çiçek bah-

çesinin birer gülü oldukları sürece mutlulukları artacaktır. (Biraz daha büyükçe olan çocuğa) Peki delikanlım. Sen ne yapıyorsun?

Çocuk - (Başını eğer. Cevap vermez)

K. Ana - Susma yavrum.

Annesi - Konuşamaz. Çünkü suçlu. Suçlu olduğunu biliyor.

K. Ana - Suçunu bildiğine göre.. (Gülümseyerek çocuğun elini tutar.) Yavrum.

Annesi - İyilikten pek anlamaz o.

K. Ana - İyiliğin nasıl yapılması gerektiğini bilirsek, en yola gelmez sanılanlar bile eylemlerini düzeltebilirler. İyilikten hoşlanmayan yaratık yoktur. Ancak iyiliği zamanında yapmasını bilmelidir. Peki oğlum niye annenin dediklerini yerine getirmiyorsun?

Çocuk - ....

K. Ana - (Anneye döner) Niye seni dinlemiyor?

Anne - Ne bileyim. Allah onu öyle yaratmış olmalı.

K. Ana - Hayır. Allah hiç kimseyi kötü yaratmaz. Bir çocuk hırçınsa, âsi ise suçu kendimizde arayalım önce.

Anne - Kendimizde mi arayalım?

K. Ana - Niye söz dinlemiyor? Niye kötümser? Niye âsi? Bunların nedenlerini düşünelim.

Anne - Şey.. Ne diyebilirim. Siz bilirsiniz. Babasını da üzüyor.

K. Ana - Niye üzüyor?

Anne - Bilmem ki!

K. Ana - Babası geçen yıllar yolunu şaşırmış, evini barkını terk eder olmuştu. Sen başının derdine

düşmüştün.

Anne - Evet.

K. Ana - Derdiyle savaşan kişi yakınlarıyla gerektiğince ilgilenemez. Çocukları da bu ilgisizlik nedeniyle yaramaz olup etrafına saygılı olamazlar.

Anne - Doğru. Onunla pek ilgilenememiştim.

K. Ana - Demek ki olumlu olumsuz birçok nedenleri önce kendi ortamımızda aramamız gerekir. Böyle bir ortamda yetişen çocuk nasıl dingin ve uslu olabilir? Ama sen yine yavrunu bağrına basacaksın. Âvâreliğin verdiği serkeşlik ve bunalımdan sıyrılması için onu marangozhanede çalıştıracağız. Çalışan kötülük düşünemez ve uygunsuzluk yapmağa fırsat bulamaz.

Anne - Sağolunuz anamız.

K. Ana - (Öteki çocuğa) Yavrum şimdi seninle dertleşelim.

Çocuk - Buyrunuz.

K. Ana - Deminden beri annenin eteğini çekiştirip duruyorsun. Bir derdin mi var?

Annesi - Kusura kalmayınız. Oğlumun bir arkadaşı hasta. Bir an önce görmek istiyor. Hatırını sormalı, durumunu öğrenmeliyim, diyor.

K. Ana - Demek arkadaşın hasta?

Annesi - Evet. Hastaymış.

K. Ana - Aferin oğlum. (Annesine) önce onu görmeliydi. Sonra bana gelmeliydiniz.

Annesi - Yakışık almaz diye düşünmüştüm.

K. Ana - Alırdı. Ben her zaman buradayım. Hasta arkadaşına gelince: Hasta avunmak ister. (Çocuğun yanağını okşar.) Senin adın ne yavrum?

Çocuk - Hilmi.

K. Ana - Seni beğendim. Seni çok sevdim. Sevmek, evet birbirimizi sevmek ödevimiz. Birini çok sevmek, onu düşünmek, karşımızdakine duyduğumuz hayranlığımızın ürünüdür. (Annesine) Keşke çocuğunuzla birlikte daha önce hasta arkadaşına gitseydiniz.

Annesi - Siz varken, ona önce nasıl gidebilir, diye düşünmüştüm.

K. Ana - Bana karşı göstermiş bulunduğunuz ilgiye teşekkür ederim. Yineliyelim: daha çok layık olanlara karşı saygılı olsak ne kadar iyi olur.

Annesi - Evet anamız.

K. Ana - Bu yüzden bir tür suç işledim. Ortada ben olmasaydım küçük Hilmi arkadaşına karşı olan ilgi ve sevgisini bir an önce gösterecekti. Onu avutacaktı. Sevindirecekti. Buna ben engel oldum.

Annesi - Hayır.. Hayır.

K. Ana - Birlikte gidecek hasta çocuğu ziyaret edeceğiz. (Duralar). Böylece..

Annesi - Böylece..

K. Ana - Hasta çocuğu sevindireceğiz.

Annesi ve Öteki Kadın - Sevindireceğiz.

K. Ana - (Çocuğa) Yavrum.

Çocuk - Buyur.

K. Ana - Koş arkadaşının evine git. Onu gör. Hatırını sor. Hepimizin geçmiş olsuna gelmek üzere olduğumuzu söyle. Allah rızası için yapılması gereken bu ödev bizleri şâd eder. Ne diyorsun

Hilmiciğim. (Hilmi koşarak çıkar. K. Ana arkasından bir süre gülümseyerek bakar.) Çocuğun duygusallığına bakınız. Çocuğun sayrı arkadaşını ziyaret etmek isteğindeki içtenliğe bakınız. Çocuktaki sevince bakınız. Çocuktaki mutluluğa bakınız. Böyle bir sevinci para ile satın alabilir misiniz? (Başını memnun iki yana sallar) örnek bir erinç içinde.

Hırçın Çocuk - Ben de gideyim mi?

Annesi - Ne için?

Hırçın Çocuk - Sayrı olan arkadaşımı görmek için.

K. Ana - Bırak gitsin.

Annesi - İyi bir örnek onu peşinden koşturuyor.

Anne - Pek duygulandı. Hiç ummazdım ondan.

K. Ana - Hadi çocuğum. (Annesine) O da sevinci ve mutluluğu paylaşmak istiyor.

Hırçın Çocuk - (Neşeyle el çırpar) Gidiyorum. (Çıkar)

K. Ana - Bakınız hırçın ve geçimsiz diye nitelediğimiz çocuk bu güzel havanın içinde yeni bir anlayışla yol alıyor.

Annesi - Vallâ şaştım.

K. Ana - Hiç şaşmayınız. Öyle bir zaman gelecek ki bu hava her yerde esecek. Her yaka güllük gülistanlık olacak.

Annesi - Ben de inanıyorum artık.

Anne - Ben de.

K. Ana - Öyle bir gün gelecek ki buna herkes inanacak.

Anne - İnşallah. (Hacı Bektâş-ı Velî girer. Saygıyla ona bakarlar.)

K. Ana - Buyurunuz.

H. Bektaş - Konuşmalarınızı duydum. İnsanlar mutlaka bir gün bunun bilincine ulaşacaklardır.

Üç Kadın - (Birden) Ulaşacaklardır.

K. Ana - Elbet.

H. Bektaş - Bunun için sizler örnek olacaksınız. Çocuklarınızı yetiştireceksiniz.

Anne - Olacağız.

Annesi - Yetiştireceğiz.

H. Bektaş - Buna ulaşmak için sizlere, bacılarım sizlere çok iş düşüyor. Evet, erkeklerden daha çok iş düşüyor. Yuvayı yapan dişi kuştur.

Anne - Bizi yüceltiyorsunuz.

Annesi - Bizi kıvandırıyorsunuz.

H. Bektaş - Hayır. Yüceltmiyorum. Kıvandırmak için de söylemiyorum. Hakkınızı teslim ediyorum.

K. Ana - Bunu ispat etmek ödevimiz.

Anne - Evet ödevimiz.

Annesi - İspat edeceğiz.

H. Bektaş - Şimdi hep birlikte hasta yavruyu ziyarete gidebiliriz.

KARANLIK

BİLGE - Şimdi Cem Âyini'ni göreceğiz. Elbet bütün özellikleriyle değil. Mümkün olduğu oranda. Cem âyini herşeydir. Bu ayin insanı birçok özellikleri ve anlayışlarıyla karşımıza çıkarır. Burada kişi gönlündeki murâdın kapılarını açar. Ve ödevlerinin sınırını kavrar. Makâmını yükseltmek isteyen Muhip ile, derviş ile, Pazvandın, (Zakir) Ferraşın...ya başka bir ödevle kendisine düşeni yapan arasında sevgi ve saygı anlayışı bakımından hiçbir fark yoktur. Kim olursa olsun, ödevini yerine getiren herkes saygıya değer. Gereken kendine düşeni yapmak, lâyık olanı yükseltmek, yüceltmektir. İtibar sahibi olmak ödev anlayışıyla başlar ve onunla biter.

Şimdi Cem Ayini'ndeyiz.

V

Büyük bir salon. Önde ve iki yanda kapılar. On iki post serilidir. Baba yüksekçe bir yere serilmiş bulunan posta oturacaktır, zamanı gelince.

Cem evine Baba, Dervişler ve Rehber gelmişlerdir. Arkasından Çerağcı, Gözcü, Zakir, Ferraş, Saka ve Sofracı, İznikçi, Pervane... yavaşça içeri girerler. Ödevlerinin başlangıç durumuna göre sıralanmışlardır. Gelenler çoğun eşleriyle birliktedirler. Yanlarında Niyaz adı verilen kuru yemiş ve meyve gibi yiyecekler vardır. Bunları lokma işleriyle görevli olan hizmet sahiplerine verirler.

Usûl üzre selâmlardan sonra duâya dururlar. Bunlardan başka mertebeleri birer derece yükselmek durumunda bulunanlar vardır. Bir bölümü Muhip'tir. Derviş olacaklardır. Bir bölümü can'dır, müsahip mertebesine yükseleceklerdir. Eşleriyle birliktedirler. Bunların sayıları dört, beş daha çok olabilir. Herkes yerli yerindedir. Dâire, Saz, Kudum ve Rebâb'tan meydana gelen Sâzendeler sol başta Babanın biraz ötesindedirler.

Sessizlik Gülbânk'la bozulur.

Baba - Bismişah! Allah.. Allah... Lôkmalar kabul ola. Murâdınız hâsıl ola. Hakk Muhâmmed Ali kabûl eyleye. İmam Hasan, Şah Hüseyin, Hünkâr Hacı Bektâş-ı Velî, gerçek erenler demine hü. (Eşleriyle birlikte bulunan ve yükselmek için oraya gelmiş olanlar çömelirler. Erkekler Baba'nın karşısında, yüzleri Baba'ya dönük olmak üzere yarım ay biçiminde

diz çökmüşlerdir. Sessizlik egemendir. Duâya "Gülbang" başlamadan önce kadınlar, erkeklerin meydana getirdiği yarım ay biçimindeki halkanın geri yanına otururlar. Öyle ki her kadın kocasının arkasındadır. Baba'nın sesi duyulur.) Hizmet sahipleri hizmete başlasın. Erkân üzre dizilsinler. (Gözcü, Çerağcı, Ferrâş, Saka, Sofracı ve Pervane ile arkalarında Bekçi olduğu halde sıraya dizilirler. Tecellâ, tevellâ, hakka yazıla. Tecellâmız temiz, yüzümüz pâk ola. Gören gözümüz cehennem nârı görmeye, erenlerden hizmet, şey' en-lillâh. Allah eyvallâh. (Hizmet erleri, hizmetleri başına geçerler.)

Hep Birden - Duâmıza el-âmin. (Ferrâş zaten temiz olan salonu bir daha gözden geçirir. Sonra Dar'a durur.)

Ferraş - Bismişah! Allah. Allah..Güruh-i Nâci'yim. Kırklar meydanında süpürgeciyim. Pîr meydanında durucuyum. Hamdülillâh pîrimiz Hazret-i Bektâşi'dir. Al-i Muhammed'den üstâdımız Seydi Ferrâşıdır. Allah eyvallâh. Nefes pîr nefesidir. (Duâ bitince Ferraş geri geri çekilerek meydanı terkeder. Görgüye çıkacak olanlardan yaşı büyük erkek sağda, eşi solunda olmak üzere bellerinde kemer yalınayak Dar'a dururlar. Rehber yükselme durumunda bulunan kişilerin sağına geçer.

Rehber - "Rabbimiz! Kendimize yazık ettik. Bizi bağışlamaz, bize merhamet etmezsen biz kaybedenlerden oluruz.* (Duralar) sonra devam eder. Allah, Allah... Eli erde, yüzü yerde, özü Dâr-ı Mansûr'da. Hz. Muhammed-Ali yolunda. Eren-

ler meydanı Pîr divanında, can kurban, teni terceman, On İki İmam ve On Dört Masum-i Pak efendimizin dostlarına dost, düşmanlarına düşman olmak kavliyle; Hakk erenlerin nasihatini kabul, muktezâsıyla amel etmek üzere yalın ayak, yüzü yere sürünerek gelmiş. Burada adlar söylenecek âyin-i cem erenlerinin izn-i icâzetiyle Muhâmmed-Ali yoluna, Seyyid Muhammed Hacı Bektaş-ı Veli tarik-i nazeninine dahil olmak üzere koç kuzulu kurbanlarıyla gelmişler. Hakk'ı görmüş râh'i hak etmiş, Nesimi gibi yüzülüp Mansûr gibi asılıp Fazlı gibi baştan başa halas olmak dilerler. Himmet-i pir niyaz ederler. Allah eyvallâh.

Baba - Âyin-i Cem erenleri. Siz bu canlardan razı mısınız? Bu canlardan razı mısınız? Bu canlardan razı mısınız?

Cemaat - Razıyız.

Baba - Demek rıza gösteriyorsunuz. (Duralar, etrafı süzer, herşeyin düzen üzere olduğunu anlayınca Gülbang'a başlar.) Ey insanlar Allah'tan sakının. Ve doğrularla beraber olun.. Günahlarımıza tövbe estağfurullah. Elimizle, dilimizle, belimizle, işlediğimiz günahlarımıza tövbe estağfurullah. İsyanımıza tövbe estağfurullah. Kalbimizle cemi azamızla işlediğimiz günahlarımıza tövbe estağfurullah. Ber cemal-i Muhâmmed Kemal'i İmam Hasan, Şah Hüseyin anneleri Fatıma Ali ra bülende salâvat.

Oradakiler - (Hep birden) Alla hümme sallî âlâ Seyyîdînâ Muhammed'in ve âlâ Ali Muhammed. (Hep birden secdeye varılır. Bir süre sonra Baba'nın gür

sesi duyulur.)

Baba - Gezdiğin Ali yolu. Durduğun Mansûr dârı. Gördüğün Hakk didârı. Hakk cesedine can verdi. Kalbine imân verdi. Ağız tâlip. Dîl mürşit. (Sesi yükselir.) Erenler meydanında ne gördün? Ne işittin?

Oradakiler - Hakk gördük. Hakk işittik.

Baba - Allah, eyvallâh kapısında döktüğün varsa doldur. Ağlattığın varsa güldür. Yıktığın varsa kaldır. Doğru yürü. Hiçbir gönül incitme, Mürşidine teslim-i rıza ol. Yalan söyleme. Haram yeme. Zînâ etme. Gelme, gelme. Dönme, dönme. Gelenin malı dönenin canı. Riyâ ile ibadet, şirk ile taât olmaz. Söyledin meydanın, sakladığın senin. Allah eyvallâh.. (Secdede bulunanlar Dâr'a kalkarlar. Baba makamlarını yükseltmek durumunda olanlara bakarak gür bir sesle konuşur.)

Baba - Erenler meydanında, pîr huzurunda mürşidine teslim oldun mu?

Yükselme Durumunda Olanlar - Oldum.

Baba - Muhammed Ali'nin, Ehl-i Beytin ve On İki İmam soyuna iman ettin mi? Muhammed Ali ve Ehl-i Beytin sevdiğini sevip tevella, sevmediğini sevmeyip teberrâ ettin mi? Dört kapı, kırk makam, hak mı? On iki yası matem hak mı? Sûret-i haktan görünüp dünya nimetleriyle bozguncuların sözlerine aldanıp erenler yolundan uzaklaşırsan mahşer günü yüzün kara olsun mu?

Oradakiler - Allah eyvallâh. (Yükselme durumunda olanlar Baba'nın önünde diz çökerler. Sağ taraftaki tâlibin sağ elinden tutar. Talip sol eliyle babanın

eteğini tutar. Onun solunda bulunan sağında bulunanın eteğinden tutar.)

Baba - (Yavaş ve etkili biçimde şu âyeti okur.) "Ey Muhammed! Sana baş eğerek ellerini verenler. Allâh'a baş eğip el vermiş sayılırlar. Allâh'ın eli onların ellerinin üstündedir. Verdiği bu sözden dönen, ancak kendi aleyhine dönmüş olur. (Yükselme durumunda olanlar geri geri çekilerek yerlerine gelirler. Kurban getirilir. Duaya başlanır. Dua bitince, zakirler kurbanla ilgili üç nefes ve bir düvaz söylerler.)

DÜVAZ

Akıl ermez yaradanın sırrına
Muhammed Ali'ye indi bu kurban
Kurban olam Kudretinin nûruna
Hasan Hüseyin'e indi bu kurban

Ol İmâm Zeynel'in destinde idim
Muhammed Bâkır'ın dostunda idim
Ca'fer-i Sadık'ın postunda idim
Musa, Kâzım, Rıza'ya indi bu kurban

Muhammed Tâki'nin nûrunda idim
Aliyyül - Naki'nin sırrında idim
Hasan-ül Asker'in darında idim
Muhammed Mehdi'ye indi bu kurban

Aslı Şâh-ı Merdan, gürûh'u Nâci
Gerçeğe bağlıdır bu yolun ucu
Senede bir kurban tâlibin borcu
Pîr-i Tarikat'a indi bu kurban

Tarikattan hakikat'a ereler
Cennet-i Alâ'ya hülle sereler
Muhammed Ali'nin yüzün göreler
Erenler aşkına indi bu kurban

ŞAH HATAYİM eder bilir mi her can
Kurbanın üstüne yürüdü erkân
Tırnağında tesbih kanında mercan
Mü'min olanlara indi bu kurban

Baba - Allah verdiği sözü tutana büyük bir ecir verecektir.

Oradakiler - Verecektir.

Baba - Ali'den başka yiğit, zülfikardan başka keskin kılıç yoktur. (Baba tâliplerin arkasına üç defa yavaşça vurur. Sonra hafifçe sıvazlar.) Bu Muhammed, Ali, Hasan, Hüseyin'in pençesidir. (Kurbanlara tekbir getirilir kesilir, Tığlanır, Allâh-ü ekber, Allâh-ü ekber lâilahe illallâh. Allah-ü ekber ve lillahülhamd. (yükselme durumunda bulunanlar giydirilir.) Yükselişiniz kutlu olsun. (Dâire, Saz, Rebab, kudüm coşkuyla çalmaya başlar. Mertebeleri yükselenler Semaha başlarlar. İsteyenler onlara katılırlar bir süre sonra dururlar. Yerlerinde bulunmakta olan Ferraş, Çerağcı, Sofracı, Pervâne, İbrikçi, Bekçi ortaya gelirler.)

Hepsi Birden - Allah, Allah, Güruh-i Naci'yim. Kırklar meydanında vazifeliyim. Pir meydanında durucu, sunucuyum. Hamdülillah, Hazret-i Hacı Bektâşı Veli.. (Çalgı devam eder. Semah dönmek isteyenler ortaya gelirler. Cem de bulunanlardan isteyenlere dolu verilir. Bir süre, sonra çalgı durur. Zakirler sazlarının üzerine eğilerek duâ ederler.

Baba - Hizmetleriniz kabûl ola. Muradınız hasıl ola. Müminler şâd ola. Ağzınız, dert görmeye. Zikrettiğiniz erenlerin evliyaların hizmetleri üzeri-

nize ola. Dem-i Hünkâr, Kerem-i evliyâ, gerçek erenler demine hü..(Baba biraz duralar. Yanındakilere bakar.)

Baba - "Allah göklerin nûrudur. Onun nuru, içinde ışık bulunan bir kandil yuvasına benzer. O ışık bir fânus içindedir. Fânus inci gibi parlayan bir yıldızdır. Bu yalnız doğuda ve batıda bulunan bereketli zeytin ağacından yakılır. Allah iyi olanı nûruna kavuşturur. O, her şeyi bilir" (Daha bir gür sesle.) Çerâğ-ı Rûşen, râh-ı dervişân, nûr-ı İman, hikmet-i Pirân, pîr-i Horasan, küşâd-ı meydan-ü nalân, kanunu embiya gerçek erenler demine hû.. Çerâğ-ı evliya Nûr-ı semavet ki menzildir el tur-i münâcat. Muhammed Ali'ye candan salâvat.

Cemde Bulunanlar - Allahümme salli âlâ seyyidine Muhammed Mustafâ.. (Çerâğcı meydanın orta yerine gelir. Dâr'a durur.)

Çerağçı - Çün çerağ-ı fahr uyandırdık hüdânın aşkına.
Seyyit elkevneyn Muhammed Mustaânın aşkına
Sâki-i Kevser Aliyyü'l Murtazânın aşkına,
Hem Hatice Fâtıma Hayrün'nisânın aşkına
Şah Hasan hûlk-i rizâ hem şah Hüseyin Kerbelâ
Ol imam-ı etkiye Zeynel Abânın aşkına.
Pîrimiz Hünkârımız Bektâş Velî'nin aşkına,
Haşredek yanan yakılan aşıkânın aşkına.
(Çerâğcı susar)

Baba - Hizmetin kabul, murâdın has'l ola. Câbir Ensâri'nin himmeti üstünde ola. Gerçek erenler demine hü.. (Baba'nın hemen yanı başında bulunan zâkirler düvaze dururlar.)

Hata ettim, Hüdâ yaktı delili,
Muhammed Mustafa yaktı delili.
Bilirim günahım hadden aşuptur.
Hünkâr-ı evliya yaktı delili.
(Zakirler sazlarının üzerine eğilip beklerler. Hafiften müzik duyulur. Semah başlar. Bir süre sonra müzik çoğalır. Şerbet getirilir. İsteyenlere verilir. Müziğin ve ayakların ritmik uyumu içinde hemen hemen herkes bir vecd alemi içindedirler. Sema tamamlanınca baba Gülbank'a başlar.)

Baba - Bismişah! Allah, Allah! Hizmetleriniz kabûl ola. Murâtlarınız hasıl ola. Muhammed, Ali, Ehl-i beyt katarlarından, didârlarından ayrılmaya. Adlarını zikrettiğim On İki İmâmın himmeti üzerinizde ola. Diliniz dert görmeye. Dil bizden, nefes hazret-i Hünkâr'dan. Gerçeğe, Hû... (Ferrâşlar dört bir yana kirlenmiş mi diye bakarlar. Dâr'a dururlar. Bir süre sonra Saka elinde leğen öteki elinde ibrik isteyenlerin eline su döker. Tevhide başlanır.)

Zakir - (Baba'ya) Tevhide izin buyurulur mu?

Baba - Evet. (Zâkirler düvâza başlarlar.)

Zakir - Bugün pîr bize geldi.
Gülleri teze geldi.
Önü sıra Kanberi.
Ali Murtaza geldi.
Lâilahe illallâh
Ali Murtaza şâhım.
Yüzüdür kıblegâhım.
Miraçtaki Muhammed.
Alemde padişahım.

Lâilaheillallâh
(Düvaz bitmiştir. Hep birden söylemeye başlarlar.)

Hep Birden - Lailaheillallah.
Ali mürşid, Ali Şâh,
Ali Haydar Ali Şâh,
Ali Eset, Ali Şâh,
Ali şirdir, Ali Şâh,
Eyvâllâh şahım eyvallâh.
Lâilaheillallah.
Secdeye kapanırlar)

Baba - Bismişah! Allah... Allah!
Meded Allahım meded.
Gel dertlere derman eyle.
Yetiş ya Muhammed Ali,
Gel dertlere dermân eyle.
Var Allah'tan dilek dile
Mehdi sahip zaman gele
Dedemoğlu secde kıla
Gel dertlere dermân eyle.
Allah, Allah.. Vakitler hayrolâ, hayırlar fetholâ, şerler defolâ, Dâr çeken didâr göre. Didâr gören cehennem görmeye. Erenler Safına vara. Gerçeğe hû...(Cem'e ara verilir.) Sahne kararır.

VI

Bir süre sonra sahne aydınlanır.

Baba - Edep erkân. (Herkes yerine gelir. Çömelirler, diz çökerler) Sıra miraçlamada.
Mirâç okudu cebrâil
Muhammed Mustafa mah'i
Hakk emrine oldu kail
Eyledi hem azm-i râhi.
Ayak üste kalktı selver,
Oldu gözü, gönlü envâr,
Sır ile oldu münevver,
Dedi bu hikmet ilâhi.
(Bütün Cem erleri ayağa kalkarlar.) Hü.. Hü..
(Baba sürdürür)
Buyurdu ol nûr-u vâhid,
Size armağan bu tevhid,
Cümlesi de oldu sâcid.
Zikretti kelimetullâhı.
Semah yapılır. Bir süre sonra Kırklar semahı başlar. Meydana altı kadın, altı erkek gelir. Bir ağızdan söylerler)
Sabahtan yüzümü Hakk'a döndürdüm,
Muhammed Ali'yi göreyim deyu.
Dünyanın gâmından çektim elimi,
Müşrid-i Kâmil'e ereyim deyu.
Varıp bir kâmile yoldaş olmağa
Aht eyleyüp ikrarında durmağa
Dört divarın binasını kurmağa
Ararım üstadım bulayım deyu
Aşıkım serimi sevdaya saldım.
Aşkın ateşine tutulup yandım
İmâm eşiğinde Peymance durdum.

Ali'nin yoluna öleyim deyû.
(Ritmik hareketlerle yürürler.)
Ol imâm Hasan'ı canımla sevdim.
Mazlûm Hüseyin'in darında durdum..
İmâm Zeynel ile zindana girdim.
Kendimi kırk pare böleyim deyû.
(Oyuna çok benzeyen ritmik hareketler hızlanır.)
Daim bülbül gibi güler şakırım
Babında dururum İmam Bakın'ın
Gece gündüz vird eyleyip okurum
İmam Cafer'den dersim alayım deyu
Musa-i Kâzım'a darım niyâzım.
İmâm Rızâya bağlıdır özüm.
Tâki Nâki-Askeri'yedir sözüm.
Mehdi ile kılıç çalayım deyû
KUL VELİ'yim Hakka niyaz ederim
Hakkın buyurduğu yolda giderim
Dinim haktır Hak kelamın söylerim.
On iki İmama uyayım deyû.

Baba - Hayır hizmetimiz kabul olâ. Muradınız hasıl olâ. (Semahçılar yerlerine gider otururlar.) Âdap erkân (herkes çömelir. Saka Şerbet ile Dar'a durur.)

Saka - Bismişah! Allah Allah!..
Lütfuna muhtacız eyle ihsan yâ Hüseyin.
Derdimize sende derman eyle derman ya Hüseyin.
İznik ile su tapşırdım aşkına vermek için.
Aşkınla içenlere kıl ab-ı hayat ya Hüseyin.
(Elindeki sürahiden bardağa su koyarak Baba ile birlikte üç kişiye su verir. Azar azar olmak üzere elindeki suyu cemde bulunanların üzerine serper.)

Yardım eyle Allah Allah çağrışına ya Hüseyin. Selâmullâh ya Hüseyin. Selamullâh ya Hüseyin.. (Mersiye bitince sofracı elinde ekmek olmak üzere orta yerde durur.)

Sofracı - Allah Allah diyelim. Kadim Allah diyelim. Geldi Ali sofrası hak versin biz yiyelim. Allah eyvallâh, gerçeğe hû..

Baba - Hayır hizmetin kabûl ola. Sofran Kanber'in serdiği sofra ola. Gerçek erenler demine hü. (Meydana sofralar dizilir. Lokmalar konur. Herkes sofradaki yerini bulur. Musiki hafiften sürer, yemekler yenir. Bitince herkes parmak uçlarını sofraya değdirerek Babanın duasını bekler.) Elhamdüllillâh. Sümme elhamdülillâh. Nimet-i Celil Berakât-i Halil. Şefaât-i resûl. İnayet-i Ali Muhammedi Veli. Hakk, Muhammed Ali kabûl ede. Yiyene helâl. Yedirene delîl ola. Yiyeni, yedireni, pişirip getireni Hak saklaya. Hızır bekliye şey'en billah. Allah eyvallâh. Hü. (Yemekten sonra Ferrâş meydana üç kez süpürge çalar. Dâra durur.) Zâkirler, üç nefes bir dua söylerler. Baba, Cem Ayini'nin sona erme duâsını yapar.

Baba - Bismişah! Allah, Allah! Akşamlar hayırlı ola. Hayırlar feth ola. Müminler şâd ola. Meydanlar âbâd ola. Cenab-ı hak hepimizi münkir münafık şerrinden, adü mekrinden hıfz-ı emânde eyleye, dertlerimize derman gönüllerimize imân, hastalarımıza şifa, borçlarımızı edâ eyleye, nâmerde muhtaç eylemeye. Vaktimiz hayır gele, dil bizden nefes Hz. Pir Hünkârımız Hacı Bektaş-ı Veli'den ola. Ali yoldaşı, Hızır kılavuzu ola. Gerçek erenler demine hü.. (Cem'de bulunanlar yerlerine giderler.

Hizmet sahipleri oradadırlar. Pazvant'lar da çağırılır. Hepsi Baba'nın etrafına toplanmışlardır.) Allah Allah! Hizmetiniz kabul ola. Muradınız hasıl ola. Nûr-ı Nebi, Kerem-i Ali, gerçekler demine hü.. (Ayin bitmiştir. Cemde bulunanlar niyazdan sonra evlerine giderler. Baba ve hizmet sahipleri ve dışarda bulunan bekçiler çağrılır. Hepsi yarım ay biçiminde dizilirler.)

Baba - Bismişah! Allah.. Allah!.. Hizmetleriniz Hünkâr Hacı Bektâş-ı Veli dergâhına yazıla. Hizmetiniz kabûl, murâdınız hâsıl ola. Allah korktuğunuzdan emin, istediğinize nâil eyleye. Hizmetinizde bulunduğunuz erenlerin, evliyaların hizmetleri sizinle beraber ola. Nur-u Nebi, Kerem-i Ali gerçek erenler demine hü. (Duadan sonra Baba çerâğı meydanın ortasına getirir. Yönü kendisinin ve vekâleten oturduğu posta dönük olmak üzere diz çöker. Hizmet sahipleri dedenin arkasında ayakta beklerler.) Allah Allah.. Bâtın oldu. Çerâğ Nûr-i Ahmed zâhir oldu. Şems-i Mâh-ı Muhammed Allah eyvallah. Hû dost. (Çerağı söndürür. Hep birlikte cem evini terkederler.)

KARANLIK

VII

Hacı Bektaş-ı Veli, 1. Molla, 2. Molla Bir süreden beri konuşmaktadırlar.

H. Bektaş - Önemli olan gerçekleri görebilmektir.

1. Molla - Gerçek nedir ki?

H. Bektaş - Halka göre gerçek benimsedikleridir.

2. Molla - Olmaz öyle şey. Bir tek gerçek vardır. O da-Tanrı'nın gerçeği.

H. Bektaş - Bu arada halkın bir gerçeği yok mudur ?

2. Molla - Olamaz.

1. Molla - Bu Tanrı gerçeğinin yok oluşu demektir.

H. Bektaş - Yüce Tanrı bilgisizlikten doğan karışıklıkları ortadan kaldırmak için kendi gerçeğini belirtmiştir. Bu, halkın kendi gerçeğinin bulunmadığını göstermez. Tersine varlıklarını kanıtlamış olur.

2. Molla - Peki dinimiz.

1. Molla - (Sözünü keser.) Hayır.

H. Bektaş - Önce de söylemiştim. Hiç bir dini ve inancı inkâr etmiyorum. Hiç bir dini ve inancı ötekinden üstün olduğunu anlatmak istemiyorum. Ancak..

2. Molla - Ancak.

H. Bektaş - Kimi noktalardaki ortaklaşa yanlarını ele alalım.

2. Molla - Olamaz.

1. Molla - (Düşünceli) Zor.

H. Bektaş - İnsanın doğal gereksinimlerini gözönünde bulundurarak düşünelim.

2. Molla - O zaman Tanrı'nın koyduğu kutsal kuralları bir yana atmış olmaz mıyız? Bu büyük bir günahtır.

1. Molla - O zaman Ulu Tanrı'nın gerçeklerinden uzaklaşmış oluruz. Zinhar.

H. Bektaş - Mutlaka öyledir demek istemiyorum. Üzerinde biraz düşünelim.

2. Molla - Düşünmek demek, Tanrı'nın ulu kudretini inkâr etmek demektir.

1. Molla - Ulu kudrete zarar vermeden tartışabiliriz.

H. Bektaş - Öyleyse söyler misiniz?

1. Molla - Neyi ?

2. Molla - Peki.

H. Bektaş - Bütün dinlerin ve inançların ereği nedir ?

2. Molla - Garip bir soru.

1. Molla - (Düşünür) Garip bir soru.

H. Bektaş - Bütün dinlerin ve inançların ereği insanı insan yapmak , insana ödev bilinci aşılamak.. değil mi? Bütün dinler ve inançlar buna benzer olumlu şeyleri insana benimsetmek için oluşmuş değiller midir ?

1. Molla - Bunu bizim dinimiz en mükemmel biçimde yerine getirmektedir.

2. Molla - Bu dinimize saldırmak demektir.

H. Bektaş - Biraz serinkanlı olamaz mıyız ?

2. Molla - Bu davranışınız dinimize karşı işlenmiş bir küfürdür, buna göz yumamam. (Hacı Bektaş-ı Veli'ye bakar.)

H. Bektaş - Alınmayınız. Bunu gerektirecek bir sav yok ortada. Herhangi bir dini ve inancı ötekinden üstündür diye nitelemedim.

2. Molla - Ya ne demek istediniz ?

H. Bektaş - Aynı şeyleri tekrarlamak zorunda kalıyorum. Her din ve inanç iyiliği, insanlığı, doğruluğu ve güzelliği benimsetmek için çalışır.

1. Molla - Ben buna şunu ekliyeceğim. Her din, bağlı bulunduğu milletin selameti için vardır.

H. Bektaş - Geliniz şimdilik hiç olmazsa bu selamet anlayışını bütün dinlere ve inançlara mal edelim.

2. Molla - Olamaz.

1. Molla - Ben de pek kabullenemiyorum. Gerçeğe ters

düşüyor. Bizim dinimize has olan bu özelliği başka dinlere nasıl mal edebilirim.

H. Bektaş - (Sözünü keser) Canım şurada tatlı tatlı konuşurken niye hiç yoktan tartışıyoruz? Niçin tek bir dini ve inancı diğerlerinden üstün .tmak için direniyorsunuz?

2. Molla - Dinimizin üstünlüğünü nasıl olur da başka bir dine..

1. Molla - (Sözünü keserek) Ancak bizim dinimize saygılı olmanız koşuluyla sizinle konuşabilirim.

H. Bektaş - Bir daha mı tekrarlıyayım. Dinlere ve inançlara saygıyı bir ödev sayıyoruz. Her dinde ortak olan noktalar üzerinde durmak istiyorum.

1. Molla - Ortak noktalar var mı ki?..

H. Bektaş - Olmaz olur mu? Döne döne söylüyorum. Bir daha diyorum ki, her dinin ve inancın amaçlarından biri, insanı olgunlaştırmak; din, dil, ırk ve cinsiyet ayırımı yapmadan insanlığa hizmet etmek değil midir? Nefsini kötülüklerden arındırmak değil midir?

1. Molla - Evet.

H. Bektaş - Gerçek böyle olduğuna göre bu inatçı kin niye? Niye bu acımasızlık? Niye kıyım? Kendi inancımız dünyası içinde birbirimize saygılı olsak kötü mü olur ?

1. Molla - Böyle düşünürsek her dini hak kabûl etmiş oluruz.

2. Molla - (H. Bektaş-ı Veli'ye) Bir sorum olacak ?

H. Bektaş - Buyurunuz.

1. Molla - Peki bunu halka nasıl benimseteceğiz?

H. Bektaş - Bunları halk benimsemeye hazır. Onları kışkırtan, caydıran bizleriz.

2. Molla - Yüce Tanrı adına ama.

H. Bektaş - Tarafsız düşünür, biraz dikkatli olursak her di-

nin ve inancın güzel yanlarını yakalar, sürtüşmeyi önleyebiliriz.

1. Molla - (Kaçamak) Selâmete yalnız benim dinimin buyruklarına uymakla varılabilinir. Başka türlü düşünmek bir felaket olur.

H. Bektaş - İslamiyette olduğu gibi Hristiyanlıkta da merhamet güneşi buram buram tüter. Mesih, insanlar için kendisini fedâ etmiştir. İnsanları sever ve onlara saygılıdır. (Duralar) İsterseniz bir başka nokta üzerinde duralım.

1. Molla - Buyurunuz.

H. Bektaş - Şu topraklar üzerinde İsa'cı, Musa'cı, Muhammed'cisi olarak birlikte yaşıyoruz.

1. Molla - Evet.

H. Bektaş - Benim dinim daha üstün dayatmasına gitmezsek, yaşamamız sevgi dolu sakin, huzurlu geçer; kavga döğüş yapmayız değil mi?

1. Molla - Doğru.

H. Bektaş - İstediğiniz gibi inanabilir, istediğiniz gibi çalışıp ticaret yapabilirsiniz. Size sataşan, sizi hor gören olmaz değil mi ?

1. Molla - Öyle.

H. Bektaş - Peki şimdi, bir dini veya inancı diğerlerine üstün tutup baskı yaratırsak toplumsal huzuru sağlayabilir miyiz?

1. Molla - Hayır.

H. Bektaş - Öyle ise toplumsal barışı sağlayabilmek için herkesin dinine ve inancına saygı göstermeliyiz.

1. Molla - Evet.

2. Molla - Doğru.

H. Bektaş - Devlet, her dine ve inanca aynı mesafede olmalı, ayırım yapmamalıdır. Şimdi sizler, niye başka inanışa bağlı olanlara aynı hakları tanımaktan kaçınıyorsunuz ?

1. Molla - (Kaçamak) Yanlış anlatmış olmalıyım.

2. Molla - Ben başkalarını inkâr etmedim ki.

H. Bektaş - Tamam.. (Gülümser) Epey konuştuk. Şimdi isterseniz. (İbrikçi gelir. Adet üzere hepsine şerbet sunar.) Bilmem tekrarlamaya gerek var mı? Ben din değiştirmekten, şu veya bu dinin kutsal olduğundan söz etmedim. İnsanların mutlu olabilmeleri için yeni bir anlayışın gerektiğinden söz etmek istemiştim. (Etkili konuşur.) Geliniz, birlikte insanların yüreklerinde tomurcuklaşma durumunda olan mutluluk çerağını tutuşturalım. Bunu bir ödev sayalım. Çünkü yüce Tanrı insanı keder için, endişe için, felaketlerle boğuşmak için yer yüzüne yollamış değildir. Onun varlığı sevgi pınarıdır. Bu pınara yol açalım. İnançlarımıza, saygı duyalım, iyi ve güzel şeyleri insanlara benimsetelim. Mutlu olmanın, biricik yolu budur.

1. Molla - Bu anahtar.

H. Bektaş - Bunu halka mal edelim.

2. Molla - (H. Bektaş-ı Veli'ye) Güzel konuşuyorsunuz ama.. (Susar.)

H. Bektaş - Yalnız güzel konuşuyorsam hatadan kurtulamadım demektir. Önemli olan ileri sürdüklerimle eylemlerimizin birbirini tamamlayacak nitelikte olmasıdır. (Onları süzer) Asıl olan kimi noktalarda birbirimize hatır için hak vermek değil, hak verdiğimiz konularda eyleme geçebilmektir. Onu uygulamaktır.

1. Molla - Uygulamak! (Kekeler, susar)

H. Bektaş - Çekinmeyiniz. Konuşunuz.

1. Molla - O zaman.. Dinimiz, ulu dinimiz.

2. Molla - Şöyle bir bakarsam kimi yönlerden haklı gibi görünüyorsunuz.

1. Molla - Görünmek başka, gerçek başka.. (Düşünür.) Peki hatır için..

H. Bektaş - Hem haklı olduğunu kabul eder gibi görüyorsunuz hem de uygulamaktan kaçınıyorsunuz. (İkisini yine süzer.) İşte insanlığın felaketi.

1. Molla - Ne demek felaket! Benim ödevim dinimizin buyruklarını hiçbirşey düşünmeden yerine getirmektir. Buna milletimizin yararını, geleceğini düşünmeyerek inançlarımızı hiçe saymanın felaketini de ekleyebilirsiniz.

2. Molla - İnsanlara yarar sağlayacağına inandığımız şeylere uymak başka, dinin yerine getirmek zorunda bulunduğumuz buyruklarına uymak başka şeylerdir.

1. Molla - Bizim için önemli olan öteki dünya ile bu dünyayı kazanmaktır. Bu da Tanrı'nın buyruklarına uymakla olur. (Hacı Bektaş-ı Veli'ye bakarak.) Tanrı'nın buyruklarına aykırı sözleriniz karşısında yüce Tanrı'nın sizden intikam almasından korkarım.

H. Bektaş - Yüce Tanrı intikamcı değildir. İntikam.. Tanrı'nın buyruğu değil, insanlığın utancıdır. Geliniz bir olalım, iri olalım, diri olalım...

KARANLIK

VIII

Hacı Bektaş-ı Veli, Kadıncık Ana, Can, Bekçi, Çerağcı, Ferraş ve ötekiler.. Baba, Derviş, Can ve diğerleri.

K. Ana - (Hacı Bektaş-ı Veli'ye.) Hastasın. Rengin uçmuş. Gözlerin şişmiş, niye yatmazsın?

H. Bektaş - Çok istirahat edeceğimiz zaman gelecek.

K. Ana - Ama..

H. Bektaş - (Sözünü keser) Kendimi yatacak kadar dermansız bulmuyoruz.

K. Ana - Kendini zorluyorsun.

H. Bektaş - Buna zorlamak denmez.

K. Ana - Biliyorum. Çok hasta olduğun zamanlarda bile yatmazsın. Hep çalışırsın.

H. Bektaş - Buna dense dense kendime karşı olan sorumluluğumu deniyorum denebilir.

K. Ana - (Gülümseyerek) Evet.

H. Bektaş - Biraz önce şunu düşündüm. Unutmuş bulunduğum çok şeyleri anımsadım.

K. Ana - Neleri ?

H. Bektaş - Bir gün ocağa geç kalmıştım. Koşa koşa geldim. Sanki geç kalan ben değilmişim de, ocağa bakan imiş gibi hiç yoktan ona surat asar gibi oldum. Ne yapıyorsun burada? dedim. Oysa ne yapmakta olduğunu çok iyi biliyordum. Bu kendime karşı olan hıncımı başkalarından almak istemek gibi bir duygunun ürünüydü. O günden bu yana bu sürçmemi açığa vurup ondan özür dileyemedim.

K. Ana - Demek öyle ?..

H. Bektaş - Can'ın sırtını sıvazlayıp yüzüne gülerek onu se-

vindiremez miydim ? Bunu yapamadım. Bugün hep onu düşündüm.

K. Ana - Ruhun ışıması bu.

H. Bektaş - Bilmeden ve özellikle istemeden ne çok sürçmelere neden olmuşuzdur. Oysa unutulmaması gereken şeylerdir bunlar, şöyle bakınca ufak görünür ama... Kapının önünde bekleyen bir can var. Onu..

K. Ana - (Gider kapının yanına. Orta yaşlı bir adamı içeri alır.) Evet Hünkârım.

H. Bektaş - Gel bakalım şöyle. Yanaş yanaş Can'ım.

K. Ana - Tamam.

Can - Buyur Hünkârım.

H. Bektaş - (Elini Can'ın omuzuna koyar. Ona gülümseyerek bakar.) İyi görünüyorsun.

Can - İyiyim Hünkârım.

H. Bektaş - Çok gençsin. Daha iyi olacaksın. Bunu durumundan anlıyorum.

Can - Sağ olunuz Hünkârım.

H. Bektaş - Her gün daha iyiye , daha güzele doğru yollanmak sizlerin ödeviniz. (Duralar) Hadi bakalım.. (Onu süzer ve gülümser) Acaba seni bilmeyerek kırmış mıyım? Böylesine bir suç işledim mi?

Can - Sizden böyle bir şey beklenemez Hünkârım.

H. Bektaş - Beklenir, beklenir. Ancak sen ve senin gibiler her şeyde iyilik bulduğunuz için onu düşünemezsiniz. Çoğunu da görmezden gelirsiniz.

Can - Olmayanı görmeyiz Sultânım.

H. Bektaş - (Kadıncık Ana'ya) Şimdi gerçekten mutlu oldum, kimi kuşkularım dağıldı.

K. Ana - Hangi kuşkularınız.

H. Bektaş - Demek insan olmanın ilk şartı olan ufak tefek kusurları görmemeyi ve bağışlamayı benimsemişiz.

K. Ana - Bundan kuşkunuz mu vardı ?

H. Bektaş - Zaman zaman. (Can'a) Sağolunuz. Dışarda bulunanlar sırayla birer birer gelsinler.

Can - (Çıkarken) Başüstüne Hünkârım. (Pazvant girer)

H. Bektaş - Bizleri korudunuz. Başımıza bir şey gelmesin diye uykunuzdan oldunuz. Ödevinizi yaptınız. Bizim de sizlere karşı ödevlerimiz var.

Bekçi - Ödevleriniz mi var Sultanım ?

H. Bektaş - Evet. Sizlere teşekkür etmek. Takdir etmek. Bu arada istemiyerek sizleri kırdıysak kusurlarımızı bağışlamanızı dilemek.

Bekçi - Estağfurullah efendimiz. Sizden böyle bir şey beklenmez.

H. Bektaş - Hiç kimse yaşamı boyunca sürçmelerden, eksikliklerinden uzak kaldığını söyleyemez. (Duralar. Şefkatle bakar) Önce bizleri korumak için ödevinizi yerine getirdiğinizden ötürü sana, senin şahsında bütün pazvantlara teşekkür ederim. İkincisi, en önemlisi: Bu arada seni kırdımsa beni bağışlamanı dilerim.

Bekçi - Hünkârım. Hünkârım.

H. Bektaş - Sağolunuz. Şimdi arkadaşınızı gönderebilirsiniz.

Çerağçı - (Bir süre sonra Çerağcı girer.) Buyurunuz Hünkarım (Saygı ve sevgiyle ona bakar.)

H. Bektaş - Bizi ışıtan bulunduğumuz yeri aydınlatmak için durmadan çalışan aydınlık yüzlü çerağcı.

Çerağçı - Buyurunuz efendim.

H. Bektaş - Bizden incindiğin oldu mu ?

Çerağçı - Değil incinmek, acıdan uğundumuz, dermansızlıktan yerimizden kalkamayacak duruma geldiğimiz zamanlarda bile bize kudret ve yaşama bilinci aşıladınız. Zaman zehrini yok eden siz oldunuz.

H. Bektaş - O benim ödevim.

Çerağçı - Işıtmak da benim... Tarafınızdan bana bahşedilen ödevim...

H. Bektaş - Ödevi, bahşedilen bir lütuf sayarak bağlanmak büyük bir şereftir. O şerefe layık olduğun için seni kutlarım. Şerefin ve mutluluğun daim olsun.

Çerağçı - (Şükranla bakar H. Bektaş'a. Bir şeyler söylemek ister. Söyleyemez çıkar.)

Ferraş - (Girer) Buyruğunuz Hünkârım.

H. Bektaş - Sen benim buyruğumda değilsin. İşinin buyruğundasın. Görünüşe aldanma. İşinin buyruğunda olduğun için onu yıllar yılı en iyi bir biçimde yaptın. (Gülümser.)

Ferraş - Onu bana öğreten sizsiniz.

H. Bektaş - Öğretmek kolaydır. Öğretileni kavramak ve yapmak zordur. Hele öğretileni eksiksiz yapmak önemli bir hünerdir. Seni kutlarım.

Ferraş - Sayenizde.

H. Bektaş - Hayır, değil. Benim sayemde değil. Kendi yeteneğinle, kendi istencinle en iyisini yaptın. Öğrendin ve öğrettin.

Ferraş - Buyruğunuz doğrultusunda Hünkârım.

K. Ana - Senin nefesinden doğan büyük güçle beslenmiş

olduğumuzun bilincindeyiz. Eksikliklerimizi, cezalandırma ile değil, sevecen uyarılarınızla giderdik.

H. Bektaş - İlk bakışta küçük görülen, sonunda büyük aksaklıklar doğurabilecek olan eksikliklerimizi yol göstererek birbirimizi uyarmak ödevimiz değil mi ?

K. Ana - Ödevimiz. (Duralar. Düşünür.) Bu arada siz kimsenin farkına varamayacağı eksikliklerimizi de yüzümüze vurmadan düzelttiniz.

Ferraş - Bunu bize duygu ve davranışınızla sezdirdiniz.

H. Bektaş - İnsanların kendiliğinden düzeltebilecekleri şeyleri yüzüne vurmak önce ona, sonra kendisine saygısızlık değil midir ?

K. Ana - Çağın zehrinden doğan acıyı duymamamız ve onu yenmemiz için uyarılarınızı sürdürünüz.

Ferraş - Varlığınızdan doğan nefeslerle beslenmiş bulunmanın kıvancı içindeyiz. Bu kıvanç bize er geç düşmanı yenerek kendi benliğimize kavuşacağımıza inanmış bulunmanın sevincini tattırıyor.

H. Bektaş - O nefes hepimizde var. Zafere kavuşmaya gelince o hepimizin hedefi.

K. Ana - Bizi yüceltiyorsunuz.

H. Bektaş - Hayır. Hakkınızı veriyorum. Sözle birisini yüceltmeğe kalkışmak kendini aldatmak değil midir ? Daha kötüsü hakkı olmayana hak vermek değil midir ?

K. Ana - Şimdi durumumuzu ve ödevimizin sınırını daha iyi kavrıyorum. (Düşünceli) Daha çok çalışmamış olmanın ezikliğini duyuyorum.

H. Bektaş - Çalıştınız. Çok çalıştınız. Sizler.. Hepiniz, kendinize düşeni yaptınız. (Kapı açılmıştır. İki Derviş, Baba, Muhip girerler.) Hoş geldiniz.

Derviş - Hoş bulduk.

Baba - Buyruğunuzdayız.

H. Bektaş - Ne iyi ettiniz de geldiniz. Sizlerle yer yüzünde son bir kez daha görüşmek isterim.

Dede - Son bir kez mi dediniz ?

Baba - Son bir kez ....

K. Ana - Öyle buyurmuşlardı.

H. Bektaş - Yeryüzünde son kez. Başka bir yola çıkmak üzereyim. O yol çok yakın.

K. Ana - Çok yakın.

H. Bektaş - Bu yol ebedi bir ayrılık değil. Bu kalıptan başka bir kalıba geçmek ve ebedi yaşama bilincine ulaşabilmektir. (Kapı açılmıştır. İçeriye, Baba, Derviş, Muhip, Çerağcı, Zâkir, Sazender, Ferraş, İbrikdâr, Peyk ile ötekiler girerler. Sağ ve sola yüzler Hacı Bektaş-ı Veliye dönük olmak üzere dizilirken.) Şöyle buyurunuz. (Yarım ay biçimine gelmişlerdir. Hacı Bektaş-ı Veli bütünüyle görülmektedir.) Hepiniz buradasınız.

Baba - Yalnız iznikçi yoklar.

H. Bektaş - Neden ?

Baba - Babası hastaymış. Onun yanında. Kendisine ben izin vermiştim.

Derviş - Buyurursanız çağıralım.

H. Bektaş - Hayır. Onun yapmakta olduğu iş daha önemli. Söyleyeceklerim öncekilere bir şeyler eklemeyecek. Konuşulanları ona aktarabilirsiniz. (Duralar. Gülümsemektedir.) Önce şunu söyleye-

yim. Ben artık yolcuyum.

Baba - Yolculuk.

Derviş - Pek erken.

Muhip - Bizleri yanınıza alabilirdiniz.

H. Bektaş - (Konuşanlara bakar.) Bu öylesine bir yolculuk ki oraya kişi yalnız başına gider.

Baba - Büyük yolculuk.

H. Bektaş - Yolculukların en kutsalı.

K. Ana - O yolculuğa, o yolculuğun kutsalına bizleri de kabul etsin ulu Çalap.

H. Bektaş - Sizler, hepiniz Çalab'ın akıl, bilgi, sevgi, güzellik ve gönül ile donattığı yaratıklarsınız. Ve insan Çalab'ın yeryüzündeki halifesidir. Çalap ne yarattıysa insanda o vardır. (Duralar) Sizler birbirlerinizin kardeşlerisiniz. Bağışlayıcı Mevlâ sizinledir. Çeşitli nimetleri sizin için yaratmıştır. Arştan yerin altına kadar ne varsa sizlere bildirmiştir. (Duralar)

Derviş - Evet Hünkârım.

H. Bektaş - Ne zaman isterseniz beni yanınızda bulabilirsiniz, buyurdu Çalap. Çünkü o bize canımızdan daha yakındır. Gönlümüzün gözlerinden, dilimizin söylemesinden, kulaklarımızın işitmesinden daha yakındır. Öyle ki size, sizden daha yakındır. Durum böyle olduğuna göre kendisini bilen kişi Allah'ını da bilir. Bu yüzden birbirinize karşı olan saygınız Allâh'a karşı saygıdır aynı zamanda. Birbirinizi sevmek Allah'ı sevmektir. (Duralar. Hepsine bakar) Ona layık olabilmek için eksikliklerinizi görmek, onları yok etmek için çalışmak Allah'a ulaşmanın ve ona layık ol-

manın başlangıç yoludur. Ancak o zaman kendi kendiniz, benliğinde Allâh'ı bulan varlık haline gelebilirsiniz.

Baba - Buyruğunuz.

Derviş - Buyruğunuz.

H. Bektaş - Benim buyruğum değil, ödevimiz.

Baba - Ama bu çabuk ayrılığınız.

H. Bektaş - Ayrılık mı dediniz ? İnsan öteki yaratıklar gibi gelip geçici değildir. İnsan bütün varlıklardan öncedir. Ezeli ve ebedidir. Bu bir ayrılık değil aslına dönüştür. Buna rağmen.. (Susar.)

Baba - Buna rağmen ?

H. Bektaş - Neye sızlanmak! Kişi böyle zamanlarda ne yapması gerektiğini düşünerek, kendisini geleceğe hazırlamalıdır. Hoş bunun bilincine ermiş bulunmaktasınız. Biliyorum. Yer değiştirmenin bir yokluk değil, yüce varlığa kavuşmak olduğunu bilirsiniz. (Kadıncık Ana'ya bakar.) Sana gelince.

K. Ana - Buyurunuz Hünkârım.

H. Bektaş - Analarımızın anası. Yararlı olmak için durmadan, gece gündüz demeden didinen, gerektiğinde kendini fedadan çekinmeyen Kadıncık Ana'mız. Senin karşında saygıyla eğilmek kutsal bir ödevdir. (Eğilir.)

K. Ana - Aman Hünkârım.

H. Bektaş - Kadıncık Anamız. Unutmuş gibi olduğum bir ödevi yerine getirdim. O kadar. (Orada bulunanlara bakarak.) Benimsemiş bulunduğumuz kimi gerçekleri yineleyeceğim. (Duralar) (Hepsi Hacı Bektaş-ı Veli'ye saygıyla karışık bir hüzünle

bakarlar. Üzüntülerini belli etmekten çekinmektedirler. Saygı ve sevginin son kertesini bulduğu ve ondan ayrılmak zorunda kalmış bulunmanın burukluğu içinde, tam bir olgunluk tablosu çizerler. Hacı Bektaş-ı Veli vakur ve çok etkili yumuşak bir hava içinde sözlerini sürdürür.) Makamı ne olursa olsun, ancak, kendine düşeni yapanlar saygıya layıktırlar.

Hep Birden - Makamı ne olursa olsun, ancak kendine düşeni yapanlar saygıyla layıktırlar. (Çok sevecen yumuşak bir hava içinde konuşurlar.)

H. Bektaş - Şan ve şöhrete ulaşmak insanlığa hizmetle başlar.

Hep Birden - Şan ve şöhrete ulaşmak insanlığa hizmetle başlar.

H. Bektaş - Yükseklere giden yol, alçak gönüllükten geçer.

Hep Birden - Yükseklere giden yol, alçak gönüllükten geçer.

H. Bektaş - Dürüstlük, gerçek mutluluktur.

Hep Birden - Dürüstlük, gerçek mutluluktur.

H. Bektaş - Edep ve terbiye, erdemli olmanın ön koşuludur.

Hep Birden - Edep ve terbiye, erdemli olmanın ön koşuludur.

H. Bektaş - (Duralar. Gülümseyerek, ruhlara işleyen bir hava içinde konuşur) Kim, ne olursa olsun, hangi anlayışa ve dine bağlı bulunursa bulunsun insanlara hor bakmayınız. Onlara saygılı olunur. Ancak o zaman gerçek huzura kavuşur ve insan olabilirsiniz.

Hep Birden - Ancak o zaman gerçek huzura kavuşur ve insan olabiliriz.

İKİNCİ BÖLÜMÜN SONU

SON.

LUGATÇA

ABDAL: Bektaş-ı olmuş. Gönül yolunda yücelmiş, tutkulardan arınmış kişilere verilen ad.
ANA: Yaşça büyük olan ve saygı duyulması gereken kadınlara verilen ad.
BABALIK: Dervişlikten sonraki mertebe.
BACI: Kız kardeş durumunda olanlara verilen ad.
BEKÇİ: Gireni çıkanı kontrol eden kişi.
BİSM-İ ŞAH: Ali'nin adıyla.
CAN: Bektaşi tarikatına girmiş bulunan.
CAN EVİ: Gönül. İnsanın iç dünyası.
CEMAL: Yüz. Yüz güzelliği.
CELAL: Tanrının güzelliği, yücelik, ululuk.
ÇERAĞ: Işık. Aydınlık aracı.
ÇERAĞCI: Aydınlık ödevini iş edinmiş olan.
DARA DURMAK: Duaya durmak.
DERVİŞ: Bektaşilik tarikatına girmiş, kademelerden geçerek yükselmiş kişi.
DESTUR ALMAK: Bir yetkiliden yetki almak.
EREN: Kendini Ali'ye. Tanrıya adayan kişi.
FERRAŞ: Süpürgeci.
FAKİR: Ben anlamına.
GANİ: Yüreği dolu.
GÖÇMEK: Ölmek.
GÖNÜL ETMEK: Yardım etmek.
GÖRGÜYE ÇIKMAK: Yükselme durumunda olanlar.
GÖZCÜ: Cem'de düzeni sağlayan kişi.
GÜVENDE: Nefes ve besteler okuyan kişi.
HALİFELİK: Son mertebe.
HAK ERENLER: Hak yoluna yükselenler.
HIRKA: Şeyh tarafından Dervişlere giydirilen yakasız, ayaklara kadar uzanan, geniş önü açık giysi. Hırka giydirmek yükselmenin işaretidir.
İBRİKDAR: Şerbet ve buna benzer şeyler dağıtan.
İCAZET: Yetki vermek.
İHVAN: Kardeş.

İZNİKÇİ: Cem evinin temizliğine bakar.
KALIBI DEĞİŞTİRMEK: Ölmek.
KAPI: Belirli yükselme aşamaları.
MEYDAN: Törenlerin yapıldığı yer.
MUHİP: Bektaşiliğe girmiş, henüz ikrar verip Derviş olmamış kişi.
NİYAZ: Dedeye, Babaya, Mürşide boyun kesmek.
OCAK: Kutsal sayılan yer.
PEYMANCEYE GEÇMEK: Sağ ayağının başparmağını, sol ayağının başparmağının üzerine koyup, ayakta durmak. Sağ elini yüreği üzerinde, sol eli sağ yanda, başı biraz öne eğik durmak. Bektaşinin selamı.
PEYİK: Cem'i şahıslara, halka haber veren.
SAKA: Suyu dağıtan.
SAZENDER: Saz çalanlar, Deyiş ve duvaz söyliyenler. Semahı idare edenler.
SEMA: Güzel seslilerin, çalınan bestelere ve ritme uyarak semah yapmaları. Dini raks.
ŞAH: Ali'ye verilen adlardan biri.
ŞAH-I MERDAN: Yiğitler şahı.
ŞAH-I VELAYET: Ermişliğin doruğu.
TEVALLA: Ali ve taraftarlarını sevmek.
TEBERRA: Ali'yi sevmeyenleri sevmemek.
TIĞLAMAK: Kesmek.
VAHDET: Bütünlük.
ZAKİR: Sazender.

KAYNAKLAR

1 - Haricilik ve şia, İslam devrimciliğinin sosyal kaynaklar. Yazan Taha Akyol.
2 - Bektaşilik ve Edebiyatı. Besim Atalay.
3 - Tüm halkının dirlik ve düzenlik Kaynağı, Mustafa Aladağ.
4 - Türkeye'de Alevlik Bektaşilik. Mehmet Eröz.
5 - Aleviliğin Toplumsal boyutları. Fuat Bozkurt.
6 - Vilayetname. Abdülbaki Gölpınarlı.

7 - Öz kaynaklara göre Alevilik. Rıza Zeylut.
8 - Alevilik, Sünnilik, İslam Düşüncesi.
İ. Zeki Eyuboğlu.
9 - Tarih boyunca İslam Mezhepleri.
Abdülbaki Gölpınarlı.
10 - Makalat - Hacı Bektaş-ı Veli. Aziz Yalçın.
11 - Türkiye'de Alevilik, Bektaşilik.
Prof. Etem Ruhi Fiğlalı.
12 - Babilik ve Babailik. Prof. Ethem Ruhi Fiğlalı.
13 - Aleviliğe sosyoloji açısından bir bakış. Ruhi Gürtaş.
14 - Alevilik Sünnilik. Doçent. Bedri Noyan.
15 - Bektaşiliğin içyüzü. M. Tevfik Oytan.
16 - Hacı Bektaş-ı Veli ve Bektaşilik. Abdülkadir Sezgin.
17 - Çepniler. Faruk Sümer.
18 - Alevi Bektaşi Kimliği. Prof. Orhan Gökdoğan.
19 - Dergah-ı Hacı Bektaş-ı Veli. Hamdi Mert.
20 - Alevilik Bektaşilik ve Edebiyatı. Atilla Özkırımlı.
21 - Bektaşilik. Ali Püsküllüoğlu.
22 - Hacı Bektaş-ı Veli. Rıza Zeylut.
23 - Alevi Törenleri. Cemal Şener.
24 - Hünkâr Hacı Bektaş-ı Veli ve Alevi Bektaşı Yolu.
Cemalettin Ulusoy.
25 - Bektaşilik ve Alevilik. Doçent Dr.Bedri Noyan.
26 - Bütün yönleriyle Hacı Bektaş-ı Veli.
İsmet Zeki Eyuboğlu.
27 - Tarih boyunca Bektaşilik.. Prof. Yaşar Nuri Öztürk.
28 - Uyur İdik, Uyardılar. İrene Melikoff.
29 - Alevilikte Halk Mahkemeleri. İ. Metin.
30 - Okunacak En Büyük Kitap İnsandır. R. Yörükoğlu.
31 - Alevilikte Dar. İsmail Kaygusuz.
32 - Her yönüyle Hacı Bektaş-i Veli ve on eseri,
şerh-i besmele Rüştü Şardağ.
33 - Alevi sorunu üzerinde düşünceler. Cemal Şener.
34 - Aleviler ne yapmalı. Rıza Zeylut.
35 - Alevilikte İnanç, Edep, Erkân. Mehmet Yaman.

ADİL ALİ ATALAY'IN'ın
CAN YAYINLARI Okurlarına
Sunmuş Olduğu Kitaplar

- **Ehl-i Beyt'in Mucizeleri**
  (Geliştirilmiş 4. Baskı 320 s. 1996) (Adil Ali Atalay)
- **Anadolum - Anadolum** (Şiir 192 s. 1975) Tükendi
- **Seyyid Nizamoğlu Divanı** (3. Basım 302 s. 1990)
- **Kerbelâ ve Matem** (Yazı ve Şiir İlâveli 6. Basım
  384 s. 1996) (Adil Ali Atalay)
- **Abdal Musa Sultan ve Velayetnamesi**
  (İlaveli 8. Basım 192 s. 1996) (Adil Ali Atalay)
- **İnsanlığın Kemâlet Turu** (Levha)
- **Aşık Demani Baba Hayatı ve Şiirleri**
  (64 s. 1982) Tükendi (Adil Ali Atalay)
- **Gülzar-ı Hasaneyn** / Fazlullah Rahimi (4. Basım 464 s. 1996)
- **Gel Kendine Deli Gönül** / A.A. Atalay (5. Basım 240 s. 1996)
- **Kurtuluş Savaşında Alevi -Bektaşiler** / Baki Öz
  (Geliştirilmiş 8. Basım 144 s. 1996)
- **Kur'anda Hikmet ve Tarihte Hakikat Kur'anda Hikmet**
  İncil'de Hakikat Halil Öztoprak'ın Toplu Eserleri (192 s. 1990)
- **Şah İsmail Hatai** / Nejat Birdoğan (496 s. 1991)
- **Amasyalı Fedayı Baba Divanı** / Abdullah Çelebi (488 s. 1991)
- **Usul-u Kâfi** / Tacettin Uluç (272 s. 1994)
- **Faziletname** / Yemini (10. Basım 160 s. 1996)
- **Yanık Bir Türküdür Sevdam** / Metin Şimşek (144 s. 1992)
- **Bir Tohum** / Muharrem Atalay / Şiir 1992
- **Noksani Baba** / (Adil Ali Atalay) (4. Basım 144 s. 1996)
- **Kenzül - Mesaib KUMRU** (4. Basım 416 s. 1996)
- **Tam Hüsniye** / A. A. Atalay (6. Basım 192 s. 1996)
- **Veli Baba Menakıbnamesi** / Bedri Noyan
  (Dede Baba) (3. Basım 304 s. 1996)
- **Gezdim** / Erzurumlu Aşık Garip Bektaş (144 s. 1993)
- **İnançta Devrim** / Mehmet Dişkıran (3. Basım 240 s. 1996)
- **Kerbelâ'nın İntikamı Müseyib Gazi** (3. Basım 224 s. 1996)
- **...Ve Hidayete Erdim** / Dr. M. Et/Ticani (4. Basım 208 s. 1996)
- **İmam Cafer-i Sadık Buyruğu** /A.A. Atalay (6. Basım 288 s. 1996)
- **Hanedan-ı Ehlibeyt Neden Hor Görüldü?**
  Ali Ağa Varlık (4. Basım 240 s. 1996)
- **Binboğalı Kökçüler** / Batasıca Hektor /
  Süleyman Çiltaş (736 s. 19993)
- **Gölgesiz Işıklar I- Alevilik ve Öncesi** /
  Mahmut Reyhani (2. Basım 176 s. 1995)
- **Ehl-i Beyt'ten Bir Deste Gül** /
  Gürcü ve Erdal Doğan (272 s. 1994)
- **Cabbar Kulu** (Adil Ali Atalay) (3. Basım 96 s. 1996)
- **Gönlün Dili Bahçenin Gülü**/ Durmuş Günel (160 s. 1995)
- **Gölgesiz Işıklar II** - Tarihte Aleviler (192 s. 1995

- **Dede Korkut veAhmet Yesevi'den Günümüze Ünlü Alevi Ozanlar** / Mehmet Şimşek (2. Basım 240 s. 1996)
- **Binbir Çiçek Mozaiği Alevilik** / Lütfi Kaleli (3. Basım 448 s. 1995)
- **Atatürk'ün Anadolu'ya Gönderiliş Olayının İçyüzü** Baki Öz (3.Basım 176 s. 1996)
- **Bektaşilik Alevilik Nedir?**/ Doç. Dr. Bedri Noyan (2. Basım640 s. 1996)
- **Alevilik İle İlgili Osmanlı Belgeleri** / Baki Öz (2. Basım 304 s. 1996)
- **Kul Himmet Ustadım** / İbrahim Aslanoğlu (176 s. 1995)
- **Allah Hedef Can Nokta** /Ali Ağa Varlık (2.Basım 160 s. 1996)
- **Eba Müslüm'ün Tabutu** / A. Mesruri Geda (2. Basım 184 s. 1996)
- **Hz. Betül Fatıma Anamız** / A. A. Atalay (3. Basım272 s. 1996)
- **Hacı Bektaş Veli FEVAİD (Yararlı Öğütler)**/ Baki Öz (2. Basım96 s. 1996)
- **Tanrı İnsan**/ Lütfi Kaleli (240 s. 1996)
- **Atatürk'ün Düşünce Yapısının Oluşumu**/ Baki Öz (304 s, 1996)
- **İslam Dünyası ve Kemalizm** / Baki Öz (160 s. 1996)
- **Lâ Feta Illâ Ali Lâ Seyfe Illâ Zülfikar** / Mehmet Diskıran (2. Basım 144 s. 1996)
- **Atatürk'ün Düzeni** / Baki Öz (320 s. 1996)
- **Hülya ile Yadigar - Sıla mı Gurbet, Gurbet mi Sıla** A. A. Atalay (2. Basım 128 s. 1996)
- **Kur'andaki Sünnet Ehl-i Beyte Gönül Verenlerin Yoludur** Dr. Muhammed Et-Tiycani Es-Semavi (2. Basım 240 s. 1996)
- **İlk Alevi Kimdir?** - Nasreddin Eskiocak (2. Basım 64 s. 1996)
- **Demir Baba Vilâyetnamesi** - Doç. Dr. Bedri Noyan (176 s. 1996)
- **Veysel Karani** - Mehmet Şimşek (216 s. 1996)
- **Hacı Bektaş-ı Veli Manzum Vilâyetnamesi** Doç. Dr. Bedri Noyan (448 s. 1996)
- **Alevi-Bektaşi Tarihi** - Burhan Kocadağ (272 s. 1996)
- **Aleviliğe İftiralara Cevaplar** - Baki Öz (208 s. 1996)
- **Gerçek Tarihiyle Kuran'da 32 Peygamber ve İslam Dini** Emrullah Eraslan (480s. 1996))
- **Aşık İbreti** Yayına Hazırlayan Adil Ali Atalay Vaktidolu (208 s. 1996)
- **Hasret Türküleri** - Hacı Bektaş Şahin (80 s. 1996)
- **Hacı Bektaş Veli** (Piyes) (Sabahattin Ergin (160 s. 1996)
- **Bıçağın Sırtında Siyaset** / Baki Öz (256 s. 1996)
- **Mitolojide İnanç ve Peygamberler** / Lütfi Kaleli (480 s. 1996)

ISBN 975 - 7812 - 54 - 4

Kapak Resmi:
Kemal YÖRENÇ